

Mari Mäntylä

YHTEEN HIILEEN PUHALTAEN

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen Sasin päiväkodissa

Sosiaalialan koulutusohjelma

Ylempi AMK

2019

YHTEEN HIILEEN PUHALTAEN – Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen Sasin päiväkodissa

Mäntylä, Mari
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK
Maaliskuu 2019
Sivumäärä: 82
Liitteitä: 1

Asiasanat: arvoperusta, kasvatuskumppanus, osallisuus, dialogisuus

---

Opinnäytetyönä tehdyn toimintatutkimuksen tavoitteena oli kehittää huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä, kasvatuskumppanuutta, Sasin päiväkodissa niin, että se kykenee tarjoamaan lapselle parhaan mahdollisen lähtökohdan elämään. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, koska uusi varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön elokuussa 2017 ja se edellyttää huoltajien kuulemista ja heidän mielipiteittensä huomioimista. Varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava asiakirja ja sen mukaan huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun sekä myös toiminnan kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelma korostaa huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa, joten tehtyjen tutkimusten avulla selvitän, mitä huoltajien osallisuus tarkoittaa ja mitä se käytännössä edellyttää. Tarkoitukseni oli yhdessä Sasin päiväkodin henkilökunnan kanssa luoda mahdollisimman hyvät käytännöt huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja sitouttaa henkilökunta toimimaan niiden mukaisesti. Lähdin liikkeelle työn arvoperustan kirkastamisesta sekä kasvatuskumppanuuden ja huoltajien välisen yhteistyön käsitteiden kuvaamisesta. Huoltajan, lapsen ja kasvattajan tasavertaisella osallisuudella mahdollistetaan toimiva kasvatuskumppanus varhaiskasvatuksessa.

Yhteiskehittelyn tavoitteena oli selvittää ja tehdä näkyväksi Sasin päiväkodin huoltajien osallisuuden mahdollistavat toimintatavat ja lisätä huoltajien osallisuutta sekä dialogisuuteen pyrkivää vuorovaikutusta. Kehittämistyön myötä tiedonkulku parani ja yhdenmukaistui ja kasvatuskumppanuuden mahdollistava toimintakulttuuri tehtiin näkyväksi. Tavoitteena on huoltajien kanssa yhteen hiileen puhaltaen toimia lapsen parhaaksi.

TO WORK TOGETHER FOR A COMMON GOAL – Development of cooperation with guardians in Sasi daycare center

Mäntylä, Mari

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Master of Social Services

May 2019

Number of pages: 82

Appendices:1

Keywords: values, educational partnership, inclusion, dialogic

---

The goal of activity analysis in thesis was to improve the educational partnership in Sasi daycare center as so it would give a child the best starting point in life. This subject is important and current because new Curriculum for Early Childhood Education and Care (2017) requires to listen and notice guardians opinions. Curriculum for Early Childhood Education and Care is obligatory document, which accordingly gives guardians a chance to participate in the planing of actions and goals of early childhood education and also be part in the development of business alongside employees and children.

ECEC highlights guardians participation in early childhood education and because of that, I have made research what participation means and requires in practice. My purpose was to create the best possible practicies in the cooperation between guardians and employees of Sasi daycare center and to commit the staff to act according to them. I'm starting in clarifying the set of values and opening the concept of educational partnership. With equal participation of guardian, child and educator enables working educational partnership in early childhood education.

The goal of joint development was to sort out and make visible the functional practices to increase the involvement and dialogic interaction of guardians in Sasi daycare center. Development work improved and congruent the flow of information and a culture that enables the educational partnership was made visible. The goal is to work together with guardians for child's best.

Sisällys

1	JOHDANTO.....	6
2	PÄIVÄHOIDOSTA VARHAISKASVATUKSEEN.....	7
2.1	Varhaiskasvatus osana palvelujärjestelmää	9
2.2	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	12
2.3	Yhteistyön arvoperusta	13
3	KASVATUSKUMPPANUUTTA VAI HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄÄ YHTEISTYÖTÄ?	15
3.1	Kasvatuskumppanuuden edellytykset	18
3.1.1	Osallisuus.....	19
3.1.2	Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri	23
3.1.3	Dialogisuus	25
3.2	Kasvatuskumppanuus käytännössä	27
3.3	Kasvatuskumppanuus tutkimuksissa	30
4	TOIMINTATUTKIMUS KEHITTÄMISTYÖN MUOTONA	33
4.1	Työyhteisö toimintatutkimuksen toimijoina	33
4.2	Toimintatutkimuksen käytänteet	35
5	KEHITTÄMISTYÖ SASIN PÄIVÄKODISSA	37
5.1	Kehittämistyön konteksti	38
5.1.1	Perheohjaus huoltajien tukena.....	40
5.2	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sasin päiväkodissa	41
6	SYKLI 1: HUOLTAJIEN PALAUTTEET KEHITTÄMISTYÖN POHJANA ...	42
6.1	Vasu-vanhempainillan tuotokset.....	42
6.2	Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	43
7	SYKLI 2: TIEDONKULUN KEHITTÄMINEN ALKAA.....	45
8	SYKLI 3: HUOLTAJIEN OSALLISUUDEN LISÄÄMINEN LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN OSALTA	46
8.1	Mun oma vasu.....	47
8.2	Varhaiskasvatuskeskustelun kehittäminen	49
9	SYKLI 4: KOULUTUSPÄIVÄN TUOTOKSET	51
9.1	Aloituvaiheen kehittäminen	51
9.1.1	Mitkä olet kokenut toimiviksi käytännöiksi lapsen aloitusvaiheessa?	52
9.1.2	Millaisia haasteita olet kohdannut lapsen aloitusvaiheeseen liittyen?	52
9.1.3	Tavoitteena luonteva aloitusvaihe	53
9.2	Kasvatuskumppanuuden kehittäminen	54
9.2.1	Ajatuksia huoltajista ja vanhemmuudesta	55
9.2.2	Miten päivittäisiä keskusteluja huoltajien kanssa voisi kehittää?	59

9.2.3	Miten olet osallistanut huoltajia?	60
9.2.4	Miten huoltajia voisi ottaa mukaan suunnitteluun?.....	61
9.2.5	Miten huoltajia voisi ottaa mukaan arviointiin ja kehittämiseen?.....	62
9.3	Koulutuspäivän yhteenvetoa.....	62
10	KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET	63
10.1.1	Tiedonkulku päivittäisissä kohtaamisissa	64
10.1.2	Päikky tiedonkulun välineenä	65
10.2	Huoltajien osallisuuden mahdollistavat puitteet	66
10.2.1	Blogi.....	68
10.2.2	Internet	69
10.2.3	Vanhempainillat ja muut tapahtumat yhteistyömuotona	69
10.2.4	Toiveiden puu	71
10.2.5	Vanhempainyhdistys Huvikumpu.....	71
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	72
	LÄHTEET	78

Liite 1. Mun oma vasu

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe Yhteen hiileen puhaltaen – huoltajien kanssa tehtävä yhteistyön kehittäminen Sasin päiväkodissa, sai kipinän kunnan varhaiskasvatuksen johtoryhmän ehdotuksesta. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, koska uusi varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön elokuussa 2017 ja se edellyttää huoltajien kuulemista ja heidän mielipiteidensä huomioimista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia, että jokainen varhaiskasvatuksen toimintayksikkö täsmentää oman toimintakulttuurinsa ja oppimisympäristönsä kehittämiseen liittyviä tavoitteita ja yhteistyön käytäntöjä. Paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin ja toimintasuunnitelmaan tulee kirjata myös huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet ja käytännöt. (Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 34.) (Jatkossa käytän lyhennettä Vasu 2016)

Varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava asiakirja ja sen mukaan huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun sekä myös toiminnan kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteena on taata laadukas varhaiskasvatus ja se vaatii huoltajien ja varhaiskasvattajien tiivistä yhteistyötä lapsen parhaan mahdollisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Varhaiskasvatussyksiköissä tulee yhteistyön toteutusta suunniteltaessa huomioida moninaiset perheet sekä myös mahdolliset huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät asiat. Monikulttuurisuuden lisääntyessä esimerkiksi lapsen varhaiskasvatuskeskusteluissa pitää tarvittaessa käyttää tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi. (Vasu 2016.)

Oman opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja lisätä huoltajien osallisuutta Sain päiväkodissa. Kehittämistehtävä huoltajien osallisuuden lisäämiseksi tuntui haasteelliselta, koska oma esiymmärrykseni osallisuudesta perustui vahvaan näkemykseeni siitä, että osallisuus on jokaisen henkilökohtainen kokemus. Koin tehtävän lähes mahdottomaksi. Asiaan tarkemmin perehdyttyäni ymmärsin, että osallisuuden kokemus vaatii kuitenkin sellaisen toimintaympäristön, jossa sille on luotu selkeät mahdollisuudet toteutua. Niinpä opinnäytetyössäni kirjallisuuden ja aikaisemmin tehtyjen tutkimusten perusteella selvitän, mitä osallisuus on ja miten sitä voisi entisestään kehittää huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Lastenpsykiatri Jukka Mäkelän mukaan lasten varhaisen kasvuympäristön parantaminen on arvokkain sijoitus, jonka yhteiskuntamme voi tehdä (Mäkelä 2008, 15). Oman opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä Sain päiväkodissa niin, että se kykenee tarjoamaan lapselle parhaan mahdollisen lähtökohdan elämään.

Työssäni lähdän liikkeelle siitä, mikä on huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön arvo-perusta ja mitä huoltajien osallisuus tarkoittaa sekä selvitän mitä se käytännössä edellyttää. Itselläni on pitkä kokemus työskentelystä varhaiskasvatuksessa sekä myös oma-kohtainen kokemus huoltajana olosta, joten käytännön kautta olen saanut tietämystä kehittämiskohteesta. Teoriaosuudessa pyrin valaisemaan varhaiskasvatuksen tasavertaisuutta, kunnioitusta, osallisuutta ja luottamusta korostavaa arvoperustaa sekä kasvatuskumppanuuden ja huoltajien välisen yhteistyön käsitteitä.

Varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelma korostaa huoltajien osallisuutta, joten tarkoitukseni on yhdessä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa luoda mahdollisimman hyvät käytännöt huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja sitouttaa henkilökunta toimimaan niiden mukaisesti. Yhteiskehittelyn tavoitteena on lisätä yhteistyötä huoltajien kanssa ja sitä kautta vaikuttaa huoltajien, lasten ja henkilökunnan hyvinvointiin.

2 PÄIVÄHOIDOSTA VARHAISKASVATUKSEEN

Suomessa perustettiin ensimmäiset kansanlastentarhat vuonna 1888. Vaikka nimitykset ovat muuttuneet, varhaiskasvatuksella on pitkät perinteet. Lastentarhojen ja seimien alkuperäinen tehtävä oli tukea lasten kasvatusta ja erityisesti kohentaa heikommassa asemassa olevien lasten kasvatuksen tasoa. Suomen itsenäistymisen jälkeen lasten päivähoido tuli valtion tehtäväksi ja sille tuli voimakkaasti lastensuojelullinen tehtävä. Lasten kotihoidolla oli vahva asema ja sitä arvostettiin. Vasta 1960-lähtien naisten työssäkäynti alkoi yleistyä, jonka johdosta tarve päivähoidolle lisääntyi.

Varhaiskasvatuksesta ja sen vaikuttavuudesta, hyödyllisyydestä ja merkityksestä on käyty paljon poliittista keskustelua eri aikoina. Naisten työssäkäynnin lisääntyessä vastakkain olivat kannanotot äidin hoivan tärkeydestä ja yhteiskunnan tarjoaman lastenhoidon merkityksestä. Vuonna 1973 voimaan tullut laki lasten päivähoidosta (36/1973) oli merkittävä asia ja sen nojalla alettiin rakentaa kunnallista päivähoitojärjestelmää. Päivähoitolakia säädettäessä ajateltiin nimenomaan lasten hoitoa silloin, kun vanhemmat olivat estyneitä, koska päivähoito ei ollut kaikkien lasten oikeus. Lakia (36/1973) voidaan pitää varhaiskasvatuksen kannalta yhtenä mittavimpana hankkeena viime vuosisadalla. (Alasuutari 2004, 25). 1980-luvulla päivähoidossa alkoi kasvatuksellinen painostus vahvistua, kun Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö vuonna 1980 julkaistiin ja myös päivähoitolakiin lisättiin pykälä, jossa määriteltiin päivähoidon kasvatukselliset tavoitteet. (Eerola-Pennanen-Vuorisalo & Raittila 2017, 24.)

Vuonna 1985 tuli voimaan laki kotihoidontuesta, jonka tarkoituksena oli lisätä perheiden valinnanvapautta. 1990-luvun alussa säädettiin subjektiivinen päivähoito-oikeus ajatuksella, että kaikilla lapsilla oli oikeus pedagogiseen toimintaan eli varhaiskasvatukseen. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnalliseksi linjaukseksi vuonna 2002 määriteltiin varhaiskasvatukseksi sekä vanhempien antama kasvatus että päivähoidon tarjoama kasvatus. Periaatepäätöksen mukaan varhaiskasvatus on lapsen eri elämämpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä ja oppimista. Lähtökohtana on laaja-alaiseen monitieteiseen tutkimukseen ja tietoon sekä varhaiskasvatuksen menetelmien tuntemiseen perustuva näkemys lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta. Vuonna 2015 saatiin viimein voimaan uusi varhaiskasvatuslaki, jossa varhaiskasvatus- käsite rinnastettiin päivähoidon synonyymiksi, vaikkakin toisaalta laissa asetettiin varhaiskasvatukselle monipuoliset ja vaativat tavoitteet. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 20-21.)

Varhaiskasvatuksen juuret ovat vahvasti sosiaalityössä, vaikkakin varhaiskasvatus on siirtynyt opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen 1.1.2013 alkaen ja kunnalla on lakisääteinen velvollisuus tarjota varhaiskasvatusta (Kuntalaki 410/2015). Lasten päivä-

hoidon tarkoitus oli vanhempien työssäkäynnin mahdollistaminen, jonka vuoksi varhaiskasvatuslaissa haluttiin täsmentää varhaiskasvatuksen merkitystä. Varhaiskasvatus on säädetty nimenomaan lapsen oikeudeksi varhaiskasvatukseen, jonka tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Vanhemmilla sen sijaan on oikeus päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. He voivat valita varhaiskasvatuspaikan tai esimerkiksi kotihoidontuen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatuksen asema suomalaisessa yhteiskunnassa on selkiytynyt ja varhaiskasvatus on saanut enemmän valtaa ja arvostusta. Varhaiskasvatus on vakiintunut ensimmäiseksi osaksi suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää, jolla tähdätään elinikäiseen oppimiseen. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 10.) Varhaiskasvatusjärjestelmän ansiosta kaikilla on tasapuolinen oikeus saada palvelua ja jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen. Sen tavoitteena on tarjota palvelua, jonka tarkoituksena on auttaa ja tukea perheitä ja pitää heitä mukana yhteiskunnassa. Varhaiskasvatuksen avulla voidaan tasoittaa moninaisista taustoista johtuvia eroja ja tarjota kaikille lapsille samanlaiset lähtökohdat elämää varten. Subjektiivista päivähoito-oikeutta (80/2015) on kuitenkin rajoitettu 20 h /viikko niiden lasten osalta, joiden toinen vanhempi on kotona. Varhaiskasvatus toimii lakien ja asetusten mukaisesti ja 1.8.2017 voimaan astuneen Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden myötä halutaan taata laadukas varhaiskasvatus kaikille lapsille. Varhaiskasvatukseen hakeutuessaan huoltajat ilmoittavat lapsensa kunnallisen palvelujärjestelmän piiriin ja kunnilla on velvollisuus tarjota lapselle varhaiskasvatuspaikka.

2.1 Varhaiskasvatus osana palvelujärjestelmää

Suomalaisen lapsi- ja perhepolitiikana tavoitteena on turvata vanhempien mahdollisuudet perheen perustamiseen ja lapsen kasvattamiseen sekä turvallisen kasvuympäristön luominen lapselle. Perhepoliittiset tukitoimet muodostavat kokonaisuuden, johon kuuluu lapsiperheen eri palvelut, sosiaaliturvaetuudet ja taloudelliset tuet sekä lisäksi perhevapaat ja muut työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvät kysymykset. Perhepoliittiset tulonsiirrot tasoittavat lapsista aiheutuvia kustannuksia ja korostavat

yhteiskunnan yhteistä vastuuta lapsista ja heidän hyvinvoinnistaan, mikä taas edellyttää suunnitelmallista lapsi- ja perhepolitiikkaa.

Perhepolitiikan painopisteenä on viime vuosina ollut erityisesti työn ja perheen yhteensovittaminen, isyyden vahvistaminen ja lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (STM) vastaa perhepolitiikan linjauksista sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ylläpitämisestä ja kehittämisestä yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. Ministeriön vastuulla on erityisesti perheille suunnattujen palvelujen kehittäminen sekä lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö)

Juha Sipilän hallitus on tehnyt monia ikäviä ratkaisuja, jotka heikentävät lapsiperheiden asemaa, joten nyt kaivattaisiin pitkäjänteisempää ja huolellisesti tehtyä vaikutusten arviointia, jotta päättäjät ymmärtäisivät, miten vaikuttavaa laadukas varhaiskasvatus on. Johdonmukainen ja pitkäjänteinen lapsi- ja perhepolitiikka luo hyvinvointia ja vähentää eriarvoisuutta. (Heinonen, Iivonen ym. 2016, 174-175.) Suomi on myös saanut huomautuksia siitä, että meiltä puuttuu johdonmukainen ja kauaskantoinen näkemys siitä, miten lapsia ja perheitä tulisi tukea. Lapsi- ja perhepolitiikka on ollut poukkoilevaa ja tehdyt ratkaisut ristiriitaisia. Suomelta puuttuu kokonaan koordinaattori ja selkeä strategia, josta YK:n lasten oikeuksien komitea on antanut huomautuksen. Lapsijärjestöt, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Ensi- ja turvakotienliitto ovat ajaneet lapsistrategian järjestämistä ja nyt kehysriihen yhteydessä hallitus on päättänyt käynnistää kansallisen lapsistrategian valmistelun. Lapsistrategiaan tulee kirjata konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet lasten hyvinvoinnin toteutumisen edistämiseksi. (Iivonen 20.11.2018.)

Juha Sipilän hallituksen aikaansaama Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE-hanke osoittaa, että toisaalta päättäjien tiedossa on lapsiperheiden tarpeet, vaikkakin toisessa hetkessä tehdään päätöksiä, jotka heikentävät lapsiperheiden asemaa entisestään. LAPE-hankkeen tavoitteena on luoda parempaa lapsiperheen arkea ja luoda perhekeskuspaikkoja, joissa kaikki palvelut olisivat saman katon alla. Palvelut tuodaan sinne, missä asiakkaat ovat. Hankkeen ajatuksena on vahvistaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen strategista tahtotilaa koko yhteiskunnassa ja lisätä pää-

töksentekijöiden, tutkijoiden ja lasten, nuorten ja perheiden palveluissa toimivien keskinäistä vuoropuhelua. Tavoitteena on myös lisätä ammattilaisten koulutusta vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeita. (LAPE)

Varhaiskasvatus on keskeinen osa tämän ajan lasten elämää ja varhaiskasvatuksen palveluissa kohdataan suuri osa pikkulapsiperheistä. Varhaiskasvatuksella voidaan tukea ja edistää lasten ja perheiden hyvinvointia. Lapsiperheköyhyyden lisääntyessä varhaiskasvatus tarjoaa myös aineellista hyvinvointia ja toimii ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna. Varhaiskasvatusta voidaan käyttää myös avohuollon tukitoimena, eli varhaiskasvatuksen lapsi-, perhe- ja sosiaalipoliittinen tehtävä kietoutuvat toisiinsa sulavasti. Varhaiskasvatuksen avulla voidaan tasata erilaisia lähtökohtia ja tarjota kehityksen ja oppimisen edellytyksiä kaikille palvelun piirissä oleville lapsille tasapuolisesti. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 180-181.)

Huoltajien osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa on suomalaisen kulttuurin ja yhteiskuntapolitiikan mukaista toimintaa ja sen avulla voidaan parantaa myös varhaiskasvatuksen laatua entisestään. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 229). Kun yhdessä huoltajien kanssa sovitaan yhteiset toimintatavat ja vaihdetaan aktiivisesti kuulumisia, yhteen hiileen puhaltamalla saadaan aikaan vaikuttavampaa ja pidemmälle kantavaa varhaiskasvatusta.

Asiakkaiden osallistuminen on ajankohtainen sosiaalipoliittinenkin tavoite, joka on läpäissyt lähes kaikki eurooppalaiset sosiaalipolitiikan mallit. Asiakkaan roolin vahvistamista voidaan lähestyä asiakkaan näkökulmasta tai demokratian näkökulmasta. (Toikko 2011, 106-107.) Jokaisella on oikeus tulla kuulluksi ja saada vaikuttaa itseään koskevista asioista, jolloin on tärkeää, että huoltajia kuullaan ja he saavat osallistua myös varhaiskasvatuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Ammatillaisen tiedon rinnalla huoltajien kokemustieto on tärkeä osa niin varhaiskasvatusta kehittäessä kuin laadukasta varhaiskasvatusta toteuttaessa. Osallisuutta arvostavan toimintakulttuurin myötä huoltajien tietoisuus varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta lisääntyy ja sitä kautta välinpitämättömyys vähenee. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 231.)

2.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatustalaki määrittää varhaiskasvatukselle selkeät tavoitteet, jotka tulee olla punaisena lankana läpi koko varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmän. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on *toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (Varhaiskasvatustalaki 840/2018).*

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin on eri aikoina liittynyt erilaisia painotuksia tai näkökulmia ja myös käsitteitä on muokattu eri tilanteisiin sopivaksi. Laki lasten päivähoidosta (1973) puhuu vanhempien tukemisesta, kun taas Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vuodelta 2005 puhutaan kasvatuskumppanuudesta. (Poikonen & Lehtipää, 71.) Uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä kasvatuskumppanuuden käsite muuttui huoltajien kanssa tehtäväksi yhteistyöksi ja tavoitteeksi tuli lisätä huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma edellyttää myös sitä, että huoltajia tulee ottaa mukaan niin toiminnan suunnitteluun kuin arviointiin. (Vasu 2016)

Huoltajat ovat lastensa parhaita asiantuntijoita ja on tärkeää, että yhteistyö on mahdollisimman toimivaa ja välitöntä. Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on merkityksellinen osuus varhaiskasvatuksessa, koska lapselle eheän kasvupolun mahdollistamiseksi tarvitaan huoltajien ja henkilöstön yhteinen ymmärrys lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Vaikka uusi varhaiskasvatussuunnitelma ei enää käytä käsitettä kasvatuskumppanuus, suunnitelman sisältö edellyttää mielestäni hyvin toimivaa kasvatuskumppanuutta käytännössä, koska tavoitteena on luoda yhdessä huoltajien kanssa mahdollisimman johdonmukainen kasvatustalapselle.

Koska lapsi useimmiten on monta kehityksen kannalta merkityksellistä vuotta varhaiskasvatuksen piirissä, on tärkeää, että huoltajat ovat sekä tietoisia varhaiskasvatuksen sisällöstä että myös aktiivisesti osallisia lapselle arvokkaan toimintaympäristön toiminnassa. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 229-230). Toimivan yhteistyön lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksessa keskustellaan yhdessä arvoista, tavoitteista ja vastuista

sekä henkilöstön että huoltajien kesken. Yhteistyön tulee olla vuorovaikutteista ja siksi se edellyttää henkilöstöltä aktiivisuutta.

2.3 Yhteistyön arvoperusta

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeänä edellytyksenä on arvomaailman tunteminen ja sisäistäminen niin, että yhdessä sovitut arvot näkyvät konkreettisesti jokapäiväisessä työssä. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma korostaa pedagogista johtajuutta, joka lähtee liikkeelle siitä, että työyhteisössä kirkastetaan varhaiskasvatustyön arvomaailmaa. Jokaisella työyhteisön jäsenellä tulee olla vahva yhteinen näkemys työn ydintarkoituksesta ja sen arvoista. Yhteisen vision kirkastaminen ja arvokeskustelu luovat pohjan, jonka päälle on hyvä rakentaa laadukasta varhaiskasvatusta. Lapsen oikeuksien sopimus, johon Suomi on sitoutunut, luo pohjan varhaiskasvatuksemme arvomaailmalle. (Parrila & Fonsén 2016, 59-61.) Sopimuksen neljä yleisperiaatetta, syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen ja lapsen näkemyksen huomioiminen, antavat tärkeän lähtökohdan työlle, jonka tarkoituksena on eheän kasvupolun turvaaminen jokaiselle lapselle yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. (Lapsen oikeudet)

Sosiaalialan etiikka ja arvot luottamus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo edellyttävät hyvää vuorovaikutusta ja perheiden moninaisuuden kunnioittamista. Jokaisen perheen oma kulttuuri, kieli, katsomus, uskonto, kasvatuskäytännöt, perinteet ovat ainutlaatuisia ja arvokkaita, joita kasvatustieteilijän tulee tiedostaa ja arvostaa. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on tukea jokaisen lapsen omaa perheidentiteettiä ja perhesuhteita siten, että lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi (Vasu 2016.) Varhaiskasvatuksessa henkilökunnan on tärkeää miettiä ja tiedostaa oma arvomaailma ja selvittää, miten suhtautuu toisenlaisiin arvomaailmoihin ja maailmankatsomuksiin. Kasvatustehtävä ja kasvatuskumppanuus voi tuntua haasteelliselta, jos oma maailmankatsomus on aivan erilainen. (Paavola & Talib 2010, 13.) Huoltajien kanssa tehtävän kasvatustyöyhteistyön taustalla tulee olla aito halu pyrkiä tasa-arvoiseen kohtaamiseen ja perheiden moninaisuuden kunnioittamiseen (Ahonen 2017, 124).

Perheiden moninaisuus on osa suomalaista kulttuuria ja se on asia, joka ammattilaisen on tärkeää tiedostaa voidakseen samalla miettiä omia asenteitaan ja ennakkoluulojaan moninaisuutta kohtaan. Omien ennakkoluulojen ja asenteiden syvälinen pohtiminen on tärkeää voidakseen toimia työn arvojen ja etiikan mukaisesti. Piilossa olevat asenteet ja ennakkoluulot heijastuvat väistämättä arjen työssä, vaikka kuinka pyrkisi toimimaan tasapuolisesti. Perheet ovat kaikki erilaisia eikä ole olemassa yhtä oikeaa perhemallia. Moninaisuuden kunnioittaminen ei vaadi työntekijältä muuta kuin sen, että suhtautuu ihmisiin niin, että me kaikki olemme yksilöitä ja moninaisuus on läsnä jokaisessa kanssakäymisessä. Kun kommunikaatio perustuu ajatukselle, ettei kumpikaan tiedä toisesta mitään ennakkoon, työntekijän ei tarvitse olla huolissaan sanoistaan tai ajatuksistaan. Tietämättömyys mahdollistaa kysymisen, keskustelun ja sen, että toinen voi itse kertoa asioistaan, kunnes muotoutuu yhteinen ymmärrys asioista. (Jämsä 2008, 20-22.) Kunnioituksen tulee näkyä jokaisen työntekijän toimintatavoissa ja myös päivittäisissä kohtaamisissa.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tehtävänä on panostaa luottamuksellisen suhteen luomiseen huoltajien kanssa sekä tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen, sillä niiden avulla silloin, kun myös molemminpuolinen kunnioitus on kohdillaan, mahdollistuu hyvä kasvatusyhteistyö (Vasu 2016). Tasa-arvoinen kohtaaminen on tärkeää ja antaa myös ammattilaiselle mahdollisuuden olla oma itsensä. Ammattilaisen ei tarvitse olla kaikkitietävä, vaan tasa-arvoisessa suhteessa on lupa kysyä ja yhdessä päästä molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

Luottamus on tärkeä arvo, joka syntyy vuorovaikutuksessa. Huoltajien luottamus oman lapsen varhaiskasvatukseen liittyy vahvasti henkilöstön ammattitaitoon. Tutkimusten mukaan luottamusta huoltajissa herättää päiväkodin yhteistyöilmapiiri, toiminnan pedagoginen laadukkuus sekä oman lapsen yksilöllisyyden huomioiminen. (Alasuutari 2003, 163; Poikonen & Lehtipää 2009, 86-87; Tillikka 2005, 159-162, 2010, 71). Luottamuksen täytyy olla molemminpuolista, eli se vaatii hyvää ja välitöntä vuorovaikutusta. Luottamuksen saavuttaminen vaatii aikaa, huoltajan aitoa kohtaamista ja kunnioitusta. Myönteinen ilmapiiri, kuulluksi tuleminen ja kunnioituksen kokeminen

saavat aikaan huoltajissa luottamuksen tunteen, joka on toimivan kasvatuskumppanuuden edellytys. (Tillikka 2010, 71.) Saavutettu luottamus voi myös rikkoontua ja sen korjaaminen voi olla haasteellista.

Huoltajilla voi olla vahvoja ennakkokäsityksiä päiväkodin toiminnasta ja esimerkiksi mediassa huomiota saaneet huolipuheet liian suurista lapsiryhmistä ja henkilökunnan riittämättömyydestä voivat vaikuttaa huoltajan negatiiviseen asennoitumiseen ja haitata yhteistyötä. Avoin ja välitön yhteistyö luo luottamusta. (Paavola & Talib 2010, 234.) Tärkeää luottamuksen syntymisen ja sen pysymisen kannalta on varhaiskasvatuksen toiminnan läpinäkyvyys, joka mahdollistaa sen, että huoltajat tietävät, mitä päiväkodissa tapahtuu.

Henkilökunnan tulee arvioida toimintaansa ja myös sitä, miltä toiminta näyttää ulospäin, koska lait ja asetukset sanelevat tiettyjä raameja, joiden mukaan työtä tulee arvioida. Yhdenvertaisuus on lainmukainen asia, joka edellyttää, että kaikkia kohdellaan ja kohdataan yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuus ei kuitenkaan tarkoita tasapäistämistä, vaan sitä että kohdataan ja kohdellaan yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuusajatteluun kuuluu se, ettei esimerkiksi huoltajien ammatti tai asema vaikuta siihen, miten huoltajia arvostetaan tai arvostellaan.

Hyvä vuorovaikutus edellyttää dialogia, jossa ollaan kiinnostuneita toisesta ja kuunnellaan ja kuullaan, mitä toisella on sanottavaa. Hyvä vuorovaikutus edellyttää arvo maailman sisäistämistä ja sitä, että on kiinnostunut keskustelukumppanin asiasta. Jokaista huoltajaa kohdellaan kunnioittavasti ja siksi on tärkeää työntekijänä arvioida omaa suhtautumistaan moninaisuuteen.

3 KASVATUSKUMPPANUUTTA VAI HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄÄ YHTEISTYÖTÄ?

Varhaiskasvatus on perheille tärkeä ja merkityksellinen palvelu, joka vaikuttaa niin lapseen kuin myös perheen arjen sujumiseen. Varhaiskasvatus mahdollistaa huoltajien työssäkäynnin ja tavoitteena on, että huoltajat ovat tyytyväisiä ja voivat luottaa siihen,

että lapsella on asiat hyvin hoitopäivän aikana. Huoltajat toivovat lapsen saavan varhaiskasvatuksen avulla hyvät lähtökohdat oppimiselle ja elämiselle. Vaikka laadukas varhaiskasvatus on ennen kaikkea lapsen oikeus, sillä on myös perheen kasvatustyötä tukeva ja myös yhteiskunnallista kehitystä ylläpitävä merkitys. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, s.212).

Huoltajien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö on muuttanut muotoaan ajan myötä. Siinä missä 1970- ja 1980- luvuilla korostettiin työntekijöiden asiantuntijuutta ja ammatillisuutta, 1990- luvulla alettiin painottaa asiakaskeskeisyyttä ja asiantuntijuutta. Tällä hetkellä korostetaan tasavertaista suhdetta ja näkökulma on muuttunut kotikasvatuksen tukemisesta kasvatuskumppanuudeksi. (Alasuutari 2005,84; Poikonen & Lehtipää 2009, 72.) 1990-luvulla Suomessa alkoi kasvatusyhteistyöhankkeita, joissa sovittiin yhteisiä linjauksia ja toimintatapoja. Yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden ero on siinä, että yhteistyössä voidaan sopia keskinäisestä työnjaosta ilman, että ollaan toistensa kanssa tekemisissä, kun taas kasvatuskumppanuus vaatii vuorovaikutusta ja yhdessä toimimista yhteisten kasvatustavoitteiden saavuttamiseksi. Kasvatusyhteistyössä toimitaan rinnakkain ja siinä riittää usein yksipuolinen asiantuntijuus. Yhteistyö Lämsän mukaan on usein ongelmakeskeistä ja ammattilainen tiedottaa vanhemmille, miten asiat ovat. (Lämsä 2013, 49-51.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vuonna 2005 määriteltiin vanhempien ja kasvatushenkilöstön välinen kasvatusyhteistyö kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuden ideaa on esitelty jo vuonna 1998 teoksessa Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Siinä kumppanuus on määritelty huoltajien kannalta tasavertaiseksi ja yksilölliseksi vuorovaikutukseksi, jossa huoltajat saavat tuoda esiin omaa lastaan koskevan asiantuntijuutensa. Varsinainen kasvatuskumppanuuden kehittämisen ja analyysin vaihe alkoi 2000-luvulla. Kasvatuskumppanuus mahdollistaa huoltajien aktiivisen osallisuuden ja tarjoaa paljon mahdollisuuksia sen toteuttamiseksi varhaiskasvatuksen eri vaiheissa. (Tillikka, 66-67.)

Huoltajat ansaitsevat vanhemmuutensa perusteella tulla ammattilaisten kumppaneiksi, koska jo lainsäädännönkin mukaan vanhemmilla on ensisijainen kasvatusoikeus ja huolenpidon velvollisuus. (Laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta) Huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen kannattaa panostaa, sillä

hyvä yhteistyö saa aikaan parempia tuloksia huoltajien ja vanhemmuuden tukemisessa, auttamisessa ja ohjaamisessa. Lisäksi hyvä yhteistyö tuottaa hyvää palautetta organisaatiolle ja vahvistaa organisaation asemaa ja toimintaa. (Hornby 2009.)

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan henkilöstön ja vanhempien tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, oppimisen ja kehityksen tukemiseksi (Kalliala 2012, 92). Kasvatuskumppanuus on eräänlainen vuorovaikutusmalli, joka rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, dialogin ja luottamuksen prosessina. (Kaskela & Kekkonen 2006; Tillikka 2010, 69). Kasvatuskumppanuus edellyttää huoltajien ja työntekijöiden tasavertaisuutta ja molempien osapuolien oman asiantuntijuuden arvostamista lapsen kasvatuksessa. (Poikonen & Lehtipää 2009, 73-74). Kasvatuskumppanuus on yhteisymmärrykseen pyrkivää, huoltajien arvoja, asenteita ja pyrkimyksiä kunnioittavaa toimintaa, jolle tyypillistä on molemminpuolinen arvostus, sitoutuminen ja luottamus (Kekkonen 2012,47-52; Lämsä 2013, 50-51).

Kasvatuskumppanuus on lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistämistä ja tukemista niin, että huoltajilla olisi voimia ja kykyä suoriutua kasvatustehtävästään ja vanhemmuudesta mahdollisimman hyvin. Onnistuneessa kasvatuskumppanuudessa lapsi voi kokea turvallista jatkuvuutta kodin ja varhaiskasvatuksen välillä, kun kasvatuskumppanuuden myötä molemminpuolinen luottamus on saavutettu. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12.)

Kasvatuskumppanuutta ei ole helppo toteuttaa ja käsitteenäkin se on ollut tunteita herättävä. Marjatta Kalliala kritisoi kasvatuskumppanuutta ja pitää sitä mahdottomana toteutua muuta kuin idealistisella tasolla. Kasvatuskumppanuutta Kalliala pitää erityisen ongelmallisena silloin, jos perheessä huomataan todellisia ongelmia, kuten esimerkiksi lapsen kaltoinkohtelua. Kumppanin on hänen mukaansa vaikeampaa puuttua asioihin kuin yhteistyötahon, ja tehdä tarvittaessa esimerkiksi lastensuojeluilmoitusta. (Kalliala 2012, 95-96.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 yhdenmukaisti käsitteistöä esiopetussuunnitelman kanssa ja samalla kasvatuskumppanuus vaihtui huoltajien kanssa tehtäväksi yhteistyöksi. Käsitteistön yhdenmukaistaminen liittyy osaltaan siihen, että varhaiskasvatus on siirtynyt opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen 1.1.2013 alkaen.

(Fonsèn & Parrila 2016, 19.) Uuden varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on huoltajien osallisuuden lisääminen, joten vaikka kasvatuskumppanuuskäsitteestä luovuttiin, huoltajien osallisuus vaatii hyvää kasvatuskumppanuutta. Tavoitteena on toimia yhdessä lapsen vanhemman tai huoltajan kanssa yhdessä lapsen parhaaksi ja tukea huoltajia kasvatustyössä.

Kasvatuskumppanuuden avulla ammattilaisella on mahdollisuus saada aikaan hyvä kasvatusyhteistyö, jossa on huomioitu huoltajien näkemykset ja osallisuuden toteuttaminen on mahdollista. Parhaimmillaan se on dialoginen suhde, jossa mahdollistuu yhteinen ymmärrys, vastuun jakaminen ja luovien ratkaisujen löytyminen. Ammattilaisella on vastuu aloitteiden tekemisestä sekä osallisuuden edellytysten luomisessa. (Tillikka 2010, 70.)

3.1 Kasvatuskumppanuuden edellytykset

Kasvatuskumppanuus painottaa vanhempien tai huoltajien osallistumista ja osallisuutta. Se rakentuu vuorovaikutukselle, jolle merkityksellistä on dialogisuuden, kuulemisen, luottamuksen ja kunnioituksen periaatteet. Tärkeää on kasvatuksen ammattilaisten ja lasten vanhempien tai huoltajien keskinäisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen, koska vain siten vanhemmilla oleva tärkeä ja mahdollisesti erilainen näkemys, tietämys ja tuntemus omasta lapsesta saadaan jaetuksi lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuudessa toteutuu jaettu asiantuntijuus ja ongelmakeskeisyyden sijaan siinä pyritään toimimaan ratkaisukeskeisesti ja kannattelevasti. Yhdessä toimien lapsen ja perheen parhaaksi. (Lämsä 2013, 51.)

Kasvatuskumppanuuden ajattelutapa pitää sisällään huoltajien aktiivisen osallisuuden ja tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia sen toteuttamiseksi. Kasvatuskumppanuudessa ammattilaisen ei tarvitse olla kaikkietävä, vaan tarkoituksena on yhdessä miettiä ja keskustella tasavertaisina kumppaneina. Ammattilaisen tärkeä tehtävä on huolehtia siitä, että huoltajalla on riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta ja lapsen hoitopäivän sisällöstä ja tilaisuuksia saada äänensä ja mielipiteensä kuulluksi. Päivittäiset kohtaamiset ja kuulumisten vaihdot ovat tärkeä osa kasvatuskumppanuutta. (Tillikka 2010, 70-71.)

3.1.1 Osallisuus

Osallisuus on tärkeä asia sosiaalialan eri työkentillä ja niin myös kasvatuskumppanuudessa. Osallisuuden edistäminen on yksi Euroopan unionin ja Sosiaali- ja terveysministeriön kärkihankkeista. Osallisuuden edistämiseksi pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja vahvistamaan sosiaalista hyvinvointia. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan *osallisuus merkitsee mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisesti rakennettua hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä* (Sosiaali- ja terveysministeriö). Vaikka varhaiskasvatuksessa on jo usean vuoden ajan puhuttu osallisuudesta, on sen painotus ollut lasten osallisuudessa. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma nostaa esille entistä voimakkaammin myös huoltajien osallisuuden lisäämisen, mutta se ei määrittele sitä, mitä osallisuus on.

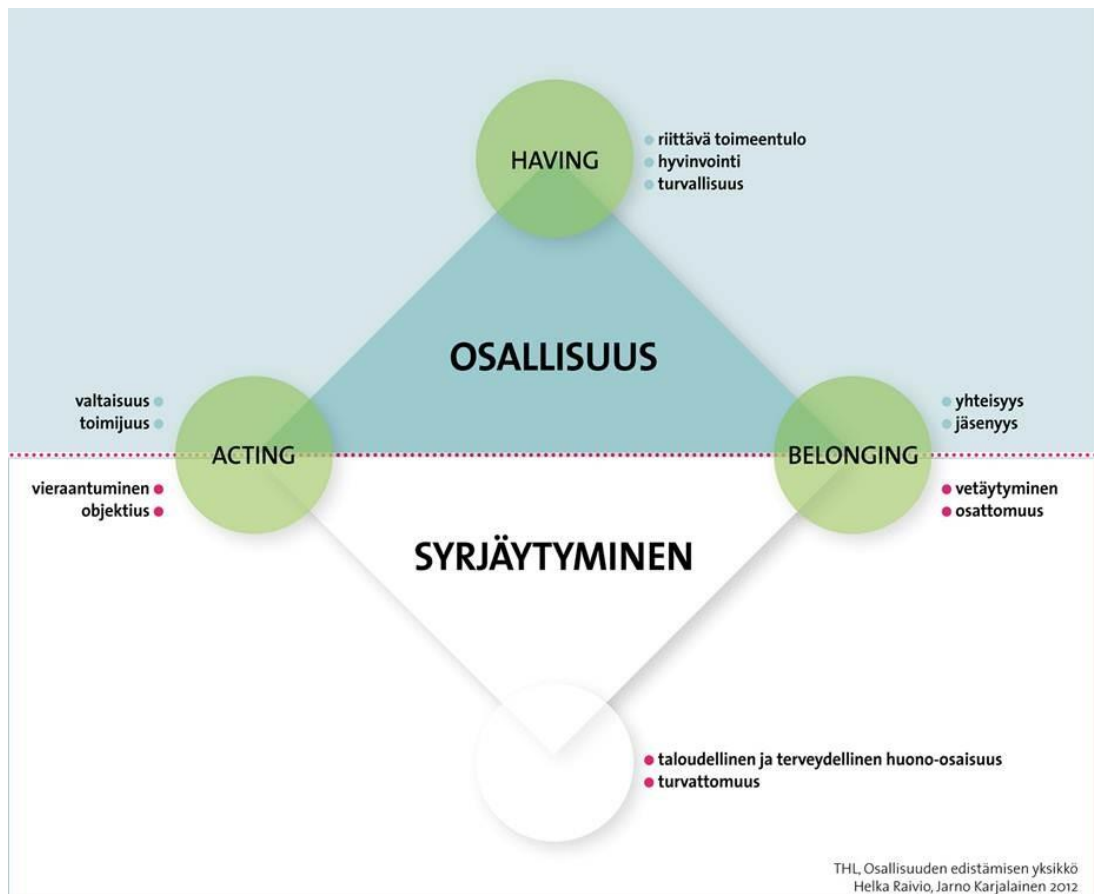
Osallisuus on ongelmallinen käsite, kuten teoksessa, Osallisuus- oikeutta vai pakkoa, todetaan. Osallisuus käsitteenä ilmaistaan monessa eri yhteydessä, mutta siitä puhutaan ilman, että määritellään, mitä sillä tarkoitetaan. Osallisuus ei ole keino eikä väline, vaan palvelut ovat keino osallisuuden toteutumiseksi. Osallisuutta voidaan siis lisätä palveluita kehittämällä. (Raivio & Karjalainen, 2013.) Osallisuudesta puhutaan paljon ja hyvin eri merkityksin eri yhteyksissä. Sosiaali- ja terveysministeriössä siitä on puhuttu aktiivisen kansalaisuuden, aktiivisuuden ja yhdenvertaisten palvelujen nimissä (STM 2014), oikeusministeriössä osallisuudella tarkoitetaan ihmisoikeuksia ja demokratiaa (OM 2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriössä painotetaan ihmisen merkityksellisyttä ja mahdollisuuksia (OKM 2016). (Isola jne. 2017,4.)

Jokaisella on oikeus olla osallinen omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Myös varhaiskasvatuksessa käynnistyvä laatutyö panostaa huoltajien osallisuuteen. Osallisuus ja yhteisöllisyys liittyvät tiiviisti yhteen ja se tarkoittaa, että osallistuja on aktiivinen ja tasavertainen vaikuttaja ja toimija. Osallisuus vaatii aina ryhmän tai yhteisön, koska kukaan ei yksin voi olla osallinen. Osallisuuden tärkeys hahmottuu, kun rinnalla kuvataan osattomuus, joka Koskisen (2009) mukaan on totaalisen ulkopuolisuuden ja torjunnan kokemista, lannistumista omassa elämässä ja ympäristössä, johon pitäisi kuulua. (Koskinen, 2009; Parikka-Nihti & Suomela 2014.)

Osallisuudella ei tarkoiteta vain osalliseksi pääsemistä ja eri aktiviteetteihin osallistumista, vaan kuulluksi tulemistä, asioihin vaikuttamista, suunnitteluun osallistumista ja vastuun ottamista. (Turja 2011, 46-47.) Osallisuus on yhteistä ideointia, dialogisuutta ja yhdessä uuden luomisesta. Se on hedelmällistä toimintaa, jossa jokainen on yhtä tärkeä. Se vaatii toimimista yhteisön jäsenenä. Osallisuuden avulla puheenvuoron saavat myös ne, jotka perinteisessä toimintakulttuurissa jäävät ulkopuolelle, toiminnan kohteiksi, kuten lapset, vammaiset, vanhuksat tai syrjäytyneet. (Lapsen ääni 2005, 8-11.)

Osallisuus on kokonaisvaltaista sekä henkilökohtainen tunne siitä, että voi vaikuttaa elämäänsä ja ympäristöönsä. Se on enemmän kuin osallistuminen tai osallistaminen, sillä se vaatii myös henkilökohtaisen tunteen osallisuudesta, vaikkakin sen mahdollistamiseksi voidaan tarvita osallistamista. (Hujala 1999, 103, Kiili 2006,37.) Riippuu ihmisestä itsestä, miten hän kokee oman osallisuutensa tai osattomuutensa. Osallisuuden tunne muodostuu yksilöllisesti, mutta sen perustana voidaan pitää kokemusta dialogisesta vuorovaikutuksesta. (Hujala & Turja, 2011) (Parikka-Nihti & Suomela 2014, s.47-49.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tavoitteena on myös osallisuuden lisääminen ja osallisuus on määritelty syrjäytymisen vastakohtana kolmen osatekijän mukaisesti Raivion ja Karjalaisen mukaan siten, että 1) ihmisellä on käytössään riittävät aineelliset resurssit (HAVING), 2) hän on omaa elämäänsä koskevassa päätöksenteossa toimijana (ACTING) ja 3) hänellä on sosiaalisesti merkityksellisiä ja tärkeitä suhteita (BELONGING). (THL 2018)

Kuvio 1. Osallisuus -syrjäytyminen. THL, 2018

Having pitää sisällään osallisuuden mahdollistavien riittävien resurssien lisäksi myös turvallisuuden ja hyvinvoinnin. Osallisuuden vastakohdassa, syrjäytymisvaarassa ovat taloudellisesti huono-osaiset, jotka kokevat turvattomuutta. Belonging sisältää johonkin osallisuuden osalta yhteisöön kuulumisen, mikä vahvistaa yksilön hyväksyntää ja luottamusta. Osallisuuden kääntopuolella ovat vetäytyminen ja osattomuus, jotka vastaavasti heikentävät itseluottamusta ja hyväksyntää. Acting pitää sisällään toimijuuden, joka vaatii palveluilta dialogisuutta ja vuorovaikutteisuutta. Acting antaa valtaisuuden tunnetta, jolloin yksilöllä on tunne omasta mahdollisuudesta vaikuttaa asioihin. Syrjäytymisvaarassa olevan ihmisen kohdalla vieraantuminen saa aikaan sen, että palveluissakin hän kokee olevansa kohde, eikä subjekti. Tässäkin osallisuuden kuvauksessa yksilön omalla tuntemuksella on vaikutusta siihen, miten osallisuus ja syrjäytyminen määritellään.

Osallisuuden käsite tarkoittaa jokaisen omaa kokemusta siitä, että hän saa vaikuttaa asioihin ja tehdä päätöksiä itseään koskevissa asioissa. Se voidaan määritellä myös

yksilön kokemukseksi omien kykyjen riittävydestä, vastuun saamisesta ja oman roolin merkityksestä yhteisössä. Osallisuudessa on kyse sekä toimimisesta ryhmässä että myös tunteesta, että kuuluu yhteisöön. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 47.)

Osallisuudesta on tehty erilaisia määritelmiä ja esimerkiksi Thomas kuvailee osallisuuden rakentuvan kuudesta eri elementistä. Hänen mukaansa osallisuus toteutuu, kun voi

1. valita oman osallistumisensa
2. saada tietoa oikeuksistaan ja toiminnasta
3. ilmaista näkemyksensä ja ajatuksensa
4. vaikuttaa itseään koskeviin päätöksentekoprosessiin
5. saada apua ja tukea osallistumiseen
6. tehdä itseään koskevia päätöksiä

(Thomas 2000, 175-176)

Vaikka osallisuus sisältää yksilön oman kokemuksen, osallisuuden mahdollistaminen pitää myös näkyä sosiaalialan työtä tekevien toimintatavoissa. Se ei ole pelkästään vain yksilön tai yhteisön tunne osallisuudesta, vaan sen tulee olla konkreettisia tekoja ja sille tulee luoda osallisuuden mahdollistavat toimintatavat ja edellytykset. Osallisuus on käsite, jossa konkretisoituu ajatuksemme ihmisyydestä, meidän ihmiskuvamme ja myös toisen henkilön kunnioittaminen. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 52.)

Kannustava ja avoin ilmapiiri ovat osallisuuden edellytyksiä ja se merkitsee sitoutumista ja vaikutusmahdollisuutta. (Hujala 1999, 103). Huoltajien osallisuuden tulee olla luonnollinen osa päiväkodin toimintakulttuuria, joka ei saa unohtua kiireessäkään. Osallisuutta arvostavan toimintakulttuurin myötä huoltajien tietoisuus varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta lisääntyy ja sitä kautta välinpitämättömyys vähenee. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 231.)

Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen ja Purola ovat määritelleet vanhempien osallisuuden olevan *1) kokemuksia omasta merkityksellisyydestä sekä kuulluksi ja hy-*

väksytyksi tulemista omaa lastaan koskevissa asioissa 2) kokemuksia omasta pystyvyydestä ja kyvystä olla hyvä vanhempi 3) jatkuvaa ajantasaista tietoa ja jaettuja havaintoja omasta lapsesta 4) kokemuksia rohkeudesta tehdä aloitteita ja saada aikaan muutoksia, joista oma lapsi ja lapsiryhmä hyötyvät 5) yhteiseen lasta koskevaan päätöksentekoon osallistumista ja vastuun ottamista 6) kasvatuksellisista haasteista oppimista ja onnistumisen kokemuksia 7) sitoutumista vanhemmuuteen, kasvatuskumppanuuteen sekä kiinnostusta päivähoidon arjesta. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola, 2011.60.)

Huoltajien osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa on suomalaisen kulttuurin ja yhteiskuntapolitiikan mukaista toimintaa ja sen avulla voidaan parantaa myös varhaiskasvatuksen laatua entisestään. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 229). Kun yhdessä huoltajien kanssa sovitaan yhteiset toimintatavat ja vaihdetaan aktiivisesti kuulumisia, yhteen hiileen puhaltamalla saadaan aikaan vaikuttavampaa ja pidemmälle kantavaa varhaiskasvatusta.

3.1.2 Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri

Osallisuus on jokaisen perusoikeus, joten jokaisen sosiaalialan ammattilaisen tärkeä tehtävä on ottaa selvää, mitä osallisuus on ja mitä sen toteutuminen käytännössä vaatii. Osallisuus ei synny itsestään, vaan se vaatii mahdollisuuksia tulla kuulluksi, osallistua ja vaikuttaa. Ajatus huoltajien osallisuudesta ja heidän roolistaan lastensa asiantuntijoina on vahvistunut viime vuosikymmenen aikana. Varhaiskasvatuksessakin on alettu nähdä, että ammattilaiset tarvitsevat vanhemmilta saatavaa tärkeää tietoa lapsesta ja hänen vahvuuksistaan. (Mikkola & Nivalainen 2009,12.)

Osallisuuden mahdollistavan toimintakulttuurin luominen on jokaisen varhaiskasvatustyksikön tärkeä tehtävä. Päivittäiset keskustelut, vanhempainillat, tapahtumat ja juhlat ovat hyvä alku, mutta huoltajilta voi myös kysyä, miten he haluavat osallistua ja vaikuttaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu periaatteista ja arvoista, työtä ohjaavien tavoitteiden ja normien tulkinnasta, oppimisympäristöstä ja työtavoista. Varhaiskasvatustyksikön johtajan ja koko henkilöstön tulee miettiä sitä, miten huoltajat

saadaan osallisiksi päiväkodissa tapahtuvaan suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin. Päiväkodin tulisi olla avoin kohtaamispaikka niin lapsille kuin myös koko perheelle. (Parrila & Fonsèn 2016, 108.)

Huoltajien osallisuutta tukevassa toimintakulttuurissa on oleellista toimiva yhteistyö, avoin vuorovaikutus ja hyväksyvä ilmapiiri. Toimintakulttuuri rakentuu arvoista ja periaatteista, työtä ohjaavien tavoitteiden ja normien tulkinnasta, oppimisympäristöstä ja työtavoista. Merkityksellisessä asemassa on ammattitaitoinen henkilökunta ja heidän osaamisensa sekä valmius ja tahtotila työn jatkuvaan kehittämiseen. Tämä kaikki vaatii hyvää johtajuutta, jonka ansiosta on luotu toimivat käytännöt, jotka mahdollistavat toiminnan organisoinnin, suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin. (Karikoski & Tillikka 78-79.)

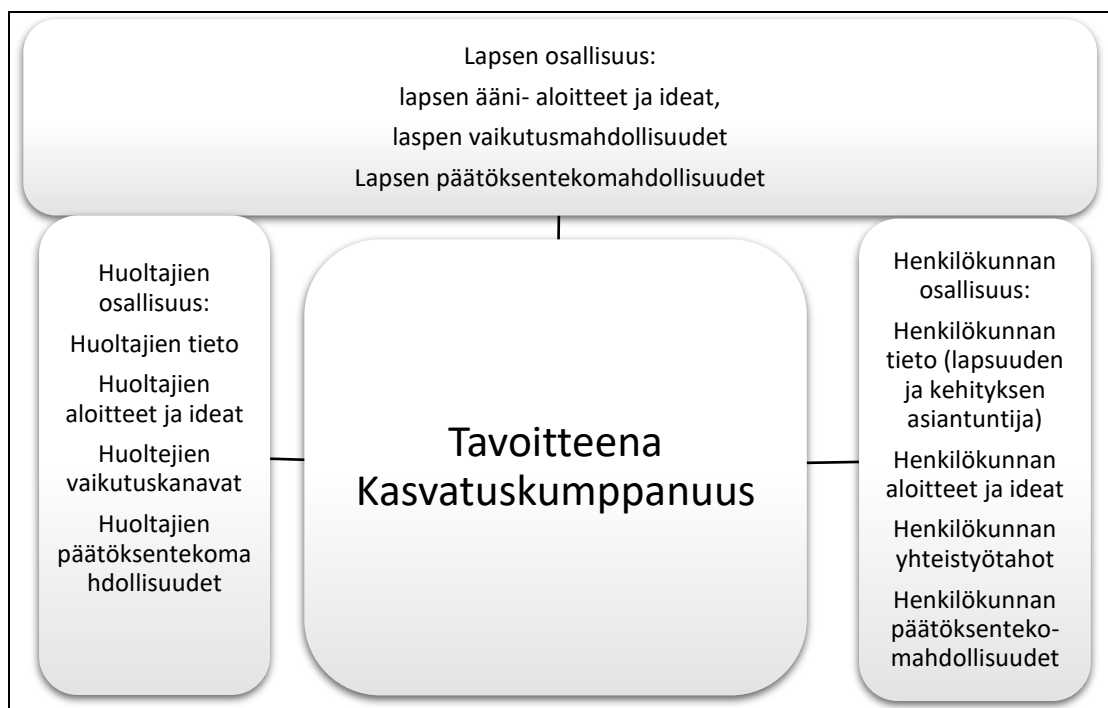
Huoltajien osallisuuteen kuuluu käsitys jaetusta kasvatusvastuusta, jossa korostetaan sitä, että perheet ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset työskentelevät yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Lapsen pysyvät ja pitkäkestoiset kasvattajasuhteet tukevat kasvattajien kumppanuutta ja tarjoavat lapselle turvallisuutta. Jaetussa kasvatusvastuussa huoltajilla ja kasvattajilla on luonnollinen tarve jakaa kokemuksia ja ajatuksia ollakseen toistensa voimavara. (Karikoski & Tillikka 2017, 94.)

Osallisuutta tukeva toimintakulttuuri vaatii avointa keskustelua ja riittävää tiedon välittämistä puolin ja toisin. Huoltajilla tulee olla riittävästi tietoa varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista sekä konkreettista tietoa siitä, mitä varhaiskasvatuksen arjessa tapahtuu. (Parrila & Fonsèn, 108). Varhaiskasvatuksessa tulee kiinnittää huomiota osallisuuden mahdollistavaan toimintakulttuuriin ja myös henkilökunnan tapaan olla vuorovaikutuksessa huoltajien kanssa (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 231).

Osallisuuden tunteen kannalta on merkityksellistä, että huoltajat saavat itse vaikuttaa siihen, millaiseen varhaiskasvatukseen he lapsensa laittavat. Kunnissa voi olla tarjolla erilaisia ratkaisuja varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja huoltajilla on oikeus saada tukea ja neuvontaa varhaiskasvatuksen eri muodoista ja vaihtoehdoista. Neuvontaa ja ohjausta on annettava huoltajille tarpeen mukaan myös varhaiskasvatuksen aikana. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 34-35.)

Osallisuus ei synny tyhjiössä, vaan sitä varten on luotava mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Osallisuuteen panostavassa yhteisössä huoltajille tulee välittyä tunne siitä, että heidän yhteistyötään arvostetaan ja he ovat tervetulleita osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Venninen jne. 2011 kuvaavat kasvatuskumppanuutta osallisuuden portin avulla, jossa kasvatuskumppanuus voi toteutua, kun kaikkien osallisuus toteutuu. Portissa lapsen osallisuuden kannattajina ovat huoltajat ja varhaiskasvatushenkilökunta. Henkilökunnan ja huoltajien hyvällä yhteistyöllä eli kasvatuskumppanuudella mahdollistetaan kaikkien osallisuuden toteutuminen.

Kuvio 1. Osallisuuden portti

3.1.3 Dialogisuus

Dialogisuus on luottamuksellisen yhteistyön edellytys, jossa on ennen kaikkea kysymys ihmisten välisestä toimivasta vuorovaikutuksesta. Dialogisuudessa olennaista on sekä kuunnella että tulla kuulluksi. (Kinnunen 2003, 19.) Dialoginen työskentely vaatii tunteiden tunnistamista ja aitoa lähestymistä. Aidon dialogisen Minä – Sinä - suhteen luominen vaatii ammattilaiselta todellista tahtoa ja kykyä kuunnella ja kuulla sekä kykyä olla aidosti läsnä. Aitoon dialogisuuteen pääseminen vaatii ammattilaiselta myös

omista ainoista oikeista mielipiteistä luopumista. Toinen ihminen kohdataan vertailematta, koko olemuksella. Se vaatii avoimuutta, suoruutta, tasapuolisuutta ja pysähtymistä. (Kurki 2000,131.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen tärkein työkalu on hyvät vuorovaikutustaidot, joiden avulla voi saada dialogisen vuorovaikutussuhteen huoltajan kanssa ja tukea myös hänen vuorovaikutustaitojaan sekä luoda ja tukea mahdollisuuksia saada uusia kontakteja esimerkiksi toisiin huoltajiin tai muihin häneen tai perheeseen liittyviin verkostoihin. Tärkeää on myös ammattilaisena tunnistaa oma ihmiskäsitys ja -kuva, koska sillä voi olla ratkaiseva merkitys käytännön työhön. Sama asia tai ongelma voidaan tulkita niin monella eri tavalla ja sitä kautta toimenpiteet asian korjaamiseksi voivat olla erilaisia. (Särkelä 2011, 14-15.)

Aito dialoginen keskustelutaito varhaiskasvatustyössä vaatii hyvää ammattitaitoa ja aitoa kiinnostusta toisen kohtaamiseen. Dialogisuus avaa uusia näkökulmia ja auttaa selkiyttämään omia ja toisen ajatuksia. Dialogisessa keskustelussa pitää muistaa avoimet tai tarkentavat kysymykset, jotka auttavat keskustelua eteenpäin. Dialogisuus vaatii luottamusta, avoimuutta ja kykyä nähdä asia toisesta näkökulmasta. Dialogisessa keskustelussa on mahdollisuus tasavertaisiin mielipiteisiin, näkökulmiin ja sitä kautta myös uuden oppimiseen. Dialoginen keskustelu vaatii myös oikean ajan ja paikan voidakseen toteutua.

Ihminen on dialoginen ja avoin olento, joka elää dialogisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristönsä kanssa. Ihminen muuttuu dialogin avulla objektista subjektiksi eli toiminnan kohteesta osallistujaksi. Ihminen tarvitsee dialogia ja se on luonteeltaan aina yhteisöllistä. Dialogisessa kohtaamisessa osapuolet eivät ole täysin tietämättömiä tai kaikkitietäviä, vaan he yhdessä etsivät laajempaa tietämystä ja ymmärrystä. Mielestäni varhaiskasvatuksen ammattilaiselle se on voimavara, koska ammattilaisen ei tarvitse tietää etukäteen lapsen ja perheen asioita, vaan voi kysyä ja kuunnella, mitä huoltaja itse kertoo. Dialogisessa kohtaamisessa ihmiset voivat oppia toisiltaan uutta ja kasvaa yhdessä, yhteisen ymmärryksensä välityksellä.

Dialogisuus, eli kehittävä ja rikastava vuoropuhelu, vaatii hyvää vuorovaikutusta. Dialoginen ilmaisutyyli on neuvottelevaa, tutkivaa ja ehdottelevaa. Toisten ajatuksia

kuunnellaan ja kuullaan sekä tarkastellaan hyödyllisinä ja kiinnostavina. Dialogisessa keskustelussa kaikilla on omat ajatukset, jotka voivat avartua, muuttua ja kehittyä, kun niitä kuunnellaan ja yhdessä hedelmällisesti pohditaan. Dialogisuuden myötä oppiminen ja avoimuus mahdollistuvat ja se antaa keinon saada tietoisuuteen erilaisia näkemyksiä ja ajatuksia. Dialogissa on hyötyä kyvystä asettua toisen asemaan ja ymmärtää toisen näkökulmia. Aktiivisen kuuntelun avulla osoitetaan kiinnostusta ja empatiaa ja mahdollistetaan dialogisuus. (Repo & Nuutinen 2003,31-32.)

Dialogisessa keskustelussa huoltajaa tulee kuulla ja paneutua siihen, minkä hän itse kokee suurimmaksi ongelmakseen, koska jos työntekijä luulee itse paremmin tietävänsä perheen tai huoltajan ongelman, niin dialogisuuteen perustuva yhteistyö on hukkaan heitettyä. Antti Särkelän mukaan ongelmanmäärittelyä keskeisempää on yhteisten tavoitteiden määrittely. Hänen mukaansa ongelmat tulevat ratkaistaviksi tavoitteiden suuntaisessa toiminnassa. (Särkelä 2011, 12). Hyvä yhteistyösuhde ja vastavuoroisuus ovat tuloksellisen työn perusta. Jos työntekijä kuvittelee aina olevansa oikeassa, niin huoltajan oikeassa olemiselle ei jää tilaa, eikä silloin voi syntyä myöskään aitoa dialogia. Merkityksellinen työ perustuu hyviin ihmissuhdetaitoihin ja aitoon välittämiseen. (Särkelä 2011, 27-29.)

3.2 Kasvatuskumppanuus käytännössä

Varhaiskasvatukseen siirtyminen on lapselle ja koko perheelle merkityksellinen ja haastava vaihe, joka tuo ison muutoksen elämään. Lapselle se saattaa olla hyvin stressaava ja turvattomuutta tuova vaihe, joka pitäisi kyetä tekemään mahdollisimman lapsiystävällisesti. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on tärkeää tiedostaa kiintymyssuhteiden merkitys voidakseen auttaa perheitä huomioimaan kiintymyssuhteiden kannalta tärkeä pehmeä lasku kotihoidosta varhaiskasvatukseen. (Kalland 2011, 156-157.)

Lapsen siirtyminen kasvuympäristöstä toiseen, on suuri muutos, johon tulee valmistautua ja paneutua huolella. Vanhempien tai huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee toimia yhdessä lasta tukien ja tärkeää on hyvä tiedonsiirto asioista molemmin puolin. Huoltajille tulee antaa tietoa kiintymyssuhteesta ja kertoa niin sanotun pehmeän laskun mahdollisuudesta ja tärkeydestä lapsen hoidon aloituksessa. Näin

mahdollistetaan sujuva ja onnistunut varhaiskasvatukseen siirtyminen lapselle ja perheelle.

Hyvä pohja luottamukselle ja huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle luodaan heti lapsen saatua hoitopaikan. Jo heti ensi kohtaamisessa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että huoltajilla on tervetullut olo. Työntekijän tehtävänä on heti yhteistyösuhteen alussa korostaa varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistyötä ja sen merkityksellisyttä. Huoltajilta voi heti ensimmäisessä tapaamisessa kysyä, miten he haluaisivat olla mukana päiväkodin toiminnassa. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 231). Huoltajilla ja perheillä on erilaiset halut ja mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Perheiden, elämäntilanteiden ja perhekulttuurien moninaisuus vaatii keksimään erilaisia toimintatapoja huoltajien osallistumiseen. Kaikki ei sovi kaikille. (Tillikka 2005; 2010, 72.)

Kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan lapsen tarvetta turvallisiin ja pysyviin ihmissuhteisiin, joka käytännössä varhaiskasvatuksessa tarkoittaisi pysyvää nimettyä omahoitajaa jokaiselle lapselle, joka toimisi korvaavana turvapesänä koko hoitopäivän ajan (Kalland 2011, 158). Käytännössä tämä ei ole useinkaan mahdollista, sillä lasten hoitopäivät ovat usein pidempiä kuin hoitajien työpäivät, mutta tärkeää on, että lapsella ja perheellä on tutut oman ryhmän aikuiset niin tuonti- kuin hakutilanteissakin. Päivittäiset tuonti- ja hakutilanteet ovat tärkeä ja merkityksellinen yhteistyömuoto, joten on tärkeää, että vuorovaikutus toimii. Kun huoltajat saavat tietoa ja henkilökohtaista kokemusta päiväkodin toimintatavoista, yksilöllisistä toimintatavoista voi näin tulla yhteisöllisiä. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 231).

Yksi merkittävä yhteistyömuoto on lakisääteiseksi tullut lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen, joka tehdään yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on arjessa mukana kulkeva asiakirja, jonka pohjalta lapsen varhaiskasvatusta toteutetaan. Huoltajien tuntemus ja tietämys lapsesta ja hänen mielenkiinnonkohteistaan ja vahvuuksistaan on merkittävässä osassa varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä.

Varhaiskasvatuksen ja kodin yhteistyön laadulla on selvä yhteys lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Johdonmukaisuus ja yhteneväiset toimintatavat voidaan saavuttaa keskustelemalla yhteisesti arvoista ja sopimalla huoltajan kanssa yhdessä kasvatustyöyhteistyön tavoitteet. Varsinaiset varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut käydään vähintään kerran vuodessa ja toivottavaa on, että siinä on mukana sekä lapsi että huoltajat. Keskustelussa tärkeää olisi sopia myös se, miten vastuu lapsen kasvattamisesta jakautuu kodin ja varhaiskasvatuksen kesken ja kertoa huoltajille, että heillä on oikeus asettaa lapselle rajat myös varhaiskasvatushenkilökunnan läsnä ollessa, ettei lapselle tule turvattomuuden tunnetta. (Ahonen 2017, 123-124; Bööck&Perälä-Littunen 2015.)

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varhainen puuttuminen huomattuihin asioihin ja mahdollisiin tuen tarpeisiin. Tavoitteena on tuen tarjoaminen lapselle mahdollisimman varhain, jonka vuoksi vastuu tuen tarpeen havaitsemisesta ja arvioinnista on kaikilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä. Yhteistyötä huoltajien kanssa tehdään erityisen aktiivisesti silloin, kun lapselle suunnitellaan ja toteutetaan kehityksen ja oppimisen tukea. (Ahonen 2017, 156). Tärkeää on, että tuki tarjotaan myönteisenä asiana, joten hyvä ja luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa sekä myös esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista. Vasu painottaakin sitä, että huoltajiin tulee olla yhteydessä heti, kun huoli lapsen hyvinvoinnista, oppimisesta tai kehitymisestä herää. (Vasu 2016.)

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää myös mahdollisissa varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymätilanteissa, jos lapsi vaihtaa päiväkotia tai kun hän siirtyy esiopetukseen. Avoimen ja toimivan yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää kaikissa eri siirtymävaiheissa, koska on tärkeää, että lapselle mahdollistuu eheä ja yhteneväinen kasvupolku. Onnistunutta siirtymää tukee huoltajien, kasvattajien ja opettajien välinen vastavuoroinen ja kunnioittava suhde. (Karikoski & Tillikka 2010, 79).

Toimiva yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta esimerkiksi vanhempainyhdistyksen kautta, jollainen on toiminnassa monissa päiväkodeissa. On tärkeää, että vanhempainyhdistys toimii tiiviissä yhteistyössä päiväkodin kanssa. Huoltajia voidaan ottaa mukaan myös arkeen pitämällä avoimen ovien päiviä tai pyytää mukaan avuksi retkille. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 232).

Huoltajien keskinäinen verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea huoltajien ja henkilöstön työlle. Yhteistyötä kehitettäessä tärkeää on miettiä, miten huomioidaan eri elämäntilanteissa olevat perheet. Kannustavassa ja erilaiset perheet huomioivassa yhteistyössä annetaan erilaisia mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatukseen arkeen. (Kyrönlampi & Karikoski, 2017.) Esimerkiksi päiväkodissa järjestettävät vanhempainillat ja muut yhteiset tapahtumat tai juhlat ovat hyviä yhteistyömuotoja ja onnistuessaan tukevat huoltajia ja antavat mahdollisuuden jakaa vanhemmuuttaan niin ammattilaisten kuin toisten vanhempienkin kanssa. Huoltajat voivat saada yhteisissä tilaisuuksista toisiltaan vertaistukea tai parhaimmillaan luoda pysyviä ystävyysuhteita.

Huoltajien osallisuutta voidaan lisätä myös sähköisten välineiden avulla tai pitämällä lapsesta ns. kasvun kansiota. Sosiaalisen median käyttö tai ryhmän oman blogin pitäminen ovat myös hyviä keinoja lisätä huoltajien tietoisuutta ja osallisuutta varhaiskasvatukseen arjesta. (Heinonen, Iivonen jne. 2016, 233). Varhaiskasvatustyösköyksen päälliköllä ja henkilökunnalla on vastuu huolehtia siitä, että huoltajat saadaan mukaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun, mahdollisuuksiensa mukaan myös itse toimintaan ja sen arviointiin. (Parrila & Fonsen 2016, 108). Koska osallisuus on yksilön mahdollisuus osallistua tai olla osallistumatta, tulee ammattilaisen huolehtia, ettei syyllistä niitä huoltajia, jotka eivät halua näkyvästi osallistua varhaiskasvatukseen toimintaan.

3.3 Kasvatuskumppanuus tutkimuksissa

Paletti-tutkimuksessa on selvitetty päivähoitoikäisten lasten vanhempien tyytyväisyyttä yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen. Tutkimuksen mukaan vanhemmat olivat tyytyväisiä lapsen saamaan päivähoitoon ja myös yhteistyöhön varhaiskasvatukseen henkilökunnan kanssa. Tyytyväisyysmittarissa mitattiin luottamusta ja avoimuutta, työntekijöiden sitoutumista ja vanhemmuuden tukemista. Parhaimman arvioinnin sai luottamus ja avoimuus ja vastaavasti heikoimmaksi osa-alueeksi koettiin vanhemmuuden tukeminen. Paletti-tutkimuksen mukaan ammattikasvattajien ja lasten huoltajien toimiva yhteistyö edistää aikuisten positiivisia kasvatusasenteita, lapsen oppimista ja lisää hyvinvointia. Toisaalta joka viides suhtautui kielteisesti kasvatuskumppanuutta

koskeviin velvoitteisiin, kuten eri tilaisuuksiin osallistumisiin ja lomakkeiden täyttämisiin. Jotkut vanhemmat kokivat uuvuttavana oman perheen asioista kertomista ja ikävistä asioista keskustelemista työpäivän jälkeen. Tutkimuksen mukaan vanhemmat arvostavat erityisesti päivittäisiä kuulumisia ja ajatustenvaihtoa oman lapsen päivään liittyen sekä hyvää tiedonkulkua. Tiedonkulkuun osa vanhemmista toivoikin henkilökunnan kiinnostävän enemmän huomiota. (Poikonen & Lehtipää 2009, 75-77).

Aila Tillikan tutkimuksesta ”Äitien kasvatuskäsityksiä ja arviointeja hyvästä päiväkotikasvatuksesta” vuodelta 2005 on käynyt ilmi, että vanhemmat toivoisivat enemmän vertaisryhmätoimintaa. Kasvatuskumppanuudesta tutkimukseen osallistuneilla oli myönteinen käsitys, koska jo päivähoitovalintoja tehdessäänkin vanhemmilla on ollut toiveena saada rinnalleen ja tuekseen uusia aikuisia lapsen elämään ja kasvatukseen. Ammattikasvattajilta odotettiin lämminhenkisyyttä niin lasta kuin koko perhettä kohtaan sekä luonnollisesti hyvää tuntemusta lapsesta, kotikasvatuksesta ja perheestä. Hyvän päiväkotikasvatuksen kriteereiksi äidit lukivat lapsikäsitteiden, kasvatustavoitteiden, ja -menetelmien sekä myös kasvatusyhteistyön henkilökunnan kanssa. 95% vastanneista koki yhteistyön erittäin tärkeäksi. Kasvatuskeskustelut eli varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut ovat tärkein työmuoto kasvatuskumppanuudessa. Tutkimusten mukaan vanhemmat ovat kokeneet niissä voivansa vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen. Keskusteluja toivottiin säännöllisemmin ja useammin.

Osallistumisen mahdollisuuksia kysyttäessä alle puolet vastaajista ilmoitti voivansa osallistua riittävästi, mutta osallistumisen määrää tai laatua ei kuitenkaan vastauksissa tarkenneta. Tutkimuksen mukaan vanhempien osallistuminen varhaiskasvatukseen ja vanhempien vertaistoiminta nousivat asioiksi, joihin tulevaisuudessa voisi enemmän panostaa. (Tillikka 2010, 68). Tutkimusten myötä tiedetään, että huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea myös henkilöstön työlle, joten huoltajien verkostoitumiseen tulisi tarjota tilaisuuksia.

Kyrönlampi ja Karikoski ovat tehneet tutkimusta Oulun kaupungin esiopetussuunnitelman tekemiseen osallistuneiden vanhempien ajatuksista varhaiskasvatuksessa ta-

pahtuneista muutoksista. Vanhemmat (15) kokivat, että varhaiskasvatuksessa on huoltajien osallisuus lisääntynyt ja huoltajia kuullaan huomattavasti enemmän. He kokivat voivansa vaikuttaa asioihin. (Kyrönlampi ja Karikoski 2017.)

Pääkaupunkiseudulla toteutettiin kevään ja kesän 2011 aikana tutkimus ”Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa”, jossa selvitettiin henkilökunnan ja vanhempien käsityksiä ja kokemuksia huoltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimukseen osallistui kasvattajia sekä lasten vanhempia 14 eri pääkaupunkiseudun päiväkodista. Vanhemmille annettiin mahdollisuus osallistua sähköisesti, puhelimen välityksellä tai kasvotusten. Vastauksia vanhemmilta saatiin 62. Tutkimuksen mukaan huoltajien osallisuuden esteiksi koettiin vanhempiin liittyviä asioita eli vanhempien aika ja asenteet. Esteeksi koettiin myös vanhempien vajavainen tietämys päiväkodin toiminnan sisällöistä sekä vanhempien uskalluksen puutteen omien ajatusten esille tuomiseksi. Kasvattajien mielestä vanhemmat eivät olleet kiinnostuneita osallistumaan päiväkodin toimintaan tai toisaalta vanhempien aloitteet koettiin liian yksilöllisiksi, jotta niitä olisi voinut lapsiryhmässä toteuttaa. Lapsiryhmien suuret koot koettiin osallisuutta estäväksi tekijäksi. Vanhempaintoimikunnan tai -yhdistyksen merkitys vanhempien osallisuuden toteuttamisessa koettiin merkittäväksi ja sen puuttuminen päiväkodista mainittiin osallisuuden esteeksi. Myös päiväkodin tiukat rutiinit ja henkilökunnan kiire koettiin osallisuuden esteeksi samoin kuin kulttuurierot ja tiedonpuute. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2011.)

Kasvatuskumppanuuden merkitys tulee esiin myös Laura Revon tutkimuksessa *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*, jossa tutkimuskohteena oli alle kouluikäisten lasten kiusaaminen. Tutkimuksen mukaan kiusaamista ehkäisevässä työssä huoltajien rooli on tärkeä. Kiusaamisen ehkäisy edellyttää, että huoltajat tietävät, mitä ryhmässä tapahtuu. Huoltajien sitouttaminen kiusaamisen ehkäisyyn tapahtuu parhaiten yhteisellä arvo keskustelulla ja avoimella keskustelulla pienten lasten kiusaamisesta. Kasvatuskumppanuuteen perustuvassa yhteistyösuhteessa voidaan avoimesti puhua vaikeistakin asioista luottamuksellisesti. (Repo 2013, 205-206.) Laura Revon mukaan kiusaamista ehkäisee hyvin myös huoltajien verkostoituminen, joten siksi on tärkeää mahdollistaa huoltajien yhteiset kohtaamiset.

4 TOIMINTATUTKIMUS KEHITTÄMISTYÖN MUOTONA

Toimintatutkimus on tutkimusstrateginen lähestymistapa kehittämiskohteena olevaan asiaan ja se voi pitää sisällään erilaisia tutkimusmenetelmiä. Toimintatutkimuksella halutaan useimmiten saavuttaa käytännöllistä hyötyä ja sille onkin tunnusomaista tutkimuksen ja toiminnan samanaikaisuus. Toiminnalla tarkoitetaan ensisijaisesti sosiaalista toimintaa ja sen tarkoituksena on kehittää ja tutkia ihmisten yhteistoimintaa. (Heikkinen 2001, 170-171)

Toimintatutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa käytännön kehittämiseksi tutkimalla ihmisten toimintaa (Heikkinen 2007,16). Toimintatutkimus on tutkimusstrateginen lähestymistapa kehittämiskohteena olevaan asiaan ja se voi pitää sisällään erilaisia tutkimusmenetelmiä. Toimintatutkimuksella halutaan useimmiten saavuttaa käytännöllistä hyötyä ja sille onkin tunnusomaista tutkimuksen ja toiminnan kohtaaminen, samanaikaisuus. Toiminnalla tarkoitetaan ensisijaisesti sosiaalista toimintaa ja sen tarkoituksena on kehittää ja tutkia ihmisten yhteistoimintaa. (Heikkinen 2001, 170-171.)

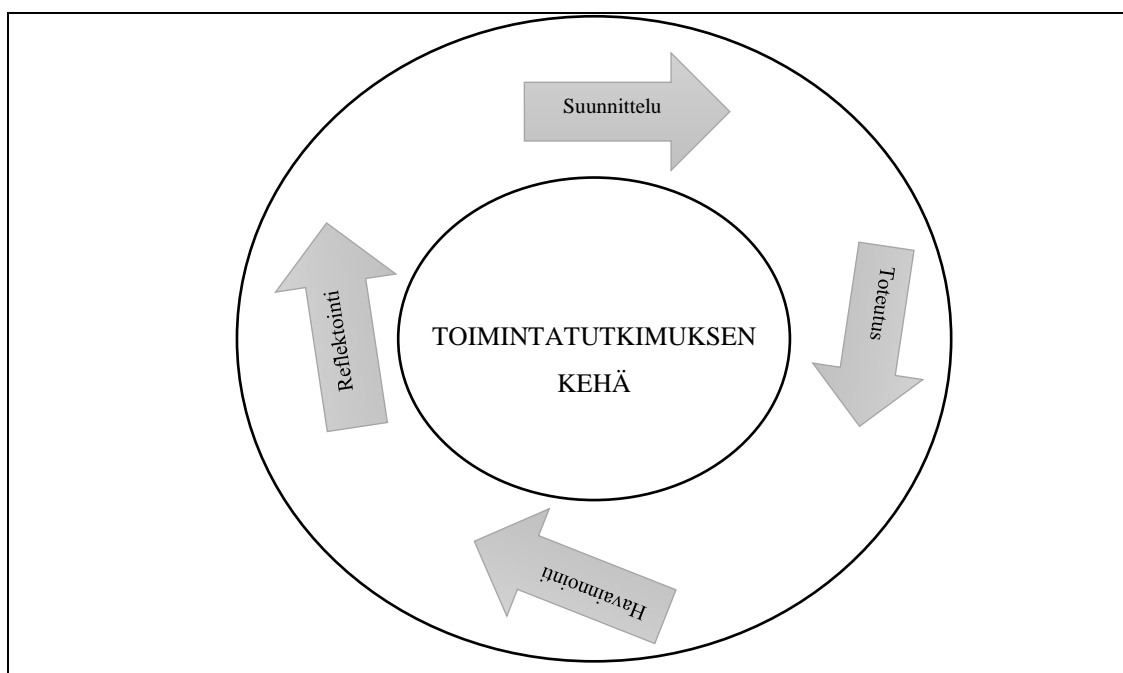
Toimintatutkimus ei Heikkisen mukaan ole varsinainen tutkimusmenetelmä, vaan lähestymistapa, jossa yhdistyy käytännön kehittämistyö ja tutkimus. Toimintatutkimusta ohjaa käytännöllinen intressi, eli halutaan saada tietää, miten asiat ovat nyt ja miten ne voisi tehdä entistä paremmin. Tutkimusta ei tehdä vain tutkimuksen vuoksi, vaan sen avulla halutaan löytää tietoa, mikä palvelisi olemassa olevien käytänteiden kehittämisessä. (Heikkinen 2018, 215.) Toimintatutkimuksen keskiössä on tutkimustehtävä, eli toisin kuin tutkimuksissa yleensä, tutkimuskysymyksen muotoilu alkaa tutkimuksen tehtävän määrittelystä. Toimintatutkimuksessa halutaan tietää, kuinka asioiden tulisi olla ja mietitään, millä keinoin tavoitteisiin päästään. (Heikkinen 2018,220.)

4.1 Työyhteisö toimintatutkimuksen toimijoina

Toimintatutkimuksessa olennaista on, että käytännössä toimivat ihmiset otetaan tutkimuksessa aktiivisiksi toimijoiksi mukaan tutkimukseen. Toimintatutkimuksessa ko-

roostuu yhteistyö ja aktiivinen tekeminen tutkimuksen ohella. (Kuula) Toimintatutkimuksessa käytäntö ja teoria eivät ole irrallisina, vaan ne nähdään saman asian eri puolina. Se lähtee ajatuksesta, että teoria on sisällä käytännössä ja käytäntö on vastaavasti teorian sisällä. Ihmisen toiminta on useimmiten järjen ohjaamaa toimintaa, johon liittyvä tietotaito on usein opittua piilevää tietoa. Eräs toimintatutkimuksen tarkoitus onkin nostaa sitä käytännössä olevaa hiljaista tietoa tietoisuuteen. (Heikkinen 2018, 216.)

Toimintatutkimuksessa toimitaan ja kehitetään työtä yhdessä, eli ohjeita ei anneta ulkoapäin. Toimintatutkimuksen voima on siinä, että kun yhdessä löydetään ratkaisu ja uusi tapa toimia, niin siihen on myös helppo kaikkien sitoutua. Se on demokraattista toimintaa, joka pitää sisällään lupauksen paremmasta, koska kehittäminen kohdistuu käytännön työelämässä oleviin ongelmiin ja niiden poistamiseen. Se on tutkimusstrategia, jonka tarkoituksena on saada riittävästi tietoa tutkimuskohteesta, johon halutaan muutosta. Toimintatutkimuksessa voidaan käyttää sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusmetodeja. (Kananen 2014,11-13.)

Kuvio 2. Toimintatutkimus

Toimintatutkimus on syklistä, johon kuuluu suunnittelu, toteutus, havainnointi ja reflektointi. Usein nämä seuraavat toisiaan, jolloin toimintatutkimusta voidaan kuvata kehä- tai spiraalimaisesti. Toimintatutkimuksessa käytännön toimintaa arvioidaan, sii-

hen suunnitellaan tarvittavaa muutosta, muutosta testataan käytännössä ja tehdään havaintoja, joiden kautta uudelleen arvioidaan. Tämänkaltaista toimintaa voidaan jatkaa, kunnes päästään haluttuun tilanteeseen. (Heikkinen 2007, 33-36.)

Toimintatutkimus ei ole vain metodi, vaan se on asenne tai asennoituminen, joka perustuu toiminnan kehittämiseen tutkimuksen avulla ja vastaavasti tiedon hankkimiseen kehittämisen kautta. Toimiva tapa hankkia uutta tietoa toiminnasta on yrittää muuttaa toimintaa. Toimintatutkimuksessa ajatuksena on, että jokaisen ihmisen tieto on arvokasta ja aivan arkipäiväisestäkin toiminnasta syntyy tietoa ilman erityisiä tutkimusmenetodeja. Toimintatutkimusta tekevä voi luottaa siihen, että tarvittavat tutkimusmenetelmät löytyvät järkeä käyttämällä ja tietoa saa, kun pitää silmät ja korvat auki. (Heikkinen ja Huttunen 2007, 200-201.)

Toimintatutkimuksen tekijällä on vastuullinen rooli, joka edellyttää erilaisten kehittämismenetelmien hallintaa asiantuntijan aktiivista tukea. Vilkka (2006) korostaa toimintatutkimuksissa tutkijan roolia ja kyseenalaistaa ammattikorkeakouluissa tehtävien opinnäytetöiden oikeutusta käyttää töistä toimintatutkimuksen nimeä, koska hänen mielestään toimintatutkimus vaatii pitkäaikaista havainnointia ja muutoksen aktivointia sekä vaikuttavuuteen ja muutokseen tähtäävää tieteellistä kirjoittamista. (Vilkka 2006,77.) Itse koen, että pitkän työkokemukseni ansiosta minulla on vahva tietotaito, jonka ansiosta voin oikeutetusti käyttää opinnäytetyöstäni toimintatutkimuksen nimitystä. Toimintatutkimuksessani käytän menetelminä käsittekarttoja, aktivoivaa osallistuvaa havainnointia, tehtyjen asiakastyytyväisyyskyselyjen aineistoanalyysseja ja aivo-riihiä.

4.2 Toimintatutkimuksen käytänteet

Toimintatutkimus on prosessiluontoista ja syklistä, joten myös aineistoanalyysia kannattaa tehdä koko tutkimuksen ajan. Aineiston analyysi on suuntaa antavaa, jonka tarkoituksena on täsmentää tutkimustehtävää ja löytää uusia linjoja, joiden avulla kehittämistä ja tutkimusta voidaan kohdentaa haluttuun suuntaan (Kiviniemi 2018,82). Tarkoituksena on, että aineistoanalyysin avulla tutkija voi löytää uusia näkökulmia ja ideoita tai saa vahvistusta asioille. Tutkija voi myös saada ideansa aineistosta, kun hänellä

on selvillä, mitä hän aineistosta hakee ja miksi hän on aineistoa kerännyt. (Eskola 2015,188.)

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimuskohteensa toimintaan yhdessä sen jäsenten kanssa. Lähtökohtana havainnoinnille voi olla tutkimuskohteessa tutkijalle herännyt mielenkiinto johonkin asiaan tai toimintaan, jota hän aktiivisesti havainnoi. Tutkimusongelmakin saattaa täsmentyä nimenomaan havainnoinnin avulla, jolloin tutkijalle herää tutkimuksen aikana uusia näkemyksiä ja ajatuksia tutkittavasta asiasta. Osallistuva havainnointi edellyttää tutkijan pääsemistä sisään tutkittavaan yhteisöön ymmärtäkseen sitä paremmin. Aktivoivassa osallistuvassa havainnoinnissa tutkija pyrkii samalla myös muuttamaan sitä. (Vilka 2006, 44-47.)

Laadulliselle tutkimukselle on usein tyypillistä tutkijan intensiivinen perehtyminen asiaan sisältä käsin esimerkiksi juuri osallistuvan havainnoinnin avulla (Kiviniemi 2015, 80). Tutkija pyrkii ymmärtämään ja kuvaamaan tutkimuskohdetta eli toimintaa osallistuvalla havainnoinnilla. Toimintatutkimuksessa tutkija pyrkii vaikuttamaan itse tutkimansa yhteisön toimintaan. (Huovinen ja Rovio 2007, 106.)

Osallistuva havainnoja toimii toimintatutkimuksessa samalla toiminnan ohjaajana ja arvioijana, jonka tehtävänkuvaan saattaa sisältyä myötäeläjän, ongelmanratkaisijan, suunnannäyttäjän, tutkijan ja asiantuntijan rooleja oman työpanoksen ohessa. Toimintatutkimuksessa ei välttämättä riitä tutkijan tarkkailu ja osallistuminen, vaan useimmiten vaaditaan koko työyhteisön aktivointia päästäkseen haluttuun tavoitteeseen. (Vilka 2018, 165-167.)

Aktivoivassa osallistuvassa havainnoinnissa tutkimusaineiston keräämisen tarkoituksena on löytää kehittämiskohteita. Aktivoiva havainnointi on usein tilannekeskeistä, jolla pyritään yhdessä työyhteisön kanssa saavuttamaan yhteisessä luodut tavoitteet ja päämäärät. Tutkimus toteutetaan vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa, jolloin tutkija pyrkii motivoimaan työyhteisön jäseniä toiminnan jatkuvaan arviointiin ja kehittämiseen. (Vilka 2006, 46-47.)

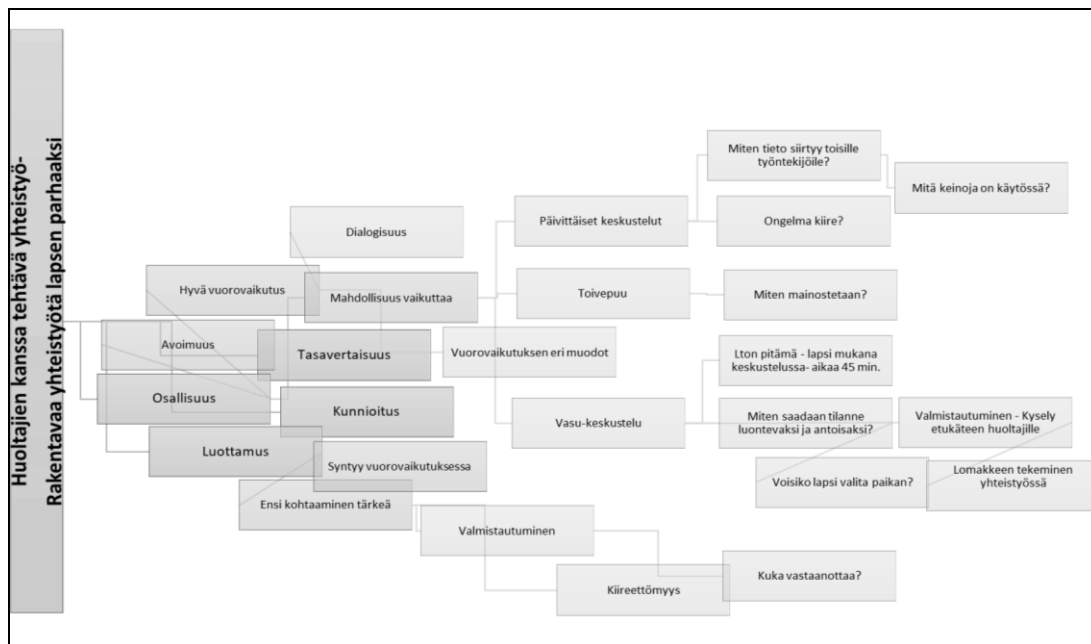
5 KEHITTÄMISTYÖ SASIN PÄIVÄKODISSA

Opinnäytetyöni tein kehittämis- ja toimintatutkimuksena Hämeenkyrön kunnan Sasin päiväkodin työntekijöiden ja huoltajien välisestä yhteistyöstä. Uusia työtapoja on vaikea kehittää ilman kaikkien työntekijöiden omaa aktiivista panostusta, joten siksi työyhteisön ottaminen mukaan kehittämistyöhön on tärkeää. On todettu, että työntekijöiden oma osallisuus oman työn kehittämiseen lisää halua tehdä työtä mahdollisimman hyvin. Yhteiskunnalliset muutokset ovat lisänneet varhaiskasvatushenkilöstön osamisvaatimuksia ja tarvetta kehittää työtä. Työyhteisö tarvitsee jokaisen työntekijänsä osallisuutta ja osallistumista yhteiseen kehittämiseen. (Venninen 2014, 156.)

Toimintatutkimuksena toteutettu kehittämistyö lähti liikkeelle syksyllä 2017 lähtötilanteen kartoituksesta tutustumalla huoltajilta saatuihin palautteisiin sekä omaan selvitykseeni olemassa olevista yhteistyötavoista. Teorian ja tehtyjen tutkimusten avulla selvitin, mitä osallisuus tarkoittaa ja miten huoltajien osallisuutta voisi lisätä. Lähtötilanteen kartoituksen tavoitteena oli saada selville, mitä yhteistyömuotoja Sasin päiväkodissa on ja missä asioissa asiakaspalautteiden perusteella on parannettavaa ja kehitettävää. Syksyn aikana selvitin myös sen, mitä huoltajat ovat Vasu illoissa pitäneet tärkeinä osallisuuden ja yhteistyön muotoina.

Tutkimuskysymyksinä kehittämistyössä oli 1) Mitä eri huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sasin päiväkodin varhaiskasvatuksessa on? 2) Miten huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä voisi kehittää huoltajien osallisuuden lisäämiseksi?

Kehittämistyötäni varten tein yhteistyötä kuvaavan käsitekarttakuvion, jonka avulla pyrin hahmottamaan jo olemassa olevia yhteistyömuotoja ja sen avulla mietin, miten niitä voisi kehittää. Käsitekartta, josta käytetään myös nimitystä Mindmap, on tiedonessittämismenetelmä, jonka on kehittänyt Joseph D. Novak 1960-luvulla. Käsitekarttaa käytetään jonkun aihepiirin kuvaamiseen käsitteiden avulla, tarkoituksena havainnollistaa käsitteitä, niiden välisiä suhteita ja niiden muodostamia kokonaisuuksia. Käsitekarttaa voidaan käyttää välineenä oman oppimisen ja ajattelun tueksi sekä myös tutkimusmenetelmänä, jonka avulla voidaan kuvata haluttua aihetta. Käsitekarttojen avulla voidaan edistää yhteisymmärrystä tutkittavasta asiasta ja käsitekarttojen käyttö soveltuu hyvin juuri toimintatutkimukseen, koska sen avulla on helppo kuvata tutkittavaa toimintaa. (Ählberg 2018,52-58.)

Kuvio 3. Toimintatutkimuksen suunnittelu

5.1 Kehittämistyön konteksti

Hämeenkyrö on kaunis maalaiskunta, joka sijaitsee 50 km Tampereelta pohjoiseen. Hämeenkyrössä päivähoidon on alkanut ensin MLL:n tarjoamana. MLL järjesti Kyrötehtaan työntekijöiden lapsille leikkikerhoa 1960-luvulta lähtien. Kunnallinen päivähoidon on alkanut 1970-luvulla päivähoiton lakisääteisyys (1973) johdosta aluksi perhepäivähoitona. Kunnan ensimmäinen päiväkotiperustettiin Kyröskoskelle, jossa oli kaksi lapsiryhmää. Kirkonkylän päiväkotiperustettiin heti seuraavana vuonna eli 1977 ja myös se oli kahden lapsiryhmän päiväkotiperustettiin. Perhepäivähoitajia kunnassa oli parhaillaan 60, mutta 2000-luvun alussa pääpaino on ollut päiväkodeissa. 2010-luvulla lopetettiin ryhmäperhepäivähoidon, kun kuntaan alettiin rakentaa uusia päiväkoteja, joista Heinijärven yksikkö valmistui 2012. Hämeenkyrön varhaiskasvatus on sitoutunut kestäväan kehitykseen ja päiväkodit ovat mukana Ilo kasvaa liikkuen-hankkeessa sekä Vihreän Lipun toiminnassa. Myös kiusaamisen ehkäisystä varhaiskasvatuksella on oma suunnitelma ja kiusaamisessa päiväkodeissa on nollatoleranssi. (Hämeenkyrön varhaiskasvatus.)

Kehittämistyön toimintaympäristönä oli Sasin päiväkoti, joka sijaitsee kauniissa maalaismaisemassa lähellä Ylöjärven ja Nokian rajaa. Päiväkoti aloitti toimintansa elokuussa 2015. Päiväkodissa on kahdeksan ryhmää ja ne sijaitsevat kahdessa eri siivessä. Päiväkoti on ympäristöpainotteinen 160 paikkainen yksikkö, jonka toiminta on sitoutunut kestävään kehitykseen ja Vihreän Lipun toimintaan. Päiväkodissa korostetaan yhteisöllisyyttä, koska päiväkoti sijaitsee kyläyhteisön keskellä. Toiminnassa korostuu luonto, lähiympäristön ja -metsien hyötykäyttö, puutarhanhoito ja eläimet sekä eläinvieraat. Elokuussa 2018 Sasin päiväkodissa alkoi metsäryhmä, joka viettää suurimman osan hoitopäivästä metsässä tai päiväkodin lähiympäristössä.

Päiväkodin varhaiskasvatus perustuu hyvään ja turvalliseen perushoittoon. Lapsen osallisuus toiminnassa ja hänen henkilökohtaisten ominaisuuksiensa kehittymisen tukeminen ovat varhaiskasvatustoiminnan keskiössä. Yhdessä huoltajien kanssa päiväkodissa halutaan taata lapselle positiivinen kasvuympäristö, jossa hänen on helppo kokeilla ja kasvaa. Huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön halutaan panostaa, koska kasvatuskumppanuuteen pohjautuen on näkemyksenä, että huoltajat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita.

Hämeenkyrön varhaiskasvatuksessa työskentelee myös kolme varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, joista yhden pääpaikka on Sasin päiväkoti. Heidän työnkuvaansa kuuluu erityisen tuen antaminen lapselle päivähoitopäivän aikana. Tavoitteena on varhainen puuttuminen tuen tarpeessa olevien lasten kohdalla. Monialainen yhteistyö toteutetaan huoltajien suostumuksella ja yhteistyötä tehdään eri tahojen kanssa, eli esimerkiksi toimintaterapeutit tulevat päiväkotiin lasta tapaamaan. Tavoitteena on, että lapsen ja perheen tarvitsemat palvelut muodostavat luontevan ja tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. (Hämeenkyrön varhaiskasvatussuunnitelma)

Varhaiskasvatuksen piirissä on myös siirrytty sähköisiin palveluihin, jolloin kaikki tieto palveluista löytyy kuntien nettisivuilta ja päivähoitopaikan hakeminenkin tapahtuu sähköisesti. Hämeenkyrön kunnalla kaikki palvelut ovat kunnan omilla nettisivuilla. Myös uusi kunnan oma syksyllä 2017 voimaan tullut varhaiskasvatussuunnitelma löytyy nettisivujen kautta ainoastaan sähköisessä muodossa. Hämeenkyrössä on käytössä Päikky-ohjelma, jonne huoltajat ilmoittavat lasten hoitoajat sekä saavat sitä kautta myös infoa tulevista tapahtumista tai perhettä koskevista asioista.

5.1.1 Perheohjaus huoltajien tukena

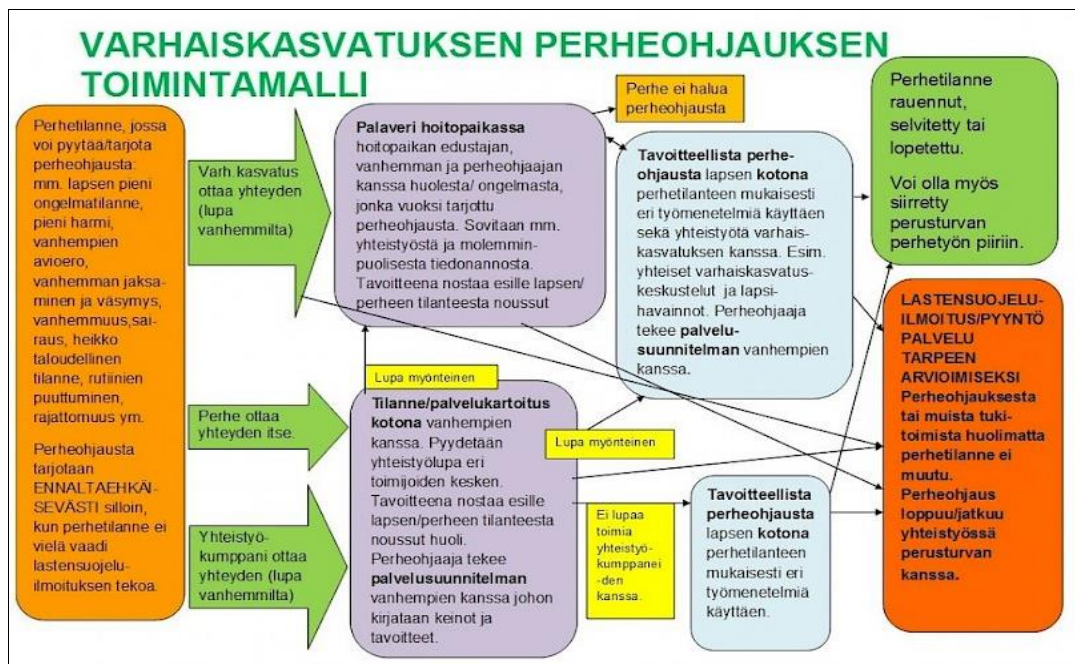
Hämeenkyrön varhaiskasvatuksella on varhaiskasvatuksen oma perhetyöntekijä, jonka palvelu on perheille ilmaista ja hänen palveluitaan mainostetaan kaikille perheille. Perheohjauksesta on infoa päiväkodin jokaisen eteisen ilmoitustaululla, Hämeenkyrön nettisivuilla ja Facebookissa. Perhetyöntekijä pyrkii olemaan läsnä myös vanhempainilloissa tai esim. Hämeenkyrön perhepäivässä, jotta saa näkyvyyttä ja tunnettavuutta huoltajien keskuudessa. Perhetyöntekijän palveluita voidaan käyttää esimerkiksi haastavissa kasvatustilanteissa tai huoltajien kokiessa väsymystä tai epävarmuutta lapsen kanssa. Perhetyöntekijä voidaan pyytää mukaan myös Vasukeskusteluun ja näin mahdollistetaan luontevasti yhteistyön alkaminen. Perhetyöntekijä on matalan kynnyksen palvelua ja häneen voi joko perhe itse tai työntekijä huoltajan suostumuksella olla yhteydessä.

Jo aloituskeskustelussa perheohjaajan palvelua mainostetaan perheille positiivisena mahdollisuutena. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on nimenomaa ennaltaehkäisevää, matalankynnyksen perhetyötä ja siksi se on perheille upea mahdollisuus saada apua arjen haasteisiin. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on perheiden tukemista ja ohjausta tilanteissa, jotka huoltajat kokevat haasteellisiksi. Perheohjaajalta voi saada ohjausta esim. lapsen kasvuun, kehitykseen, temperamenttiin tai sairauteen liittyvissä asioissa. Hän voi antaa tukea perheille esim. haastavissa kasvatustilanteissa tai hetkellisen voimattomuuden tunteen iskiessä. Perheohjaajan tuki voi olla tarpeen myös vanhempien avioeron tai sairauden aikana. Hämeenkyrössä on tehty Ohje eroavalle- opas, joka annetaan perheille avioeron tullessa.

Perheohjaaja toimii alle kouluikäisten lasten perheiden kanssa, joilla on voimassa varhaiskasvatuksen asiakkuus. Perheohjaaja ohjaa myös vanhempien ja lasten suljettuja vertaistoimintaryhmiä sekä avoimen varhaiskasvatuksen perhekerhoja ja lastenkerhoa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tapaamisen voi sopia tapahtuvan lapsen kodissa, perheohjaajan toimistossa tai varhaiskasvatusyksikössä. Perheohjaajana Hämeenkyrössä toimii lastentarhanopettajakelpoisuuden omaava sosionomi (AMK). Perheohjauksen tavoitteena on tarjota perheille apua ennen kuin ongelmat kasaantuvat ja vaikeutuvat. Parhaimmassa tapauksessa tuki auttaa siihen, että lapsen ja huoltajien tunnesuhdetta saadaan tuettua niin, että perheet voivat kokea vanhemmuuden palkitsevaksi

ja lapsi saa kokea suotuisasti omalle kehitykselleen merkityksellistä yhdessä olon onnea ja iloita itsestään ja perheestään. (Mäntymaa ja Puura 2011, 286).

Kuvio 4. Perheohjaus. Saija Lehtonen, 2015.

Tavoitteellinen varhaiskasvatuksen perheohjaus sisältää perheen kanssa tehtävän palvelusuunnitelman, jossa yhdessä sovitaan tavoitteet asioihin, joihin toivotaan muutosta. Usein tavoitteet liittyvät vanhempana olemiseen, kasvatuksen tukemiseen, päivärhythmin selkiyttämiseen tai rajojen asettamiseen. Myös käytännön vuorovaikutukseen voidaan tarvita muutosta ja ohjausta. Palvelusuunnitelmassa määritetään ne käytännön keinot, joilla muutokseen pyritään. (Hämeenkyrön perheohjaus.)

5.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sasin päiväkodissa

Varhaiskasvatuksessa toimitaan hyvin pitkälti tietyn kaavan mukaan ja prosessi etenee useimmiten saman kaavan mukaisesti. Perheet ohjataan sähköisesti hakemaan lapselle hoitopaikkaa ja päätös siitä heille menee myös sähköisesti. Hoitopaikan saatuaan kaikille perheille annetaan aloitusinfo-paketti, joka sisältää päiväkodin esitteen, aloitusvaiheen suunnitelman, tiedon ryhmästä ja ryhmän puhelinnumeron sekä ohjeet Päikky-ohjelmaan kirjautumisesta, johon huoltajat merkkäavat lasten hoitoajat. Lisäksi jokaiselle lapselle pidetään starttivartti ja tehdään varhaiskasvatussuunnitelma,

jota tehdessä pidetään yhteinen palaveri. Päivittäisissä keskusteluissa pyritään kertomaan lapsen päivästä jotakin erityistä, mutta käytännössä päivittäiset keskustelut saattavat jäädä muutama sanaan, jos useita lapsia tuodaan tai haetaan yhtä aikaa.

Huoltajat saavat tietoa toiminnastamme ja tavoitteistamme mm. perjantaisin lähetettävän viikkokirjeen sekä ryhmien omien blogien kautta. Huoltajilla on mahdollisuus myös kertoa toiveitaan päivähoitopäivän sisällöstä päivittäisissä kohtaamisissa, jokaisen lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun yhteydessä ja myös esim. ryhmässä olevan toivepuun avulla. Myös vanhempainillat ovat tärkeä osa yhteistyötä samoin kuin päiväkodin yhteiset tapahtumat, kuten joulu- ja kevätjuhlat. Päiväkodissa toimii myös vanhempainyhdistys Huvikumpu, johon kannustamme huoltajia osallistumaan omien mahdollisuuksiensa mukaan.

6 SYKLI 1: HUOLTAJIEN PALAUTTEET KEHITTÄMISTYÖN POHJANA

6.1 Vasu-vanhempainillan tuotokset

Vasuprosessin yhteydessä pidettiin kunnan kolmella eri alueella Vasuilta, joka oli kaikille huoltajille tarkoitettu avoin keskustelutilaisuus. Illoissa vanhemmat yhdessä työntekijän pienen alustuksen jälkeen pienryhmissä ideoivat ja jakoivat ajatuksiaan sekä tekivät jonkinlaisen tuotoksen myös huoltajien ja varhaiskasvatushenkilöstön yhteistyöhön liittyen. Keväällä 2017 olin itse mukana Sasin päiväkodissa pidetyssä Vasuillassa, jossa yhdessä learning cafee-pisteessä huoltajilta kysyttiin mielipiteitä siitä, millaista yhteistyötä he toivovat perheinä varhaiskasvatukselta sekä sitä, mitä huoltajat pitävät tärkeänä osallisuuden ja yhteistyön osalta. Muistiinpanojen aineistoanalyysin pohjalta selvitin, mitä asioita huoltajat arvostavat ja mihin he toivovat parannusta.

Vastauksista löytyi tärkeitä asioita, joiden pohjalta yhteistyötä oli hyvä lähteä kehittämään entisestään. Toiveina oli avointa, lapsen tarpeet huomioivaa keskustelua ”vaikeistakin” aiheista sekä luottamuksellista ja rakentavaa yhteistyötä lapsen parhaaksi.

Vastauksissa korostui myös päivittäiset keskustelut lapsen päivästä ja mahdollisista huolen aiheista välittömästi. Myös lasten vasut ja vanhempainillat sekä yhteistyö eri tahojen esim. neuvolan kanssa koettiin merkityksellisinä.

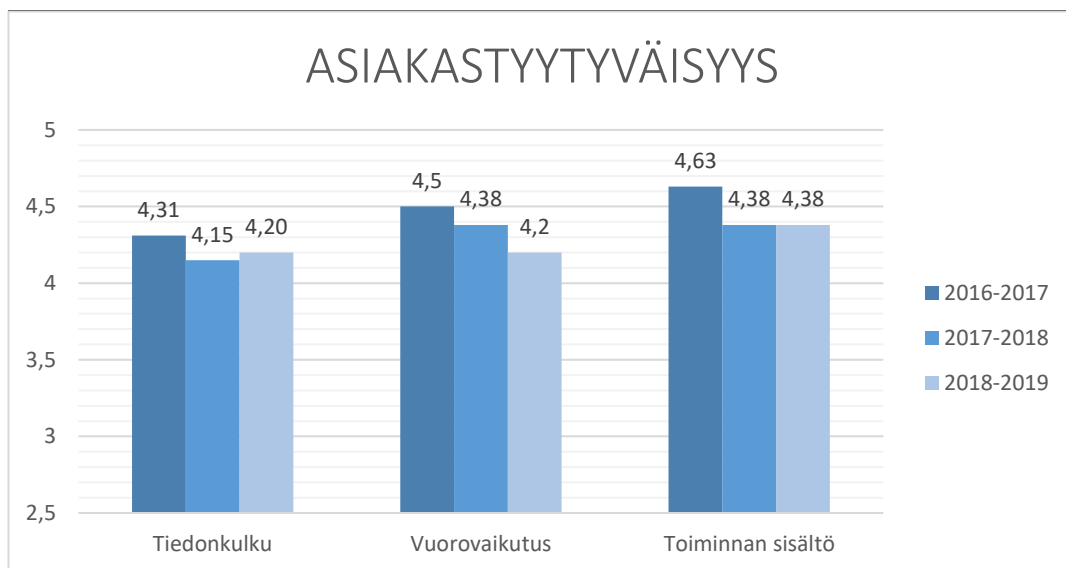
Positiivista palautetta tuli perjantaisin lähetettävistä viikkokirjeistä, blogeista sekä siitä, että joissain ryhmissä on joka viikko lapsilla oman toiveen päivä. Vanhemmat kokivat, että he pystyvät vaikuttamaan asioihin ja tulevat hyvin kuulluiksi.

6.2 Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset

Kunnassa tehdään vuosittain asiakastyytyväisyyskyselyt lasten huoltajille, joten tarkoitukseni oli niiden avulla selvittää, millaista palautetta huoltajat ovat yhteistyöstä antaneet. Dokumenttien avulla voin havaita ne kohdat, joissa yhteistyön toimivuudessa oli kehittämistarvetta, mutta myös sen, mitä huoltajat pitävät tärkeänä. Analysoin asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset ja selvitin, mitä asioita niissä on noussut esille. Asiakaspalautetta kerätään vuosittain muutamalla kysymyksellä, johon on mahdollista antaa arvio 1-5 sekä laittaa myös sanallinen arvio.

Ensimmäisessä kohdassa arvioidaan tiedonkulkua ryhmän ja huoltajien välillä. Asiakaspalautteesta Sasin yksikkö sai tiedonkulusta kaudelta 2016-2017 keskiarvoksi 4,31. Toisena arvioinnin kohteena oli vuorovaikutus henkilökunnan kanssa, josta keskiarvo oli 4,50. Toiminnan suunnittelusta ja sen sisällöstä keskiarvo oli 4,63.

Kaudella 2017-2018 tehdyssä asiakastyytyväisyyskyselyssä arvioitiin tiedonkulkua, vuorovaikutusta, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä mielipidettä lapsen tarpeiden ja toiveiden huomioimisesta ja ryhmän toiminnan sisällöistä. Kyselyn lopussa oli myös mahdollisuus vapaasti antaa palautetta. Asiakastyytyväisyyskyselyyn vastasi vain 13 huoltajaa. Vastausprosentti oli todella alhainen, kun lapsia päiväkodissa oli 125.

Kuvio 5. Asiakastyytyväisyyskyselyjen tulokset

Keväällä 2018 asiakaspalautteessa kysyttiin myös sitä, että oletteko huoltajana pystynyt osallistumaan ja/tai vaikuttamaan lapsen varhaiskasvatuksen sisältöön? Siinä vastausvaihtoehtoina olivat kyllä, ei tai en osaa sanoa. 7/13 vastaajasta koki saaneensa vaikuttaa, yksi ei ole saanut vaikuttaa ja 5/13 vastaajasta ei osannut sanoa. Viidentenä kysymyksenä oli, että huomioidaanko lapsesi tarpeet ja toiveet yksilöllisesti, johon vastauksena 11 vastaajaa koki, että huomioidaan ja kaksi vastaajaa ei osannut sanoa. Kehittämiskohteenä jatkoa ajatellen olisi, että kukaan huoltajista ei vastaisi, ettei osaa sanoa. Se, ettei osaa sanoa, voi kertoa siitä, että ei ole tarpeeksi tietoa asiasta voidakseen ottaa kantaa. Viime vuotisen asiakaspalautteen vähyyden vuoksi voi vastauksiin suhtautua varauksella ja miettiä, vastasiko kyselyyn lähinnä vain ne, jotka ovat yhteistyöhön tyytyväisiä ja muutenkin aktiivisia huoltajia.

Asiakastyytyväisyyskyselyjen tulokset ovat joka kausi olleet hyviä, joten siitä voi olettaa, että vastanneet huoltajat ovat tyytyväisiä päiväkotimme toimintaan ja yhteistyöhön. Kehittämisen näkökulmasta tärkeää on ajatella, että hyvään tulokseen ei saa kuitenkaan tuudittautua, vaan tärkeää on panostaa yhteistyöhön edelleen ja kehittää sitä entistä toimivammaksi, jotta palaute jatkossakin pysyy kiitettävällä tasolla.

7 SYKLI 2: TIEDONKULUN KEHITTÄMINEN ALKAA

Jo alkuvaiheessa omakohtaisen kokemuksen myötä tiesin, että tiedonkulku on tärkeä asia, joka ei koskaan voi toimia liian hyvin. Tiedonkulkuun liittyen mietimme sitä, miten tiedonkulkua voisi kehittää ja yhdenmukaistaa. Lähtötilanteessa tiedonkulun kanavia oli niin monia ja kanavat vaihtelivat eri ryhmien välillä. Ongelmalliseksi sen teki se, että perheen lapsia saattoi olla hoidossa kolmessakin eri ryhmässä, joten yhteistyön toimivuuden kannalta oli olennaista, että ryhmässä toimittaisiin samalla tavalla.

Päivittäiseen tiedonkulkuun eri ryhmässä oli käytössä post-it-lappuja, muistivihkoja tai laminoituja lappuja, johon oli kirjoitettu lapsista asioita. Osalla ryhmistä ei ollut käytössä mitään viestinsiirtokeinoa, vaan luotettiin iltavuorolaisen hyvään muistiin, kun sanallisesti kerrottiin lapsen päivästä. Ongelmana oli se, että tieto ei aina tavoittanutkaan huoltajaa. Ryhmiä päiväkodissa on kahdeksan, joten viimeiselle iltavuorolaiselle, jäi paljon erilaisia muistilappuja ryhmien puhelinten lisäksi.

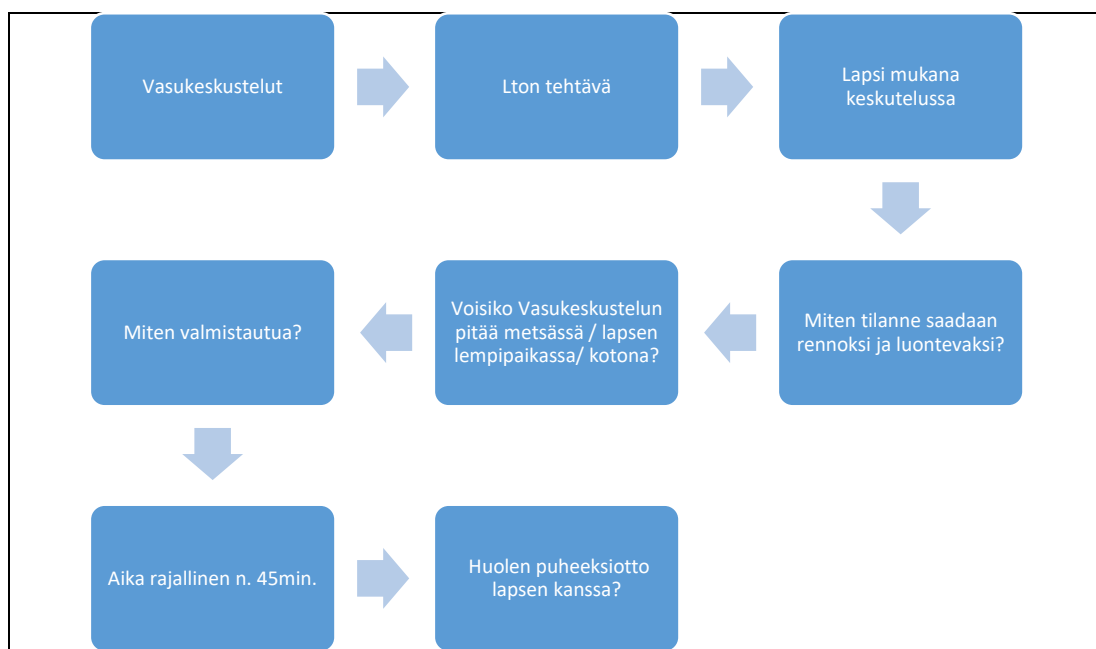
Omassa ryhmässäni kokeilimme ensin pientä vihkoa ja sitten laminoitua muistilapun käyttöä, johon jokainen kirjasi oman pienryhmän lapsista jotakin olennaista päivän kulusta. Ongelmana oli, että vihko tai lappu saattoikin unohtua ryhmätilan pöydälle, eikä sitä siis lopulta ollutkaan iltavuorolaisen käytössä.

Mietimme yhdessä koko henkilökunnan kesken toimivaa käytäntöä, johon kaikki voisivat sitoutua ja jolla varmistetaan hyvä tiedonkulku henkilökunnan välillä. Sasin päiväkotia on Vihreän Lipun päiväkotia, joten yhteisesti sovitun viestinsiirtoratkaisun tuli olla ekologinen, joten roskeita heitettävät laput eivät olleet hyvä ratkaisu tähän asiaan. Puhelimissa oli Päikky-sovellus, johon oli mahdollisuus tehdä jokaisesta lapsesta muistilappu, mutta sen käyttö oli vielä syksyllä 2017 hidasta ja aikaa vievää, joten siihen mietimme ratkaisua.

8 SYKLI 3: HUOLTAJIEN OSALLISUUDEN LISÄÄMINEN LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN OSALTA

Hämeenkyrössä on lapsille tehty varhaiskasvatussuunnitelma jo ennen kuin siitä tuli lakisääteinen, ja se on ollut perinteisesti merkityksellinen yhteistyömuoto. Uusi asia keskustelussa oli se, että myös lapsi on mukana keskustelussa, joten siksi oli tärkeää miettiä, miten se olisi hyvä ja luonteva kaikille osapuolille.

Varhaiskasvatussuunnitelma tehdään ja vasukeskustelu käydään jokaisen lapsen kohdalla. Hämeenkyrössä varsinaisen varhaiskasvatuskeskustelun pitää lastentarhanopettaja, mutta tärkeää on muistaa, että myös päivittäiset kuulumistenvaihdot ovat osa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Maarit Alasuutarin (2010) tekemän tutkimuksen mukaan keskeisin merkitys lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta vanhempien näkökulmasta on ollut tiedon saaminen siitä 1) Millainen lapsen arki päiväkodissa on? 2) Millainen lapsi päiväkodissa on? Vanhemmat ovat erityisesti mieltäneet varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun lapsen päiväkotiarkea koskevan tiedonantamisen tilanteeksi. Lisäksi on korostunut heidän kokemuksensa kasvatusalan asiantuntijan, eli varhaiskasvattajan, arvion ja näkemyksen saamisesta omasta lapsestaan. (Alasuutari 2010, 59.)

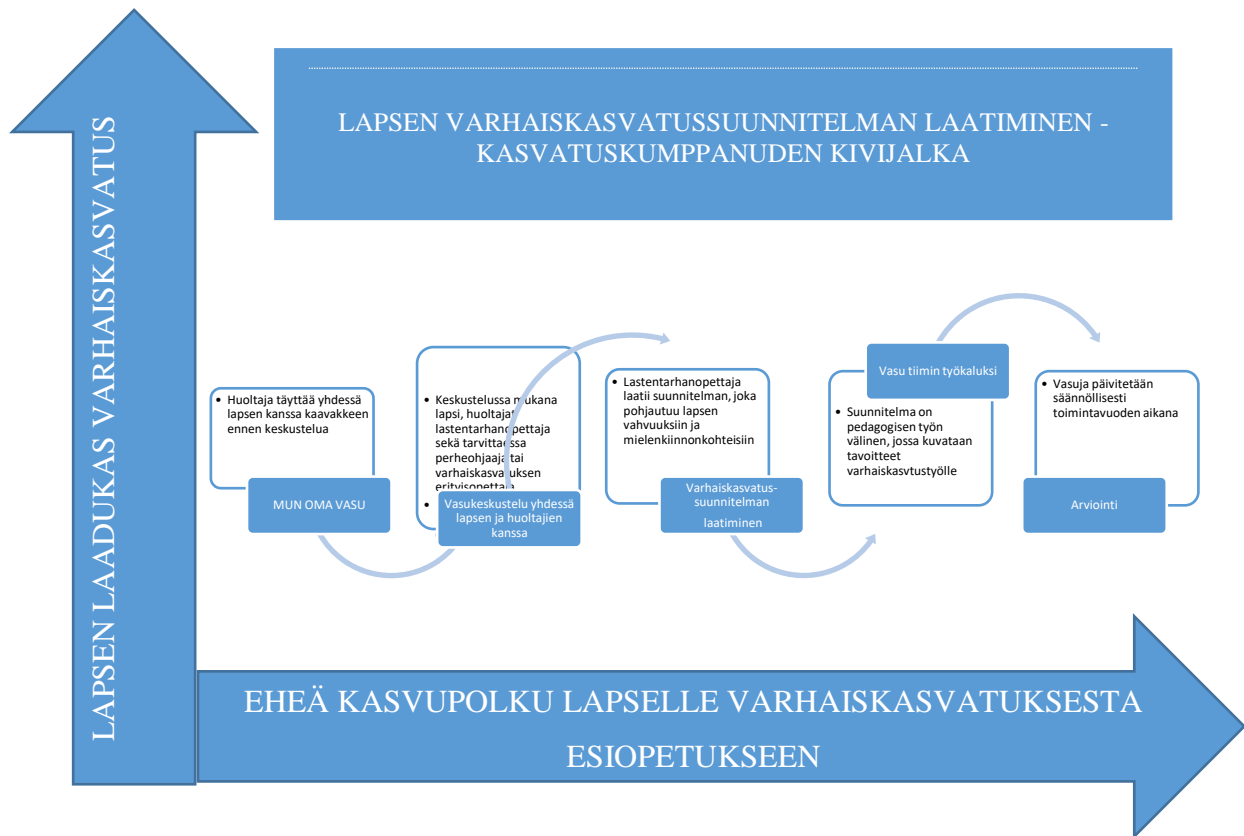
Kuvio 6. Vasukeskustelu

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma uudisti myös lapsen henkilökohtaisen Varhaiskasvatussuunnitelman sisällön, joten aiemmin käytössä oleva Vasukaavake enää ole ajanmukainen. Tavoitteenani oli yhdessä henkilökunnan ja huoltajien kanssa kehittää uusi kaavake, joka täyttää uudet vaatimukset ja tavoitteet. Vasukeskustelut ovat myös uuden Varhaiskasvatussuunnitelman myötä muuttuneet niin, että lapsi on mukana keskustelussa. Kehittämiskohteenani oli myös se, miten keskustelusta saisi mahdollisimman luontevan ja mukavan kaikille osapuolille. Tärkeää on, että huoltajat tietävät, miksi varhaiskasvatussuunnitelma tehdään ja miten se toimii käytännössä kaiken toiminnan pohjana.

8.1 Mun oma vasu

Marraskuussa 2017 sain pidettyjen Vasukeskustelujen pohjalta idean huoltajille etukäteen annettavasta Vasulomakkeesta, jota testasin itse joulukuussa 2017. Mun oma vasu (liite 1) on tulostettava lomake, joka annetaan huoltajalle hyvissä ajoin ennen varhaiskasvatuskeskustelua. Mun oma vasu sisältää varhaiskasvatussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka tulevat myös huoltajalle konkreettisesti näkyville. Laaja-alainen osaaminen sisältää viisi eri osa-alueita, eli 1. ajattelu ja oppiminen (Mun juttu), 2. itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (Mun hyvinvointi), 3. osallistuminen ja vaikuttaminen (Mun ääni), 4. kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja oppiminen (Mun tapa toimia) ja 5. monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (Mun maailma). Mun oma vasu- lomake sisältää käytännössä lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja asiat, mitä hän haluaa oppia. (Vasu 2016.) Murrenan käyttö oli tietoinen valinta, jonka tarkoituksena on tehdä kaavakkeesta lapsen näköinen ja varmistaa lapsen ääneen kuuluminen.

Tavoitteena Mun oman vasu- lomakkeen käytössä on, että sen pohjalta olisi helpompi kirjata lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan konkreettisia asioita, jotka pohjautuvat lapsen vahvuuksiin ja mielenkiinnonkohteisiin. Lomakkeessa on asioita, jotka voivat olla vaikeita lapsen ymmärtää, mutta koen tärkeäksi, että huoltajat yhdessä lapsen kanssa miettivät esimerkiksi lapsen vahvuuksia ja sitä, milloin lapsi on parhaimmillaan.

Kuvio 7. Varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen

Mun oma vasu- kaavake on ollut käytössä eri ryhmissä vaihtelevasti viime keväästä alkaen, ja se on koettu hyväksi ja toimivaksi. Kaavakkeen tarkoituksena on, että huoltaja täyttää kaavakkeen yhdessä lapsen kanssa, jolloin varmistetaan hiljaisenkin lapsen ääni. Myös huoltajilta on tullut palautetta siitä, että on helpompi tulla keskusteluun, kun on jo käynyt lapsen kanssa varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviä asioita yhdessä etukäteen läpi.

Helmikuussa 2019 muokkasimme vielä muutamia kohtia kaavakkeesta, kun mietimme ensin, pitäisikö niille lapsille olla erilainen kaavake, jotka eivät vielä osaa itse kysymyksiin vastata. Päädyimme kuitenkin siihen, että kaavake saa olla kaikille sama ja se saa kasvaa lapsen mukana. Lopullisessa versiossa on jokaiselle laaja-alaisen osaamisen osa-alueelle yksi sivu käytössä, jolloin siinä on enemmän tilaa kirjoittaa asioita. Eri vuosina voi käyttää vaikkapa eri väristä kynää, jolloin on helppo nähdä, kuinka asiat ovat muuttuneet.

8.2 Varhaiskasvatuskeskustelun kehittäminen

Parhaillaan varhaiskasvatuskeskusteluissa päästään hyvään dialogiseen keskusteluun, jossa myönteisessä ja kannustavassa ilmapiirissä rohjetaan puhua avoimesti vaikeista asioista. Dialogisessa keskustelussa päästään yhteiseen ymmärrykseen asioista, vaikka näkemykset ja ajatukset olisivatkin erilaisia. Varhaiskasvatuskeskustelussa on varattava aikaa sellaiselle keskustelulle, jossa tietämisen ja ratkaisujen sijaan voidaan löytää uusia merkityksiä asioille ja yhdessä jakaa kokemuksia ja näkemyksiä. Luottamus varhaiskasvatukseen ja kasvattajiin vahvistuu, kun kasvattajat osaavat kuvata autenttisesti lapsen arkea ja sitä, millainen lapsi päiväkodissa on. (Eskel & Marttila 2013, 87-88.)

Varhaiskasvatuskeskustelussa on ainakin osittain lapsi mukana, joten on tärkeää, että keskustelu on mahdollisimman mukava kaikille osapuolille. Itse kokeilin sitä, että keskustelu käytiin päiväkodissa lapsen omassa lempipaikassa. Keskustelin mm. käytävällä, ruokasalin leikkipaikassa, kotileikkutilassa tai automatolla istuen. Luovuin tavasta syksyllä 2018, kun välttämättä lapsen toivoma paikka ei ollutkaan vapaana, joten kuitenkin keskustelupaikka olikin joku muu. Toisaalta lapselle mieluisa paikka teki tilanteesta vapaamman, joten ehkä toimintatapaa voisi edelleen kehittää. Se vaatii vain suunnitelmallisuutta ja sitä, että paikka on hyvissä ajoin sovittuna, jotta keskustelutilanne olisi kuitenkin rauhallinen.

Varhaiskasvatuskeskustelua ovat myös päivittäiset keskustelut, joten huoltajille tulee tehdä yhdessä sovittua lapsen vasua tietoiseksi päivittäisissä keskusteluissa. Tärkeää on, että päivittäisissä keskusteluissa esiin tulleiden asioiden kohdalla mainitaan sen kirjaamisesta lapsen vasuun. Tärkeää on, että sovitut asiat kirjataan mahdollisimman konkreettisesti ja ymmärrettävästi lapsen vasuun. Myös ryhmäkohtaisten blogien välityksellä voidaan tehdä varhaiskasvatussuunnitelmissa sovittuja keinoja näkyväksi.

Ryhmäkohteisissa vanhempainilloissa kannattaa pyytää palautetta siitä, miten huoltajat ovat kokeneet varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuvan. Kysyä kannattaa myös sitä, ovatko huoltajat saaneet riittävästi tietoa omasta lapsestaan ja hänen arjestaan päiväkodissa.

Varhaiskasvatuksen opettaja

- Sovi keskustelu-aika
- Anna tarvittavat lomakkeet etukäteen
- Varaa keskustelupaikka sähköisestä järjestelmästä
- Tutustu lapsen dokumentteihin etukäteen
- Kysy toisten kasvattajien havaintoja lapsesta
- Tee tarvittavat testit (3v Hali ja 5. Kehu)
- Ota tarvittavat dokumentit mukaan keskusteluun (Lääkehoitosuunnitelma, tuen suunnitelma)
- Keskustelussa lapsi keskiössä, ota lapsen dokumentit keskusteluun
- Keskustelussa kysy avoimia kysymyksiä
- Kirjaa keskustelu tietokoneella muistitikulle
  - Kirjaa varhaiskasvatussuunnitelmaan lapsen vahvuudet ja mielenkiinnonkohteet sekä tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja konkreettiset keinot ja tavat millä tavoitteeseen päästään
- Tallenna suunnitelma muistitikulle ja tulosta suunnitelma huoltajille ja lapsen papereihin
- Tuo suunnitelma koko ryhmän tietoisuuteen
  - Vasu päivitetään kasvatushenkilöstön yhteistyönä säännöllisesti tiimipalavereissa havaintojen ja päivittäisten keskustelujen pohjalta
- Arvioi suunnitelmaa säännöllisesti ja tee tarvittaessa muutoksia suunnitelmaan

Lapsi

- Mukana keskustelussa
- Lapsen dokumentit osana keskustelua
- Mahdollisuus kertoa itsestä ja mielenkiinnonkohteista
- Mitkä ovat vahvuudet ja mitä haluaisin oppia
- Lapsi keskiössä- lapsen mielenkiinnonkohteet, oppimishalu ja tarpeet
- Lapsi mukana aktiivisena toimijana

Huoltajat

- Huoltaja täyttää yhdessä lapsen kanssa etukäteen Mun oma vasu lomakkeen ja mahdollisesti Hali ja Kehu testin huoltajien osion
- Keskustelussa huoltajan mahdollisuus kertoa lapsesta
- Keskustelu vähintään kerran vuodessa, tarvittaessa useammin
- Miten huoltajat haluavat osallistua varhaiskasvatukseen
- Mitä huoltajat haluavat tietää varhaiskasvatuksesta ja oman lapsen päivästä?
- Huoltajalla mahdollisuus pyytää muutoksia tai lisäyksiä kirjattuun suunnitelmaan
- Huoltajalla mahdollisuus antaa palautetta suunnitelman toteutumisesta
- Huoltajan kanssa arvioidaan toteutumista

Kuvio 8. Vasuprosessi Sasissa

9 SYKLI 4: KOULUTUSPÄIVÄN TUOTOKSET

Koulutuspäivässämme 10.3.2018 mietimme yhdessä esimiesten ja henkilöstön kanssa sitä, mihin päiväkodissamme huoltajien osallisuuden lisäämisellä pyritään. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön eri muotoja päiväkodissamme on hyvin ja monipuolisesti, joten olennaista oli yhdessä miettiä, miten jo olemassa olevia yhteistyömuotoja voisi kehittää ja olisiko jotain, mitä uutta voisimme luoda. Päiväkodin arjessa nousee esiin asioita, jotka kaipaavat korjausta, joten kehittämispäivän tarkoituksena oli yhdessä pohtia ja kehittää työtä. Työn yhteinen kehittäminen lisää työntekijöiden osallisuuden tunnetta ja sitouttaa paremmin myös toimimaan uudella, yhdessä sovitulla tavalla. (Venninen 2014, 156.)

9.1 Aloitusvaiheen kehittäminen

Teoriatietoa hakiessani havahtuin siihen, että luottamuksellinen pohja yhteistyölle luodaan jo ensi tapaamisella. (Särkelä 2011). Siitä intoutuneena ostin asian puheeksi päiväkodissa ja kuulin, että Hämeenkyrön kunnalla on olemassa ohjeistus siitä, miten toimitaan uuden lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja ohjeistusta on ollut tekevässä kaksi Sasin päiväkodin työntekijää.

Ohjeistus siis oli olemassa, mutta se oli jäänyt käymättä yhdessä läpi työyhteisössämme. Pyysin, että aloitusvaiheen suunnitelman tekemisessä mukana olleet työntekijät pitävät asiasta Sasin päiväkodin omassa koulutuspäivässä koulutuksen kaikille työntekijöillemme, jotta asian tärkeys ymmärretään ja että ryhmissä toimitaan aloittavan lapsen kohdalla samalla tavalla. Luottamuksellisen suhteen luominen huoltajiin on kasvatuskumppanuuden kivijalka, joten on tärkeää, että aloitusvaiheeseen panostetaan. Hyvin hoidetun aloitusvaiheen avulla saadaan yhdessä huoltajien kanssa lapselle mahdollisimman luonteva siirtymä kodista varhaiskasvatukseen.

Koulutuspäivässä oli ensin pieni alustus liittyen kiintymyssuhdeteoriaan ja sen jälkeen learning cafe- menetelmän avulla pienryhmissä mietimme, mitä toimivia käytäntöjä meillä on olemassa varhaiskasvatuksen aloitusvaiheeseen liittyen.

9.1.1 Mitkä olet kokenut toimiviksi käytännöiksi lapsen aloitusvaiheessa?

Toimiviksi käytännöiksi aloitusvaihetta ajatellen koettiin tervetulopaketin sisältö ja aloitusvaiheen lomakkeen läpikäyminen starttivartissa. Pehmeä lasku ja tutustuminen lapseen ja perheeseen koettiin tärkeäksi ja toimivaksi käytännöksi. Onnistuneeseen aloitusvaiheeseen liittyy se, että aikuinen voi olla irti ryhmästä voidakseen keskittyä tutustujiin. Merkitykselliseksi koettiin pienryhmätoiminta ja se, että päiväkodin totuttuja normeja voi luovasti muuttaa tilanteen niin vaatiessa. Ruokailun voi lapsen aloittamista helpottaakseen järjestää omassa ryhmässä. Tärkeää on, että huoltajallekin kerrotaan erilaisista keinoista lapsen siirtymän helpottamiseksi.

Huoltajien eroahdistuksen helpottamiseksi työntekijät olivat käyttäneet valokuvan lähettämistä lapsesta sen jälkeen, kun eroitku on loppunut ja lapsi on alkanut leikkiä. Myös lohduttavan tekstiviestin lähettäminen huoltajalle oli koettu hyväksi tavaksi. Tärkeimpänä käytäntönä koettiin avoin keskustelu huoltajien kanssa ja heidän tukeminen myös tunnepuolella. Avoimen keskustelun kautta mahdollistuu perheiden toiveiden kuuleminen ja huomioiminen.

9.1.2 Millaisia haasteita olet kohdannut lapsen aloitusvaiheeseen liittyen?

Haastavina oli koettu aloitukset, jotka osuvat esimerkiksi päivystysaikaan, jolloin lapsi joutuu aloittamaan hoidon eri päiväkodissa ja mahdollisesti eri hoitajienkin kanssa. Pahimmissa tapauksissa lapsi ei välttämättä ehdi lainkaan saada pehmeää laskua, jos huoltajan työt alkavat samaan aikaan kuin lapsen hoitosopimus astuu voimaan.

Haasteellisiksi oli koettu myös vanhemmat, joiden on vaikea irtautua lapsesta. Lapsi kyllä pystyisi jäämään päiväkotiin, mutta huoltaja ei rohkene lähteä, vaan pitkittää lähtöä ja saa lapsenkin tuntemaan olonsa turvattomaksi. Haastavia ovat olleet myös sai-

rastumistapauksien johdosta tulleet muutokset henkilökuntarakenteessa, jolloin ei ennalta sovitut kuviot olekaan mahdollisia, vaan tutustujat ovat osana koko muuta lapsiryhmää.

Yhtenä haasteena oli koettu myös se, kun aloittajia on useita, jolloin resurssit eivät välttämättä riitä siihen, että pystyisi huomioimaan kaikkia tasapuolisesti. Yhtenä ratkaisuna tähän useamman lapsen aloitukseen koettiin sellainen, että uusille aloittajille pidetään jo ennen aloitusta yhteinen vanhempainilta, jossa kaikille kerrotaan hyvin päiväkodin asioista ja oman ryhmän aikuiset esittäytyvät.

9.1.3 Tavoitteena luonteva aloitusvaihe

Aloitusvaihe lähtee liikkeelle siitä, kun lapselle haetaan hoitopaikkaa. Hakeminen Hämeenkyrön varhaiskasvatukseen tapahtuu sähköisesti ja myös hoitopaikkapäätös perheille lähetetään sähköisesti. Päätöksen sijoituksesta tekee varhaiskasvatusyksikön johtaja yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Huoltajille lähetetään tietoa päivähoitopaikasta sähköisesti ja päätöksessä on sen ryhmän puhelinnumero, mihin lapsi on sijoitettu. Sasin päiväkodissa on käytössä tervetulopaketti, jossa on mukana aloitusvaiheen suunnitelmalomake, jonka huoltajat tuovat täytettynä lapsen ryhmään tutustumiskäynnillä. Tervetulopaketissa on myös päiväkodin esite, ohjeistus siitä, mitä lapsi päiväkodissa tarvitsee sekä Päikyn käyttöohjeistus.

Tutustumiskäyntiin tulee varata riittävästi resursseja. Tavoitteena on, että lapsi ja perhe saavat tutustua ensin siihen pienryhmään ja pienryhmän aikuiseen, johon lapsi sijoitetaan. Sasin päiväkodissa ei ole ns. omahoitajaa, mutta käytännössä nimetty pienryhmän aikuinen toimii lapsen omahoitajana. Tavoitteena on, että pienryhmän aikuinen voi panostaa täysillä tutustujiin, jolloin hän saa olla irti ryhmästä voidakseen esitellä taloa ja ryhmätilat rauhassa, keskittyen tutustujiin.

Perheitä kannustetaan pehmeään siirtymään kotoa varhaiskasvatukseen. Jo ensivaiheessa perheille annetaan tietoa siitä, että päiväkotiin tutustumisen kannattaa mahdollisuuksien mukaan aloittaa hyvissä ajoin ennen todellista hoidon tarvetta. Aloitusvai-

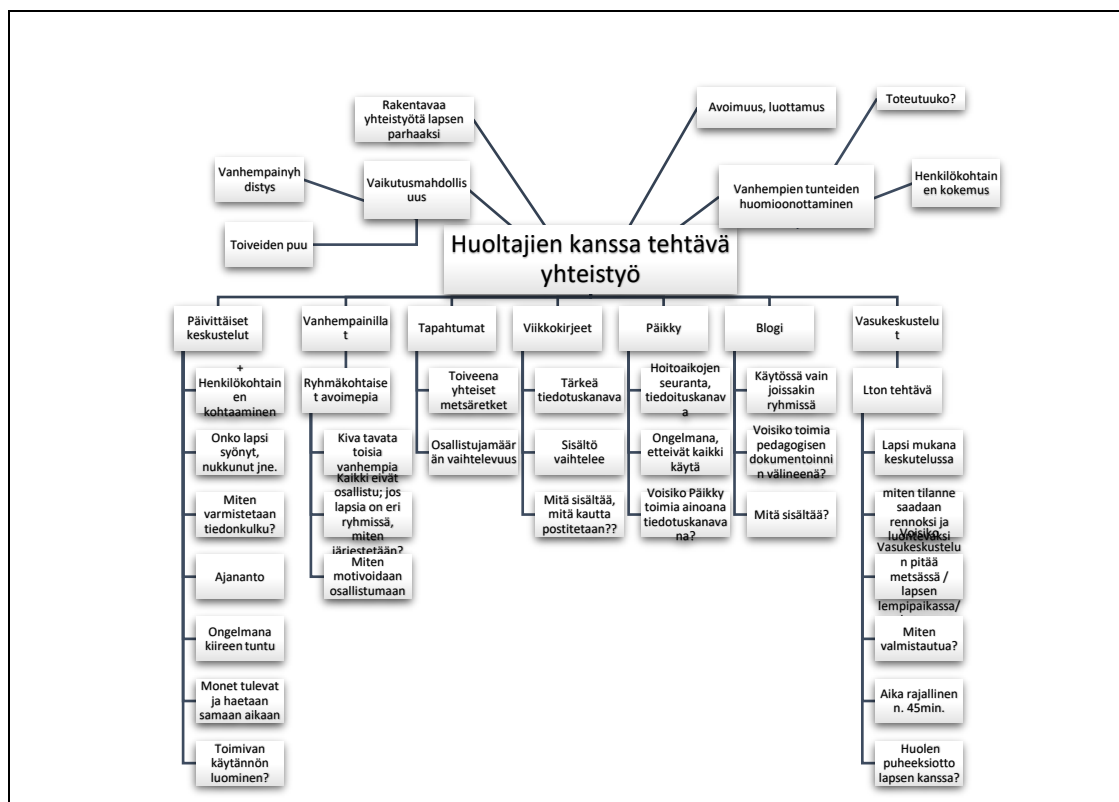
heessa pidetään keskustelu, eli starttivartti, jossa huoltajat saavat kertoa lapsestaan kaiken oleellisen tiedon. Starttivartissa selvitetään lapsen tapa toimia eri tilanteissa mahdollisimman sujuvan ja luontevan siirtymän mahdollistamiseksi. Starttivartti pidetään mielellään jo ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidossa tai mahdollisimman nopeasti päivähoidon alkaessa ja näin pyritään luomaan luottamuksellinen suhde lapseen ja perheeseen. Starttivartin pitää oman pienryhmän aikuinen, jolloin hänellä on paras tietämys lapsesta ja perheen toiveista.

Tutustumiskäynnillä lapsi tai lapsen huoltaja saa valita lapselle oman paikkamerkin, joka Sasin päiväkodissa on luontoon liittyvä kuva. Lapsi ja huoltaja saavat myös tietää lapsen pienryhmän nimen ja tavata mahdollisesti muut pienryhmän lapset. Tavoitteena on, että lapselle ja perheelle tulee turvallinen olo ja he saavat tuntea olevansa tervetulleita. Sasin päiväkodissa halutaan korostaa sitä, että huoltajat ovat aina tervetulleita päiväkotiin.

Kehittämisehdotuksia aloitusvaiheeseen liittyen tuli siitä, pitäisikö Tervetuloa-pakettiin laittaa tietoa kiintymyssuhdeteoriasta, että tutustumisen tärkeys ymmärrettäisiin ja että perheet voisivat miettiä oman lapsen kohdalla, kuinka pitkä tutustumisjakson lapsi tarvitsee. Toinen konkreettinen ehdotus koski kesken kauden aloittavien yhteistä vanhempainiltaa, jossa käsiteltäisiin yleisiä varhaiskasvatukseen liittyviä asioita. Haasteena siinä on oikean ajankohdan löytäminen, kun lapset aloittavat eri aikoina.

9.2 Kasvatuskumppanuuden kehittäminen

Oma osuuteni lähti liikkeelle PowerPoint esityksellä siitä, mitä uusi Varhaiskasvatussuunnitelma sanoo huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja esitin kaavion, jossa näkyy oma hahmotelmani siitä, mitä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sasissa maaliskuussa 2018 oli ja miten sitä voisi kehittää entisestään. Käsittekartasta tuli laaja ja rönsyilevä, koska huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö sisältää paljon eri muotoja, joita kaikkia on mahdollisuus kehittää. Huoltajat vaihtuvat, joten myös yhteistyön tarpeet ja keinot tarvitsevat päivittämistä vuosittain.

Kuvio 9. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sasissa

Yhteiskehittely koulutuspäivässä tehtiin learning cafe menetelmää hyödyntäen, eli henkilökunta jakautui viiteen eri ryhmään, joka kiersi eri pisteillä. Learning cafe eli oppimiskahvila on yksi yksinkertainen keino ideoida ja oppia yhdessä. Se sopii keskusteluun, kysymysten ratkaisuun, tiedon jakamiseen ja uuden oppimiseen yhteistoinnillisesti. Menetelmän avulla voidaan ryhmä jakaa pienempiin ryhmiin, jotka kiertävät pöytäkunnittain eri pöydissä sovitun ajan, paneutuen ennalta määrättyyn asiaan ja kirjoittaen siihen omat ajatukset ja tiedot käsiteltävästä teemasta. Tarkoituksena on, että kaikki osallistujat saavat kiertää kaikissa pöydissä, jotta kaikkien tietämys ja ajatukset tulevat esille. (Innokylä.)

9.2.1 Ajatuksia huoltajista ja vanhemmuudesta

Pöydässä 1 oli kysymyksiä liittyen vanhemmuuteen ja huoltajuuteen. Kysymykset olivat suoraan Pasi Kumpulaisen Vanhemmuus yhteiskunnallisena ilmiönä kurssin teh-

tävästä, joten olin itse siinä kirjaamassa ylös ajatuksia ja keskustelua. Keskustelu pisteellä oli rakentavaa ja innostunutta, kun henkilökunta yhdessä mietti omia ajatuksiaan ja asennoitumistaan huoltajiin.

1. Mitä 'vanhempi' tarkoittaa organisaatiomme henkilökunnalle, kun kyse on asiakkaista, eli mikä on teorianne 'vanhemmasta'?

Vanhempi on oman lapsensa asiantuntija. Vanhemmalla on paras tietämys ja tuntemus omasta lapsestaan. Saamme häneltä arvokasta tietoa, jonka perusteella pystymme tarjoamaan lapselle laadukasta varhaiskasvatusta ja saamaan lapselle eheän kasvupolun.

2. Mitkä ovat asiakkaidemme sosiaaliset, kulttuuriset ja hyvinvointia määrittävät taustat ja olosuhteet vanhempina?

Me emme voi tietää taustoja etukäteen, mutta ne selviävät meille tutustuttuamme. Taustat ovat vanhemmille tärkeitä ja vaikuttavia. Vanhemmatkaan eivät välttämättä tiedosta niitä, siksi tärkeää on kysyä eikä olettaa. Moninaisuuden lisääntyessä on yhä tärkeämpää dialogisuus ja avoin suhtautuminen. Kysymällä ja kuuntelemalla oppii tuntemaan toisen ihmisen. On tärkeää, että vanhempi itse saa määrittää, mitä haluaa kertoa ja millaisen kuvan antaa itsestään ja perheestään.

3. Miten asiakkaidemme perheet vaikuttavat heidän kokemukseensa omasta vanhemmuudestaan?

Oma perhetausta vaikuttaa jokaisen kokemukseen omasta vanhemmuudestaan tiedostaen tai tiedostamatta. Omia pinttyneitä uskomuksia ja piiloarvoja iskostuu päähän, jotka heijastuvat omiin ajatuksiin. Puhetavat, rooli- ja arvot ja rutiinit ovat helposti periytyviä. Joku voi olla kokenut kovia omassa lapsuudessaan eikä missään nimessä halua toimia itse samalla tavalla.

4. Miten asiakkaidenne oma historia vanhempana vaikuttaa heidän ajatukseensa itsestään vanhempana?

Joku voi olla tullut vanhemmaksi hyvin nuorena ja kokea siksi epävarmuutta. Toinen taas voi suhtautua hyvin rennosti omaan vanhemmuuteensa, jos kokee olevansa riittävän hyvä vanhempi. Itsetunto ylipäätään vaikuttaa ihmisessä myös kokemukseen omasta vanhemmuudestaan. Jos on heikko itsetunto, voi helpommin ajatella olevansa myös huono vanhempi ja vertailla itseään muihin.

5. Mikä merkitys vanhemmille annetaan organisaatiossamme? Arvostetaanko ja kunnioitetaanko heidän tarpeitaan ja hyvinvointiaan? Miten se ilmenee käytännössä?

Vanhemmille annetaan suuri arvo päiväkodissamme ja heidän kanssaan halutaan toimia hyvässä hengessä. Heidän tarpeitaan ja hyvinvointiaan arvostetaan ja halutaan tukea tarvittaessa. Huomioimme myös vanhempien jaksamista ja tarjoamme esim. tarvittaessa perheohjaajan palveluita. Puhuimme siitä, miten moni kokee helpommaksi arvostaa niitä vanhempia, joiden kasvatusnäkemykset ovat yhteneviä henkilökunnan kanssa. Näin ei saisi olla, joten on hyvä, että asia nousi esiin, koska kun sen tiedostaa, siihen voi kiinnittää huomiota ja miettiä omia ajatuksiaan.

6. Mitä vanhemmista ja vanhemmuudesta puhutaan organisaatiossamme, minkälainen diskurssi vanhempiin liitetään ja mistä saa sisältönsä? Ketkä osallistuvat diskurssin tuottamiseen?

Ylipäätään organisaatiossamme puhutaan vanhemmista asiallisesti. Keskustelimme kuitenkin myös siitä, miten tahattomasti voi kahvihuoneessa arvostella jotakin vanhempaa, esim. jotka ”aina” tulevat myöhässä aamupalalle. Kahvihuone on ns. turvallinen paikka, jossa voi joskus päästä suusta sammakoita. Yleensä ottaen kaikki olivat sitä mieltä, että yleinen asenne vanhempia kohtaan on hyvä, mutta joissakin tilanteissa, esim. väsyneenä voi heittää jotakin sopimatonta ”läppää”.

Julkinen puhe vanhemmista vaikuttaa suhtautumiseen ja ajatteluun. Julkinen puhe esim. vanhempien sosiaalisen media liiallisesta käytöstä heijastuvat siihen, että jos esim. lapsi ei opi puhumaan, niin ajatukseen voi tulla se, että lapselle ei ole puhuttu

riittävästi, vaan vanhemmat ovat somessa. Myös vanhemmuuden kadoksissa olosta tulee helposti ajatus, että joku vanhempi ei uskalla pistää lapselle rajoja, vaan antaa lapsen kasvaa kuin pellossa. Myös lasten harrastusmääriä voidaan miettiä, että tarvitseeko lapsen harrastaa niin paljon.

7. Miten organisaatiossamme huomioidaan julkinen diskurssi vanhemmista? Miten heidän vanhemmuutensa vastaa julkisuudessa odotettua riittävän hyvää vanhemmuutta? Mikä asenne teillä on julkiseen puheeseen?

Monet meistä ovat itsekin vanhempia, joten keskustelemme paljon vanhemmuuteen liittyvistä asioista ja mietimme sitä, miten vaatimukset vanhemmuutta kohtaan ovat muuttuneet. Haluamme keskustelussa tukea vanhempia ja luoda heille luottamusta omaan riittävyteensä. Puhuimme myös siitä, miten sosiaalinen media vaikuttaa siihen, että moni kokee olevansa huonompi kuin toinen, joka somen välityksellä antaa omasta elämästään ylihyvän kuvan.

8. Mitkä ovat toimintayksikön vanhempien kanssa tehtävän työn arvot ja mallit? Ovatko arvot samoja kuin vanhemmilla on? Vastaako työn malli vanhempien odotuksia? Mistä tiedetään vanhempien odotuksesta tämän suhteen eli mihin ja miten hankittuun tietoon se perustuu?

Sosiaalialan etiikka ja arvot luottamus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo edellyttävät hyvää vuorovaikutusta ja perheiden moninaisuuden kunnioittamista. Jokaisen perheen oma kulttuuri, kieli, katsomus, uskonto, kasvatusnäkemys, perinteet ovat ainutlaatuisia ja arvokkaista, joita kasvatustieteen ammattilaisen tulee tiedostaa ja arvostaa. Hämeenkyrössä päiväkodin arvoina ovat lisäksi myös kestävä kehitys ja ekologisuus. Vihreän lipun päiväkotina arvostamme luontoa ja ympäristöä. Samoja Vihreän Lipun ja kestävä kehityksen arvoja ei välttämättä ole vanhemmilla, koska päiväkotimme on kunnallinen päiväkotikoti eikä meille ole valikoituneet ”luontoihmisten” lapset.

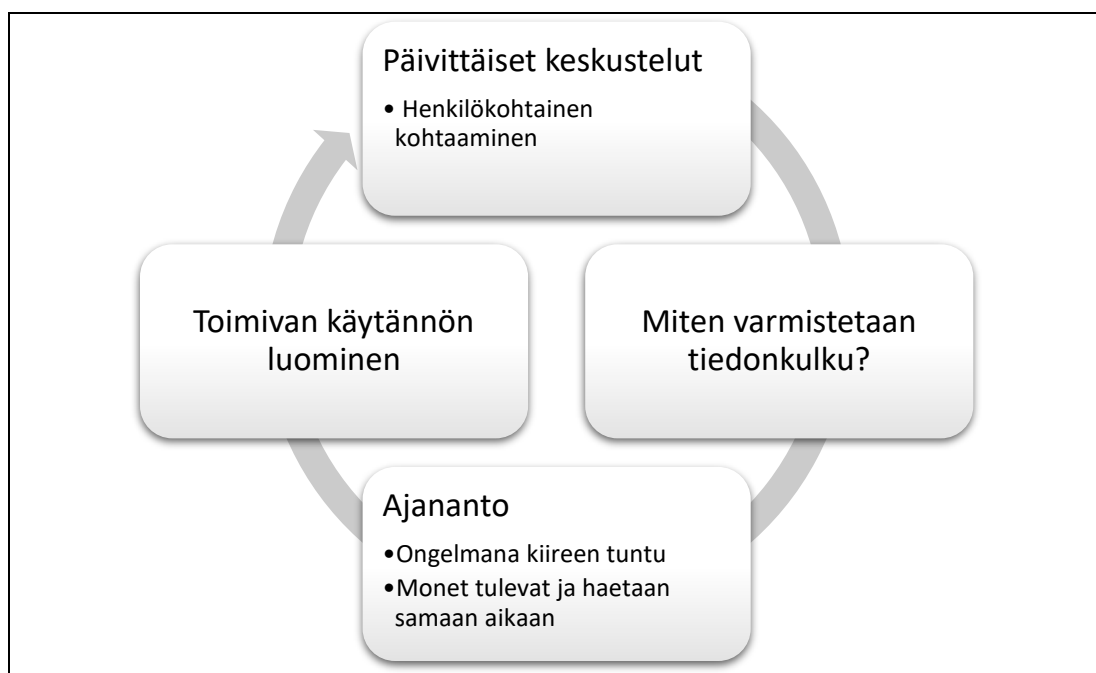
Tiedotamme toiminnastamme ja Vihreästä Lipusta ja Viskarit saavat joskus kotitehtäviä esim. jätteiden lajittelusta. Yleensä ottaen vanhemmat suhtautuvat myönteisesti,

mutta joskus jotkut sanovat, että ei pienten lasten tarvitse tietää liikaa ympäristöasioista, etteivät ala surra ja pohtia asioita, joita eivät ymmärrä. Vakuuttamme, että käsittelemme asioita lasten tasoisesti ja pienempien kanssa leikin avulla.

Omien ajatusten ja mahdollisten ennakkoluulojen pohtiminen syvällisesti on tärkeää, koska piilossa olevat ajatukset vaikuttavat käytännössä siihen, mitä pitää oikeana ja hyväksyttävänä. Siksi keskustelu yhteisesti asenteista oli tärkeää ja antoisaa.

9.2.2 Miten päivittäisiä keskusteluja huoltajien kanssa voisi kehittää?

Päivittäiset keskustelut ovat merkityksellinen osa kasvatuskumppanuutta, joten se on luonnollisesti myös tärkeä kehittämiskohde, jotta yhteistyö olisi mahdollisimman toimivaa. Pöydässä 2 oli kuvio, jossa oli itselleni nousseita haasteita, joihin pöydässä mietittiin keinoja, joilla yhteistyö sujuisi paremmin.

Kuvio 10. Päivittäiset keskustelut

Keskusteluissa nousi ajatuksia siitä, että jo työvuorosunnittelulla voidaan vaikuttaa siihen, että oman ryhmän aikuisia on mahdollisimman hyvin paikalla. Tärkeää on henkilökunnan pysyvyys, koska tutustumisen myötä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

tulee luontevaksi ja avoimemmaksi. Tärkeää on myös se, että mietitään, mihin vuoroon sijainen laitetaan, eli se vaatii henkilökunnalta joustavuutta, että on valmis muuttamaan omaa vuoroaan äärivuoroon tarvittaessa.

Toinen esille tullut asia oli se, että jo aloituskeskustelussa selvitetään ja kirjataan ylös, mitä huoltaja haluaa tietää lapsen päivästä. Joku haluaa tietää tarkasti, kun taas joku ei halua kuulla mitään, vaan haluaa lapsen itse kertovan päivästänsä. Aloituskeskustelussa olisi hyvä informoida huoltajia myös siitä, että aina voi pyytää aikaa keskustelulle, koska tuonti- ja halutilanteessa on usein kiireinen ilmapiiri, joka ei mahdollista hyvää dialogia huoltajan ja työntekijän välillä. Tärkeissä asioissa olisi tärkeää saada rauhassa keskittyä keskustelemaan, joten keskustelulle on hyvä varata tarvittaessa erikseen sovittu aika.

Henkilökunta koki tärkeäksi tiedottaa huoltajia myös siitä, että heillä on vastuu odottaa, että joku työntekijä ehtii kertoa lapsen päivästä, koska usein huoltajat tulevat hyvin samaan aikaan tuomaan ja hakemaan lasta. Meillä on sovittu, että lapsi luovutetaan aikuiselle ja samoin hakiessa tarvitaan myös selkeä kontakti työntekijän ja halijan välillä.

Tiedonsiirtoon työntekijöiden välillä päätettiin käyttää muistilapun kirjoittamista niistä lapsista, jotka jäävät päiväkotiin oman työvuoron jälkeen. Työntekijä voi myös isomman lapsen kohdalla antaa lapsen itse kertoa päivästä kysymällä lapselta itseltä, mitä olet tänään tehnyt ja miten päivä on sujunut.

9.2.3 Miten olet osallistanut huoltajia?

Kohdassa 3 kysymyksenä oli, miten olet osallistanut huoltajia. Osallistamismuotoina olivat starttivartit eli aloituskeskustelut, jotka pidetään uusien lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. Tärkeänä osallistamismuotona nähtiin varhaiskasvatuskeskustelut, joka pidetään myös jokaisen lapsen kohdalla. Varhaiskasvatuskeskusteluun huoltajien ei ole pakko osallistua, mutta käytännössä lähes aina ainakin toinen huoltajista on keskustelussa läsnä.

Osallistamismuotoina mainittiin myös huoltajien toiveiden vastaanotto, arjen keskustelut sekä yhteiset juhlat ja tapahtumat. Yhteisistä tapahtumista mainittiin erikseen vielä päiväkodissa pidetyt yhteiset juhlat eli joulun- ja kevätjuhlat, luontoliikuntatapahtumat, perheiden päivä ja tärkeän ihmisen päivä sekä isän- ja äitienpäivän juhlistaminen yhteisen aamupalan voimin. Lisäksi mainittiin äitien ompeluillat, jossa oli tehty roolivaatteita lasten leikkeihin, sekä isien yhteinen projekti, jossa oli tehty yhteisvoimin luistelukenttää päiväkodin pihalle.

Joissakin ryhmissä huoltajia oli hakutilanteessa kutsuttu sisälle ryhmätiloihin sohville istuskelemaan ja lapset olivat itse esitelleet heille päivän töitä. Ryhmillä oli käytössä myös eteisten seinillä kuvia toiminnasta ja huoltajille avoin toiveiden puu tai muu vastaava, johon he saivat tuoda toiveitaan tai antaa palautetta toiminnasta.

Huoltajia oli kannustettu pitämään yhteisiä kirppiksiä, osallistumaan vanhempainyhdistyksen toimintaan tai annettu mahdollisuus tuoda esimerkiksi askartelumateriaalia päiväkotiin. Joissakin ryhmissä oli käytetty huoltajien haastatteluja omasta lapsesta, huoltajat olivat kirjoittaneet kirjeen omalle lapselleen tai sitten oli kuvia perheestä tai huoltajasta lapsen kanssa. Tärkeänä muotona nähtiin viikkokirjeet, jonka avulla huoltajat saavat tietoa toiminnasta ja tietävät, mitä tapahtuu milloinkin.

9.2.4 Miten huoltajia voisi ottaa mukaan suunnitteluun?

Kohdassa 3 oli huoltajien ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun, johon ehdotuksena tuli ryhmäkohtaisen vanhempainillan pitäminen, jossa huoltajilta kysytään ehdotuksia ja toiveita. Perheelle voisi antaa myös kotitehtävän, jonka tarkoituksena olisi tuottaa ehdotuksia toiminnan pohjaksi. Jo olemassa olevista tavoista mainittiin starttivartit ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut, joissa voisi kysyä huoltajan halua ja osaamista osallistua päivän toimintaan esimerkiksi omien harrastuksien tai työn esitlemisenä. Edellytyksenä suunnitteluun osallistumiselle nähtiin se, että huoltajilla on riittävästi tietoa varhaiskasvatuksen arjesta, jotta olisi parempi mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua. Ehdotuksena oli ikkuna tai laatikko palautteille ja ehdotuksille ryhmien eteiseen, jossa sen pystyisi halutessaan tehdä nimettömänä.

9.2.5 Miten huoltajia voisi ottaa mukaan arviointiin ja kehittämiseen?

Kohdassa 5 aiheena oli toiminnan arviointi ja kehittäminen, johon vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia kuin suunnittelussakin. Tärkeäksi nähtiin Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut, asiakastyytyväisyyskyselyt sekä päivittäiset keskustelut. Vanhempainilloissa tärkeäksi nähtiin toiveiden kysyminen sekä se, että ryhmissä olisi tila toiveiden ja palautteiden antamiselle.

Rupattelu huoltajien kanssa yhteisten tapahtumien yhteydessä koettiin vapaamuotoisemmaksi, jolloin ohimennen palautteenanto käy luontevasti. Arjessa palautetta voi kysyä siitä, näkyykö viikkopostit, aukeaako blogi ja toimiiko homma. Myös palautelaatikon laittoa eteisiin ehdotettiin, jolloin ehdotuksia ja toiveita voisi antaa nimettömästi.

9.3 Koulutuspäivän yhteenvetoa

Koulutuspäivän myötä saimme sovittua huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyviä sopimuksia, joilla oli postivisia vaikutuksia. Aloitusvaiheen tärkeys tuli kaikkien työntekijöiden tietoisuuteen, jolloin onnistuneen aloitusvaiheen mahdollistaminen koettiin tärkeäksi ja siihen halutaan panostaa. Yhteisesti koettiin ajan antaminen tutustujille merkitykselliseksi, joten siihen pystytään panostamaan yhteisesti tiimiparityöskentelyä hyödyntäen.

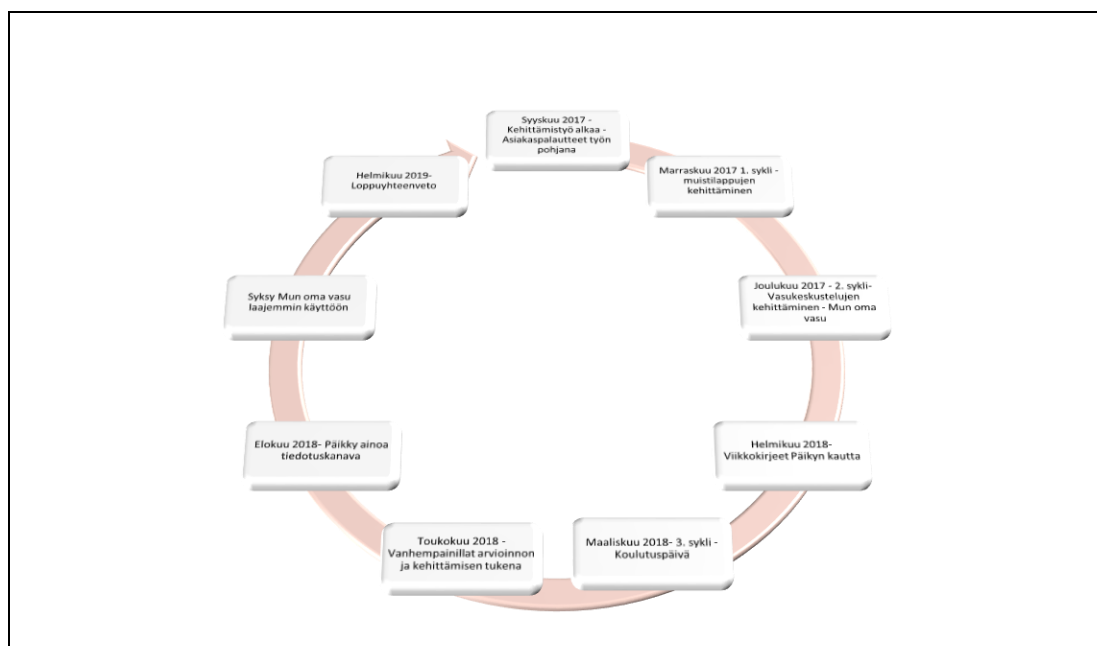
Tiedonkulkuun liittyen sitouduimme kirjaamaan Päikkyyn muistilapun, jolla varmistetaan tiedonkulku työntekijältä toiselle. Koulutuspäivässä sovimme, että jokainen työntekijä kirjoittaa muistilapun Päikkyyn niistä lapsista, jotka haetaan hänen työvuoronsa päättymisen jälkeen. Opetin itse usealle työntekijälle, miten muistilappu kirjoitetaan ja varmistin, että kaikki osaavat sen tehdä.

Koulutuspäivän myötä jatkoimme keskustelua siitä, miten huoltajat saataisiin mukaan toiminnan kehittämiseen ja arviointiin. Koulutuspäivästä intoutuneena päätimme pitää toukokuussa ryhmäkohtaiset vanhempainillat grillikodalla, joissa mukavan rennon keskustelun lisäksi huoltajille jaettiin kyselylomakkeet, jossa arvioitiin kulunutta

kautta ja heillä oli mahdollisuus esittää toiveita tulevaa kautta ajatellen. Kyselylomakepohjan teki yhden ryhmän lastentarhanopettaja ja siitä jokainen ryhmä sai mukata kyselyä vastaamaan oman ryhmän tarpeita.

10 KEHITTÄMISTYÖN TULOKSET

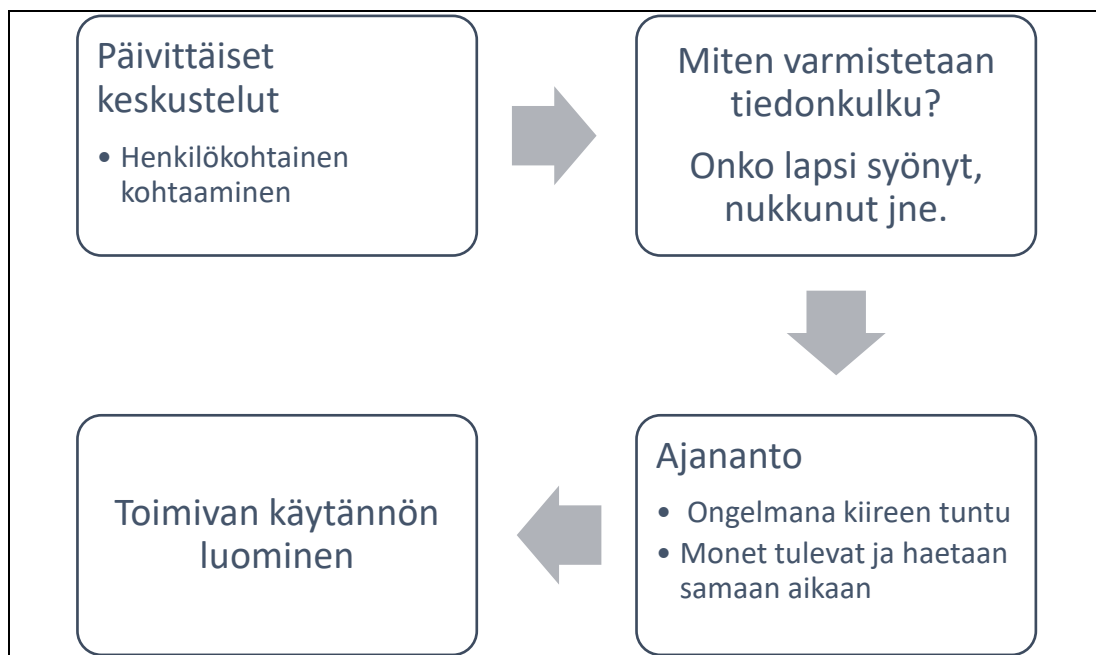
Toimintatutkimuksena tehtävä kehittäminen on syklistä ja matkan varrella löytyi uusia kehittämiskohteita, joita yhdessä kehitettiin. Jo lähtötilanteessa huoltajien mahdollisuudet osallistua ja tulla kuulluksi olivat Sasin päiväkodissa tavoitteiden mukaisia. Rakenteet oli tehty toimiviksi ja henkilöstön asennoituminen huoltajiin oli positiivista. Huoltajat saivat äänen kuuluviin monissa eri yhteyksissä, mutta keinot vaihtelivat jonkin verran eri ryhmien välillä. Tärkeäksi koimme sen, että huoltajien kanssa toimitaan samalla tavalla eri ryhmien välillä. Kehittämistyön eri kehittämisalueet kulkivat lomitain koko toimintatutkimuksen tekemisen ajan. Teoriatietoa hakiessani törmäsin uusiin ajatuksiin, joita jaoin pedatiimeissa tai kahdenkeskisissä keskusteluissa työkavereiden kanssa. Ajatustenvaihto oli erittäin aktiivista Sasin päiväkodin erityisopettajan kanssa, jolta sain paljon ehdotuksia ja tukea kehittämiselle.

Kuvio 11. Kehittämistyön kulku

10.1.1 Tiedonkulku päivittäisissä kohtaamisissa

Tiedonkulun kannalta tärkeä kehittämiskohde oli lähtötilanteet, jossa ei välttämättä ole lapsen oman ryhmän työntekijä kertomassa lapsen päivästä jotakin erityistä, niin kuin meillä on tavoitteena. Tavoitteena päivittäisissä kohtaamisissa on, että lapsen päivittäiset tapahtumat ja kokemukset kerrotaan puolin ja toisin.

Kuvio 12. Tiedonkulun kehittäminen

Muistilapun kirjoittaminen alkoi vakiintua hienosti kevään 2018 aikana. Muistilappu on siis nyt toimiva ja vakiintunut käytäntö, jonka ansiosta tiedonkulku parani oleellisesti. Muistilapun pystyy kirjoittamaan koskemaan koko ryhmää tai sitten jokaiselle lapselle erikseen.

Muistilapun tekemisessä on edelleen eroja, kun joku tekee yhden muistilapun koskemaan koko ryhmää, jolloin muistilappu sisältää käytännössä vain päivän toiminnan. Suurin osa työntekijöistä tekee lapun jokaisesta oman pienryhmän lapsesta erikseen, jolloin siinä voidaan tarkemmin kuvata juuri kyseisen lapsen päivää ja sitä, miten lapsi on syönyt, nukkunut, leikkinyt tai voinut. Tutkimusten mukaan huoltajille tärkeä tieto olisi se, millainen lapsen arki päiväkodissa on ja millainen lapsi päiväkodissa on. Siksi muistilapun kirjoittamisen tulisi olla yksilöllistä.

10.1.2 Päikky tiedonkulun välineenä

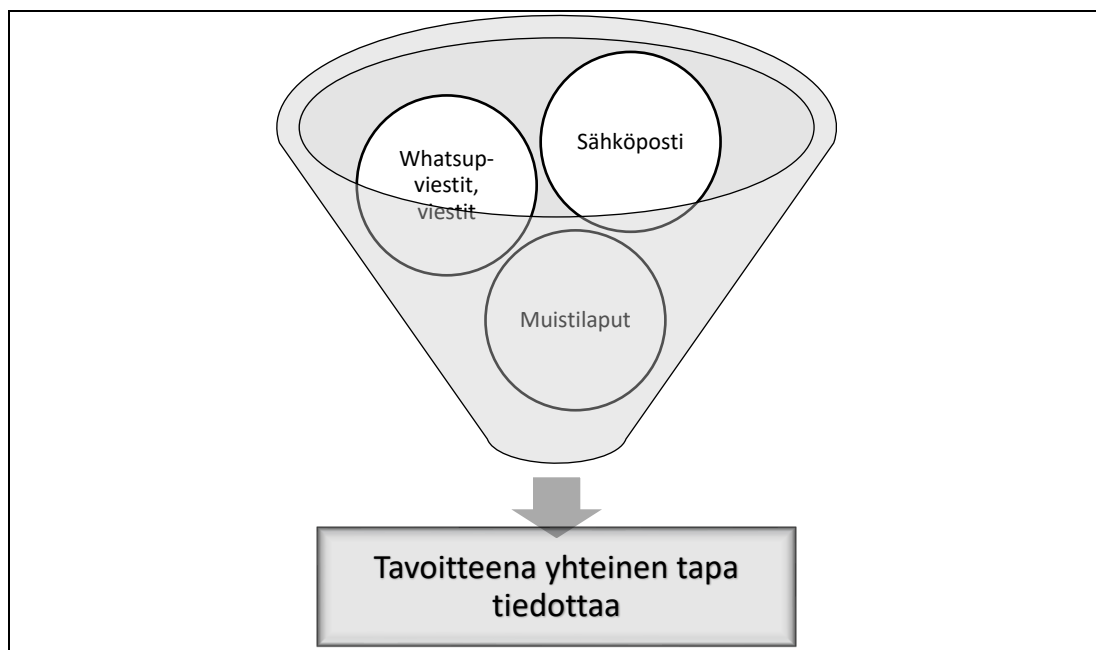
Tiedonkulkuun olennaisesti liittyy viikkokirjeet ja muu yleinen tiedottaminen, johon oli käytössä hyvin kirjavia tapoja. Jo syksyllä 2015 oli yhteisesti sovittu, että huoltajille lähetetään viikkokirje joka perjantai. Viikkokirjeen lähettää ryhmän lastentarhanopettaja. Viikkokirjeen sisältö vaihtelee ryhmien välillä, mutta aikaisemmin vaihteli myös se, miten niitä lähetettiin. Viikkokirjeitä lähetettiin joko sähköpostitse huoltajille tai sitten jossakin ryhmässä tulostettiin viikko-ohjelma ilmoitustaululle.

Vasu-illan tuotoksista saattoi havaita ehdotusta siitä, että huoltajien toiveena oli yksi yhtenäinen tiedotuskanava. Käytössä meillä oli Päikky-ohjelma, johon huoltajat ilmoittivat lasten hoitoajat, mutta en tiennyt, millaisia muita ominaisuuksia Päikyssä oli. Päikky on lempäläisen mukavaIT:n kehittämä sovellus, jonka tarkoituksena on helpottaa varhaiskasvatuksen arkea ja mahdollistaa digitalisaation myötä reaaliaikainen tiedonsiirto. Päikky-sovellusta on kehitetty vuodesta 2012 ja kehitystyö jatkuu edelleen. (MukavaIT)

Pohdin ääneen ajatusta siitä, mikä voisi Sain päiväkodissa olla paras ainoa tiedotuskanava, kun toisessa kunnassa asuva työkaveri kertoi, että naapurikunnassa kaikki informaatio tulee Päikyn kautta. Siitä innostuneena otin asian puheeksi varhaiskasvatusyksikkömme päällikön kanssa, joka oli menossa Päikky-koulutukseen.

Kun kerran huoltajia kannustetaan käyttämään Päikkyä ja ilmoittamaan sinne lasten hoitoajat, niin loogista oli, että Päikky toimisi myös tiedonkulun välineenä. Koulutuksessa selvisi, että Päikyssä oli tällainen ominaisuus. Niinpä helmikuussa 2018 sovimme, että 1.3.2018 alkaen viikkokirjeet lähetetään Päikky-sovelluksen kautta. Viikkokirjeen lähettäminen Päikyn kautta edellyttää, että viikkokirje tallennetaan PDF-muotoon, jotta sen voi liittää viestin liitteeksi ikään kuin kuvana.

Viikkokirjeen lähettämiseen sai tarvittaessa opastusta ja siitä lähetettiin kaikille lastentarhanopettajille ohjeistus. Viikkokirjeen lisäksi edelleen käytössä oli vaihtelevia menetelmiä muuhun tiedottamiseen, mutta yhteneväinen tapa lähettää viikkokirjeitä oli jo hyvä alku tiedonkulun yhtenäistämiseksi. Muita viikkokirjeen lisäksi lähetettäviä yleisiä tiedotteita lähetettiin viesteinä, Whatsupin kautta, sähköpostilla tai tulosteina.

Kuvio 13. Yhteinen tiedotuskanava

Elokuussa 2018 sovimme, että Päikky on ainoa tiedotuskanava, eli kaikki tiedotteet ja viestit huoltajille lähetetään Päikyn kautta. Päikkyyn huoltajat saavat omat käyttäjätunnukset ja siihen voi kirjautua joko tietokoneella selaimen kautta tai sitten puhelimeen saa ladattua mobiilisovelluksen, jolloin puhelimesta näkyy, jos Päikkyyn on tullut postia. Päikky-sovelluksessa on kuitenkin yksi puute, koska sovelluksessa ei pysty avaamaan liitteitä, eli huoltajilta on tullut palautetta siitä, että he eivät saa viikkokirjeitä luettua puhelimellaan. Olen neuvonut huoltajia avaamaan Päikyn puhelimestakin selaimen kautta, jolloin liitteetkin aukeavat, kunhan puhelimeen on asennettu PDF-lukusovellus. Tiedonkulun varmistamiseksi toivon, että Päikky saa muutettua sovellustaan niin, että liitteidenkin aukaiseminen onnistuu ladatussa Päikky-sovelluksessa, kun kyse on kuitenkin mobiilisovelluksesta.

10.2 Huoltajien osallisuuden mahdollistavat puitteet

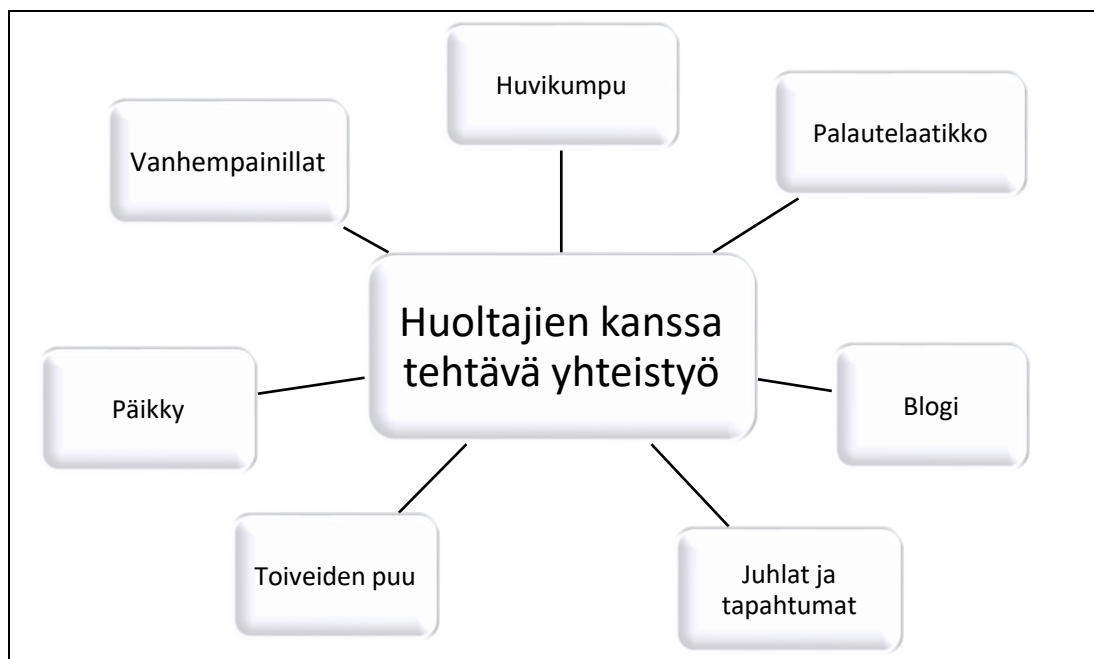
Sasin päiväkodissa on huoltajilla erilaisia mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa, joten huoltajien osallisuudelle on luotu osallisuuden mahdollistavat puitteet. Päiväkodissa panostetaan huoltajien aitoon kohtaamiseen ja kohtaamisista pyritään mahdollisuuksien mukaan tekemään kiireettömiä. Perheen kanssa käydään aloituskeskustelu eli starttivartti ja tutustumiselle varataan aikaa. Päivittäiset keskustelut ja kuulumisten

vaihdot ovat tärkeitä ja päiväkodissa on käytäntö, että lapsi luovutetaan henkilökohtaisesti aikuisille. Lapsen lähtiessä päiväkodista käytössä on tapa, että työntekijä ja lapsi sanovat toisilleen käsiheipat.

Kehittämistyötä tehdessäni havaitsin, että myös henkilökunnan asenne mahdollistaa huoltajien osallisuuden. Henkilökunnalta löytyi monia erilaisia keinoja huoltajien osallisuuden varmistamiseksi ja niistä haluttiin ottaa mallia. Kaikissa ryhmissä on käytössä toimivia tapoja osallisuuden tukemiseksi. Perinteisin huoltajien osallisuuden muoto on se, että lapselle pidetään vähintään kerran vuodessa Vasu-keskustelu, johon kannustetaan huoltajia osallistumaan. Varsinaisia vasukeskusteluja käydään tarvittaessa useammin, mutta myös päivittäiset kuulumistenvaihdot ovat osa vasukeskustelua. Henkilökunta pyrkii tietoisesti olemaan helposti lähestyttäviä ja luomaan rennon ja luottamuksellisen suhteen huoltajiin. Päivittäisissä kohtaamisissa tavoitteena on tuoda esiin se, että huoltajien tarpeita ja hyvinvointia arvostetaan ja halutaan tukea tarvittaessa.

Hämeenkyrön varhaiskasvatus on mukana Ilo kasvaa liikkuen hankkeessa ja siihen liittyen myös perheitä on innostettu liikkumaan (Liiku). Ryhmien eteistiloissa on ollut liikuntapasseja, joihin on saanut laittaa rastin aina, kun on yhdessä liikuttu. Liikuntapassin täytyttyä ryhmässä on tehty jotakin ennalta sovittua palkintotoimintaa. Lapset ja huoltajat ovat saaneet ehdottaa, mitä tapahtuu, kun liikuntapassi täyttyy. Ilo kasvaa liikkuen -hankkeeseen liittyen Hämeenkyrön varhaiskasvatus on ollut mukana järjestämässä perheliikuntailtoja, joiden avulla tehtiin kunnan eri puistoja perheille tutuksi.

Huoltajia on tällä kaudella kannustettu lukemiseen koko perheen yhteisellä lukupassilla, johon kerätään rasteja siitä, kun huoltajat ovat lukeneet lapselle. Lukupasseja on ryhmissä joko tiimiparin kanssa yhteisiä tai ryhmän omia. Maaliskuussa 2019 päiväkodissa pidetään kasvatusaiheinen vanhempainilta, jossa luennoijana on Päivi Hiltunen. Illan tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja tarjota huoltajille mahdollisuus kysyä ja keskustella kasvatukseen liittyvistä asioista. Tilaisuudessa on myös lastenhoito järjestetty, jolloin huoltajien osallistuminen mahdollistuu.

Kuvio 14. Yhteistyömuodot Sasin päiväkodissa

10.2.1 Blogi

Sasin päiväkodissa on kahdeksan eri ryhmää, ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön ja huoltajien osallisuuden varmistamisen tavoitteena oli, että jokaisessa olisi käytössä ryhmän oma blogi. Sasin päiväkodissa ryhmien blogit ovat Wordpress -ohjelmassa. Blogi on salattu, eli siinä on ylläpitäjänä kukin ryhmä erikseen ja jokaiselle huoltajille on annettu ryhmän oma käyttäjätunnus ja salasana, jonka avulla he pääsevät kirjautumaan oman ryhmän blogiin. Blogissa on ensimmäisenä tärkeä tiedotus siitä, että blogissa olevia kuvia saa tulostaa ja kopioida vain oman lapsen osalta.

Blogin pitämisestä olemme keskustelleet pedatiimeissä ja erityisesti siitä, miten sen käyttöä kannattaa hyödyntää pedagogisen dokumentoinnin välineenä. Blogin avulla saa näkyväksi ryhmän pedagogiikkaa, kun siihen panostaa ja ottaa sen mukaan toimintaan tärkeänä pedagogisen dokumentoinnin työkaluna. Lasten ääni, oppiminen ja opettavat asiat saadaan blogin avulla jaettua huoltajien tietoisuuteen ja blogien sisältöihin voidaan lapsen kanssa palata myöhemminkin niin kotona kuin päiväkodissakin.

Minä ja neljä muuta Sasin päiväkodin työntekijää olemme käyneet Wordpress-blogiin liittyvän koulutuksen, jonka järjesti Sasky. Blogin käytön lisäämiseksi pidin keväällä

2018 ja syksyllä 2018 Sasin päiväkodissa koulutusta blogin tekemisestä iPadin ja puhelimiin ladattavien sovellusten avulla. Koulutusten tarkoituksena oli, että jokainen Sasin päiväkodin työntekijä voisi tehdä blogiin näkyväksi oman pienryhmän toimintaa.

Blogista on vanhemmilta tullut hyvää palautetta ja osa vanhemmista kertoo viikoittain katsovansa lapsen kanssa yhdessä blogia. Tavoitteena on, että blogia tehdään ainakin kerran viikossa ja viikkokirjeessä muistutetaan blogin olemassa olosta. Blogissa on myös ominaisuus, josta voi nähdä, kuinka monta katselukertaa julkaisulla on. Katselukertojen määrä vaihtelee paljon ja näyttää siltä, että pidemmällä vapailla blogia katsotaan enemmän.

10.2.2 Internet

Sasin päiväkodista löytyy tietoa kunnan nettisivuilta, josta löytyy lyhyt kuvaus päiväkodista, aukioloajat ja tärkeimmät päiväkodin yhteystiedot, eri ryhmien yhteystiedot ja myös kuvia päiväkodista. Nettisivuja on mahdollisuus hyödyttää aloitusvaiheessa, kun kuvien katsomisen kautta voi tehdä päiväkotia lapselle jo etukäteen tutuksi.

Päiväkodin sivuilta löytyy tietoa päiväkodin painopisteistä eli Vihreästä Lipusta ja Ilo kasvaa liikkuen-hankkeesta. Sasin päiväkotia on mukana myös ”Iällä ei ole väliä”-hankkeessa, joka panostaa työhyvinvointiin. Kun työntekijät voivat hyvin, mahdollistuu myös osallisuus. Päiväkodilla on myös omat Facebook-sivut, joiden kautta eri ryhmät voivat laittaa kuvia toiminnasta niiden lasten osalta, joilla on lupa näkyä Facebookissa. Lupa kuvien ottamiseen ja kuvien näkymiseen pyydetään huoltajilta heti aloitusvaiheessa.

10.2.3 Vanhempainillat ja muut tapahtumat yhteistyömuotona

Vanhempainillat ovat perinteisiä yhteistyön kannalta. Sasin päiväkodissa on ollut erilaisia vanhempainiltoja, joista osassa on ollut kaikille ryhmille yhteinen aloitus, jonka jälkeen on jakauduttu eri ryhmiin. Ongelmana on ollut se, että kun lapsia on kolmessa

eri ryhmässä, niin huoltaja joutuu tekemään valinnan, minkä ryhmän vanhempainillan kokee tärkeimmäksi.

Huoltajilta tulleen palautteen mukaan ryhmäkohteiset vanhempainillat koetaan hyväksi ja tärkeiksi, joten ehdotin keväällä 2018, että päiväkodissa pidetään toukokuussa ryhmäkohtaiset vanhempainillat, jossa huoltajat saisivat antaa palautetta ryhmän toiminnasta sekä suunnitella ja kehittää toimintaa yhdessä. Sen avulla toteutuisi myös huoltajien osallisuus arviointiin ja kehittämiseen. Niinpä kuusi ryhmää piti toukokuussa grillikodalla vanhempainillan, jossa oli grilli kuumana makkaranpaistoa varten. Vapamuotoisessa illassa huoltajille jaettiin palautelappu, johon he saivat antaa palautetta, kertoa toiveitaan ja ajatuksiaan. Myös lapset olivat tervetulleita ja osa hoitajista oli lasten kanssa, että huoltajat saivat rauhassa osallistua. Osallistuminen iltoihin oli aika aktiivista ja siitä saatiin positiivista palautetta.

Kesäkuussa 2018 päiväkodissa oli yhteinen vanhempainilta kaikille uusille aloittaville perheille, jossa heille annettiin yleistä informaatiota päiväkodista ja varhaiskasvatuksesta. Elo-syyskuussa 2018 pidimme ryhmäkohtaiset vanhempainillat, joissa tarkoituksena oli tutustuttaa huoltajia toisiinsa ja työntekijöihin sekä saada kuulla heidän toiveitaan ja ajatuksiaan. Keräsimme myös huoltajien puhelinnumerot jaettavaksi toisilleen, tarkoituksena tukea lasten kaverisuhteita myös vapaa-ajalla. Jokaisen lapsen huoltaja antoi oman yhteystietonsa listaan ja sitä on myös hyödynnetty ahkerasti.

Omassa ryhmässäni huoltajat saivat vanhempainillassa kirjoittaa lapsensa kädenkuvaan viisi positiivista asiaa lapsesta. Lapsen kädet oli piirretty paperille ja toiseen käteen lapsi itse oli kertonut itsestään ja vahvuuksistaan. Huoltajat saivat ensin lukea, mitä lapsi itsestään oli kertonut ja sen jälkeen kirjoittaa toiseen käteen omat ajatuksensa. Kätet laitettiin sitten lapsen sänkykaapin oveen ja niitä on voitu siitä lapsen kanssa yhdessä lukea. Vanhempainillassa esittelin myös ryhmässä olevan toiveiden puun, johon halukkaat saivat heti kirjoittaa toiveitaan.

Huoltajat ovat päiväkodissamme pitäneet myös erilaisia tapahtumia, kuten esimerkiksi jalkapallokoulua. Huoltajat ovat myös tuoneet päiväkotiin askartelumateriaalia tai osallistuneet erilaisiin talkoisiin. Päiväkoti sijaitsee Sasin kylässä, joten päiväkodin piha-alue on ahkerassa käytössä myös iltaisin.

Meillä on toimintakausien aikana ollut erilaisia yhteisiä tapahtumia, joihin huoltajat ovat aina tervetulleita. Syksyisin on ollut jokin liikunnallinen ilta, johon huoltajat ovat osallistuneet hyvin vaihtelevasti. Isänpäivän ja äitienpäivän toimintaan huoltajat ovat osallistuneet hyvin, samoin kuin joulu- ja kevätjuhliin. Joulujuhla oli joulukuussa 2018 kahdessa eri osassa, jolloin sisältö oli ryhmien itse esittämää. Kevätjuhlat ovat joka vuosi olleet toiminnallisia, joissa on jokin yhteinen aloitusosio, jonka jälkeen perheet ovat vapaasti saaneet liikkua pisteeltä toiselle. Pisteiden sisällöt ovat olleet vaihtelevia sisältäen liikuntaa, ympäristökasvatusta, musiikkia, puutarhakasvatusta, kädentaitoa ja tietenkin myös jotakin syötävää.

10.2.4 Toiveiden puu

Toiveiden puu on eri muotoinen eri ryhmissä, eli ei välttämättä edes puu. Toiveiden puun ajatuksena on, että siihen myös huoltajat voivat tuoda omia tai lapsensa toiveita toimintaann liittyen tai antaa muuten palautetta toiminnasta. Syksyllä 2018 vanhempainillassa paikalla olleet huoltajat saivat tehtäväkseen laittaa jonkin toiveen puuhun ja siihen tuli ihan sellaisia asioita, jotka oli helppo toteuttaa. Metsäretket, jumpat ja leipominen olivat toivelistalla ja niitä toiminnassamme on tällä kaudella ollutkin paljon.

Toiveiden puuhun kirjataan myös niitä asioita, kun lapsi ilmaisee toiveensa tai kiinnostuksen kohteensa, jota ei heti ole mahdollista toteuttaa. Kun aikuinen kirjoittaa ylös ja laittaa lapun lapsen nähden toiveiden puuhun, niin lapsikin näkee, että aikuinen arvostaa hänen ajatuksiaan. Toiveiden puusta voisi sitten myöhemmin katsoa, miten toiveet on toteutuneet.

10.2.5 Vanhempainyhdistys Huvikumpu

Sasin päiväkodissa on sen aukeamisesta lähtien toiminut vanhempainyhdistys Huvikumpu, jossa on mukana lasten huoltajia sekä myös yksi päiväkodin työntekijä. Vanhempainyhdistys kokoontuu vaihtelevasti ja tarpeen mukaan pari kertaa syksyllä ja pari kertaa keväällä. Kokoontumiset ovat kaikille huoltajille avoimia ja tieto niistä

lähtee hyvissä ajoin Päikyn kautta. Kokouksissa he suunnittelevat yhteistä toimintaa ja jakavat ajatuksiaan. Huvikumpu on kerännyt varoja päiväkodille erilaisiin tarpeisiin sekä myös tarjonnut päiväkodin lapsille elämyksiä, kuten konsertteja.

Vanhempainyhdistys Huvikumpu on saanut varojenkeruuseen innostettua hyvin mukaan huoltajia ja esimerkiksi sukkamyyntiin osallistui joka ryhmän huoltajia. Sukkamyyntipussukat vanhempainyhdistyksen jäsenet jakoivat jokaisen lapsen lokeroon, mutta osallistuminen ja ostaminen oli vapaaehtoista. Vanhempainyhdistys on pitänyt lukuisia myyjäisiä, joihin myytävää on saanut tuoda kaikki huoltajat.

Tällä kaudella kerätyillä varoilla päiväkodissa konsertoi Siina ja Taikaradio, joka piti vauhdikkaan konsertin koko päiväkodin väelle. Vanhempainyhdistys haluaa vaikuttaa ja saada aikaan uutta, sillä maaliskuussa 2019 Huvikumpu tarjosi musiikkikoulutuksen koko Sasin henkilökunnalle sillä ajatuksella, että kouluttamalla henkilökuntaa he vaikuttavat samalla myös lasten hyvinvointiin.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on merkityksellinen ja tärkeä asia, johon tulee panostaa. Kehittämistyötä tehdessäni huomasin, että Sasin päiväkodissa asiat tehdään tavoitteellisesti lakien ja asetusten mukaisesti. Päiväkodissa halutaan tehdä työtä kasvatuskumppanuusperiaatteella, eli huoltajia rohkaistaan alusta alkaen aktiivisesti osallistumaan varhaiskasvatukseen. Päiväkodissa on myös kehittämismyönteinen ilmapiiri, joten kehittämistyöhön oli helppo saada koko työyhteisö mukaan yhteiseen työhön kehittämiseen.

Kehittämistyöni huoltajien osallisuuden lisäämiseksi oli antoisa ja avasi omaa näkemystäni osallisuudesta. Kokemukseni kautta tiesin, että osallisuuden tunne on jokaisen henkilökohtainen kokemus ja se, miten toinen kokee oman osallisuutensa, vaihtelee suuresti. Koin osallisuuden lisäämisen haasteelliseksi, koska tiedän, että on huoltajia, jotka kokevat olevansa osallisia, kun heille lähetetään viikkokirje ja he tietävät halu-

nessaan voivansa vaikuttaa asioihin, vaikka minun mielestäni he eivät osallistu mihinkään tarjottuun toimintaan. Toisessa ääripäässä ovat huoltajat, jotka ovat mukana vanhempainyhdistyksessä, osallistuvat kaikkiin mahdollisiin tapahtumiin ja ottavat aktiivisesti kantaa asioihin, mutta silti kokevat, etteivät voi riittävästi vaikuttaa asioihin, jotenka eivät koe olevansa osallisia varhaiskasvatuksen toimintaan. Tästä ääripäiden eroista huolimatta ymmärsin, että on tärkeää saada kuvattua ne osallisuuden mahdollistavat toimintatavat, joita Sasin päiväkotitoiminta tarjoaa.

Tällä hetkellä mediassa on ollut paljon arvostelua päiväkotien toiminnasta ja varsinkin yksityiset päiväkodit ovat joutuneet negatiivisen kirjoittelun kohteeksi. Läpinäkyvyys ja päiväkodin arjen näkyväksi tekeminen ovat tärkeitä asioita sekä tiedonannon että huoltajien osallisuuden kannalta. Marjatta Kalliala, kritisoi varhaiskasvatuksesta tehtyjä asiakastyytyväisyystuloksia, joiden mukaan huoltajat ovat tyytyväisiä lasten varhaiskasvatukseen. Hänen mukaansa syy hyvään palautteeseen on vanhempien tietämättömyydessä. (Kalliala 2012, 171.) Voin rohkeasti toimintatutkimukseni myötä sanoa, että Sasin päiväkodin asiakaspalautteet ovat tulleet ansioituneesti, koska varhaiskasvatuksen tavoitteet ja toteutus tehdään huoltajille näkyväksi monin eri tavoin. Tärkeintä kasvatuskumppanuudessa on luottamus, joten toiminnan läpinäkyvyys ja tiedonjakaminen mahdollistavat sen, että huoltajat voivat luottaa päiväkodin toimintaan.

Pohja luottamukselle luodaan jo heti ensi tapaamisessa, joten aloitusvaiheeseen panostaminen kannattaa. On tärkeää, että meillä on yhdessä sovitut käytänteet aloitusvaiheeseen. Kehittämisehdotuksena olisi, että kunnan nettisivuilla olisi tietoa pehmeän siirtymän merkityksestä lapsen ja perheen hyvinvoinnille. Kiintymyssuhdeteorian valossa olisi merkityksellistä, jos tieto tavoittaisikin perheet jo ennen päiväkotiin hakemista. Silloin perheillä olisi mahdollisuus aloittaa varhaiskasvatuksessa hyvissä ajoin ennen todellisen hoidontarpeen alkamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat, että huoltajia tulee ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Asiakaspalautekyselyt ovat olleet tyypillisesti se foorumi, jolla palautetta on kysytty. Sasin päiväkodissa on lisäksi huoltajien ja lasten toiveita varten jokaisessa ryhmässä esim. toivepuu, johon huoltajat voivat kir-

joittaa toiveita tai antaa palautetta. Myös palautelaatikkoja ryhmien eteisissä on testattu, mutta palautelaatikoita ei ole koettu toimiviksi. Palautelaatikkoa voisi silti kokeilla ajoittain käyttää, kun sitä mainostettaisiin myös viikkokirjeessä etukäteen. Tärkeänä yhteistyömuotona kehittämisen kannalta koen keväiset ryhmäkohtaiset vanhempainillat, joissa perheillä on mahdollisuus antaa palautetta ja kehittää toimintaa kasvotusten työntekijöiden ja toisten huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa toimitaan pitkälti tiettyjen toimintaperiaatteiden mukaisesti, eli on aloitusvaiheen keskustelut, päivittäiset keskustelut, Vasukeskustelut, vanhempainillat ja päiväkodin juhlat ja muut tapahtumat. Ne kaikki toteutuvat Sasin päiväkodissa hyvin ja lisäksi olemme järjestäneet esim. äitien- ja isänpäivän kunniaksi jotakin erityistä, jotta päiväkodin arki tulisi huoltajille näkyväksi. Lukemistani aiemmin tehdyissä kehittämistöistä en löytänyt muuta uutta keinoa, kuin asiakasraati, joka toimii arvioinnissa ja kehittämisessä. Hämeenkyrössä on varhaiskasvatukselle pyritty saamaan asiakasraatia, joka toimisi netin välityksellä, joten emme kokeneet sellaisen perustamista Sasin päiväkotiin järkevänä.

Sasin päiväkoti on sitoutunut kiusaamisen ehkäisyyn jo varhaiskasvatuksessa ja meillä on kiusaamisen suhteen nollatoleranssi. Uskon ja luotan, että kasvatuskumppanuuden avulla voidaan vaikuttaa myös kiusaamisen ehkäisyyn, kun tuetaan huoltajien verkostoitumista ja sitä, että huoltajat tuntevat toisiaan. Kiusaamisen ehkäisy on tärkeää ja siihen kannattaa panostaa. Siksi on merkityksellistä rohkaista huoltajia tutustumaan toisiinsa ja tukea lasten kaverisuhteita päiväkodin ulkopuolellakin.

Olennaista huoltajien osallisuuden mahdollistamisessa on toimiva vuorovaikutus, jolloin huoltajien on helpompi kertoa asioita ja antaa palautetta henkilökunnalle. Kehittämistyön myötä koenkin tärkeäksi sen, että työyhteisössä harjoitellaan kommunikointia ja erityisesti vaikeiden asioiden kertomista. Koulutusta tarvitaan huolen puheeksiottoon, sillä vuorovaikutus on hyvin herkkä laji ja on käynyt tilanteita, joissa työntekijän sanominen on aiheuttanut turhaa mielipahaa, kun asiaa ei ole osattu kertoa oikein. Väärinymmärrys aiheutti turhaan mielipahaa tilanteessa, jolloin lapsen haastavan päivän jälkeen työntekijä oli huoltajalta kysynyt, onko heillä kotona ongelmia. Huoltaja oli ymmärtänyt kysymyksen niin, että työntekijä tarkoitti parisuhdeongelmia, vaikka

tarkoituksena oli kysyä, onko kotona ollut ongelmia lapsen käytöksessä. Siksi olisi tärkeä varmistaa, että puhutaan samasta asiasta.

Dialogisuuteen voi ja tulee pyrkiä, mutta usein päiväkodissa lasten tuonti- ja hakutilanteissa on niin paljon keskittymistä haittaavia asioita ympärillä, että keskustelu voi jäädä hyvin pintapuoliseksi, jolloin dialogista keskustelua ei saada aikaiseksi. Itse sain korjaavaa palautetta omasta vuorovaikutuksestani, jossa ei dialogisuus toteutunut. Koin palautteen kasvattavana kokemuksena, joka antoi paljon ajateltavaa. Sen jälkeen olen entistä enemmän reflektoinut omaa tapaani toimia. Dialogisuus vaatii rauhaa, eikä se kiireessä toteudu, vaikka kuinka tahtois. Tärkeää onkin tiedottaa huoltajille, että halutessaan keskustella syvemmin asioista, heillä on mahdollisuus sopia keskustelu aina, kun kokevat siihen tarvetta. Tulo- ja lähtötilanteet eivät välttämättä mahdollista dialogista keskustelua.

Tärkeää kohtaamisissa on muistaa myös se, että toinen voi kokea asian aivan eri tavalla kuin kertoja tarkoittaa. Siksi on hyvä muistaa, että ilmeet ja kehonkielikin vaikuttavat siihen, miten toinen ymmärtää asian. Hyväksyttävä on myös se tosiasia, että kohtaamisissa on myös aina näkymättömiä asioita, joille ei voi mitään. Joskus henkilökemiat eivät yksinkertaisesti toimi ja väärinymmärryksiä tulee, vaikka työntekijä mitä yrittäisi. Senkin voi rohkeasti sanoa ääneen puolustelematta tai syyttämättä. Pääasia, että kummallakin osapuolella on yhtäläinen tasavertainen mahdollisuus sanoa ääneen oma näkemyksensä ja kokemuksensa. Kummankaan kokemus ei ole väärä, vaan jokaisen kokemus on oma ja ainutkertainen. Dialogisuuden avulla mahdollistetaan yhteisymmärrykseen pääseminen, koska onnistunut vuorovaikutus on tärkeää vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Kehittämistyön myötä tuli esiin paljon hyviä asioita. Parasta on, että sen myötä tiedonkulku parani ja muistilapun kätöstä tuli nopeasti luonteva tapa siirtää tietoa seuraavalle työntekijälle. Jatkossa uutena kehittämiskohteena on muistilapun sisältö, koska se vaihtelee suuresti. Joku tekee yhden muistilapun koskien koko ryhmää, jolloin sisältö on vain yleinen tekeminen. Jos muistilapussa lukee vain metsäretki, niin sen useimpien huoltajat tietävät jo etukäteenkin. Monet toivoisivat kuulevansa jotakin erityistä lapsensa päivästä, joten kuvaavampaa olisi, kun lapussa lukisi, mitä on leikkinyt, miten on syönyt, onko nukkunut ja mistä lapsi on erityisesti pitänyt. Pääasia kuitenkin on,

että ei tule tilannetta, että työntekijä lasta haettaessa ei osaa sanoa mitään lapsen päivästä.

Toinenkin merkittävä muutos koskee tiedonkulkua, eli kun kaikki tieto huoltajille kulkee nyt yhtä kanavaa myöten. Päikky on tämänhetkinen tiedotuskanava, jota käytetään tiedottamiseen, viikkokirjeiden lähettämiseen ja yhteydenpitoon päiväkodin ja kodin välillä. Kehittämiskohteena olisi koko Päikky-sovellus, eli merkittävä parannus olisi, jos liitteetkin saisi auki sovelluksessa.

Tiedonkulkuun liittyen koen merkitykselliseksi sen, että esimerkiksi vaatteiden nimikoinnista muistutetaan suoraan niitä huoltajia, joita asia koskee. Viikkokirjeeseen voi laittaa kerran yleisen muistutuksen jostakin asiasta, mutta sen jälkeen on reilumpaa muistuttaa asiasta vain niitä, joilta yleinen muistutus on jäänyt huomaamatta. Muuten käy niin, että ne huoltajat, jotka aina lukevat viikkokirjeen ja yrittävät huolehtia asiat hyvin, kokevat ettei mikään riitä, jos aina vaan viikkokirjeessä huomautetaan samoista asioista.

Kehittämistyön suurin arvo on se, että työn toimintatutkimuksen myötä saatiin hiljainen tieto ja työntekijöillä pitkän työkokemuksen myötä muodostuneet toimivat osallisuutta tukevat toimintatavat yhteiseen tietoisuuteen. Yhteiskehittelyä tehdessä työyhteisössä jaettiin kokemuksia ja näkemyksiä avoimesti. Toimintatutkimukseni vahvisti, että Sasin päiväkodissa on huoltajan osallisuuden mahdollistava toimintakulttuuri. Päiväkodissa on sekä fyysisesti että psyykkisesti panostettu huoltajien osallisuuteen tähtäävään toimintakulttuuriin.

Kehittämistyön konkreettinen tuotos, Mun oma vasu- kaavake on ollut käytössä Sasin päiväkodissa itselläni joulukuusta 2017 ja kahdessa ryhmässä kevästä 2018. Laajemmin Mun oma vasu- kaavake otettiin käyttöön Sasin päiväkodissa syksystä 2018 ja on ilahduttavaa, että lomake koetaan tarpeelliseksi ja toimivaksi. Mun oma vasu- kaavake, sai hyvän vastaanoton ja sen käyttö on vakiintunut vuoden aikana.

Mun oman vasun avulla varmistetaan kaikkien osallisuus, kun huoltajien avulla varmistetaan myös arempien ja hiljaisempien lasten ääni. Olen saanut palautetta siitä, että huoltajienkin on ollut mukavampi tulla Vasukeskusteluun, kun on jo etukäteen lapsen

kanssa jutellut asioista ja keskustelun sisältö on ennalta tiedossa. Itse koen tärkeäksi myös sen, että varhaiskasvatussuunnitelman laaja-alainen osaaminen tulee huoltajille näkyväksi lomakkeen avulla. Mun oma vasu saa kasvaa lapsen mukana ja lopulta lapselle jää siitä hieno muisto, kun hän siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Toiveenani on, että se voidaan ottaa käytettäväksi myös muissa kunnan päiväkodeissa lapsen äänen varmistajana.

Elokuussa 2018 päiväkodissamme aloitti uusi ulkoryhmä, jossa lapset viettävät suurimman osan päivästä metsässä tai päiväkodin lähiympäristössä. Ulkoryhmä vaatii aivan erityistä huoltajien osallisuutta, koska koko ulkoryhmän toiminnan kannalta toimiva ja välitön yhteistyö on välttämätöntä. Jo pelkästään vaatetuksen toimivuuden suhteen tarvitaan erityisen avointa tiedonsiirtoa, koska lapsen tarkeneminen ja vaatteiden riittävyys ovat toiminnan ytimessä.

Toimintatutkimuksen myötä oma tietoisuuteni lisääntyi ja vahvistui. Sain työtä tehdessäni kokea monta havahduttavaa hetkeä. Osallisuuden portti vahvisti oman näkemykseni osallisuudesta, koska koen osallisuuden merkittäväksi asiaksi ja olen tietoisesti pyrkinyt toteuttamaan osallisuutta tukevaa toimintatapaa omassa työssäni. Osallisuuden portin avulla on mielestäni selkeästi kuvattu se, miten jokaisen osallisuus on yhtä tärkeä ja merkittävä. Kun työntekijä kokee olevansa osallinen omaan työhönsä voi hän tukea huoltajan osallisuutta, jonka kautta yhteen hiileen puhaltaen varmistuu myös lapsen osallisuus. Siinä on kasvatuskumppanuuden ydin.

LÄHTEET

- Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alasuutari, M. 2004. Kuka lasta kasvattaa? 2.painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Böök, M-L & Perälä-Littunen, S. 2015. Responsibility in Home- School Relations – Finnish Parent´s Views. Children & Society Volume 29.
- Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo, M. & Raittila, R. 2018. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen, A. & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. korjattu painos. Tampere: Vastapaino, 21-35.
- Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, Raine, (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 209-231.
- Heikkinen, H. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio ja L. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 2.painos. Vantaa: Kansalaisvalistusseura, 16-38.
- Heikkinen, H. L. T. 2018. Toimintatutkimus: Kun Käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa Valli, Raine, (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 215-230.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. ja Siimes, U. 2017. Lasten oikeuden ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Hornby, G. 2009. Parental Involvement in Childhood Education. Building Effective School-Family Partership. Springer.
- Huovinen, T. & Rovio, E. 2006. Toimintatutkimus kentällä. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjälä, L. (toim.). Toiminnasta tietoon. Vantaa: Kansalaisvalistusseura, 94–113.
- Hämeenkyrön kunnan perheohjaus. <https://www.hameenkyro.fi/palvelut/varhaiskasvatus/perheohjaus/> Viitattu 18.10.2018.
- Hämeenkyrön kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. <https://www.hameenkyro.fi/palvelut/varhaiskasvatus/vasu/>
- Iivonen, E. Lasten oikeuksien sopimus lapsipolitiikan perustana. Blogi. 20.11.2018. Innokylän www-sivut. <https://www.innokyla.fi/web/malli2825539>. Viitattu 18.10.2018
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa.

Liiku. Ilo kasvaa liikkuen. Viitattu 28.2.2019.

<https://www.liiku.fi/varhaiskasvattajille/ilokasvaaliikkuen/>

Jämsä, J. . 2008 (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kalland, M. Teoksessa J. Sinkkonen ja M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesihteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY Pro Oy.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Karikoski H. ja Tillikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja (toim) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä. PS-kustannus. 78-94.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Helsinki: Stakes.

Keltikangas- Järvinen, L.2018. Uutiskatsaus. <https://yle.fi/uutiset/3-10062762>

Kiili, J.2006. Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus ipanoiden osallistumisesta. Väitöskirja. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 283, Jyväskylän yliopisto.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, Raine, (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 73-87.

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2018. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino. 2. painos.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kuula, A. Toimintatutkimus. KvaliMOTV. Viitattu 17.10.2018.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html

Kyrönlampi, T ja Karikoski, H. Osallisuus esiopetuksessa on vanhemman oikeus. Kasvatus ja aika. 3/2017. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68728/30172>
Viitattu 23.2.2019.

Laki lasten kotihoidon ja yksityishoidon tuesta. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128. Viitattu 20.4.2018.

LAPE-hankkeen www-sivut. <https://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut>

Lapsen ääni - tarina minulta. 2005. Pelastakaa lapset ry. Viitattu 12.11.2018.
http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/pelastakaalapset/2016/02/01153245/lapsen_aani_tarina-minulta_web-161111.pdf.

Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. PS-kustannus, 2013.

Mikkola, P ja Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto.

Mukava-it. <http://mukavait.fi/#paikky>

Mykkänen, J ja Böök, M-L. 2018. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen, A. & P. Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. 2. korjattu painos. Tampere: Vastapaino, 75-86.

Mäkelä, J. 2008. Teoksessa Jämsä, J. (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Käsikirja lasten ja perheiden kanssa työskenteleville. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paavola, H & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Parikka-Nihti, M. ja Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Parrila, Sanna ja Fonsèn, Elina. 2016 (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-kustannus.

Poikonen, P. ja Lehtipää, R. 2009. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen ja T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Raivio, H. ja Karjalainen, J. Osallisuus ei ole keino eikä väline. Palvelut ovat! Teoksessa Era, Taina (toim.) Osallisuus- oikeutta vai pakkoa. Viitattu 15.4.2018.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Repo, I & Nuutinen, T. 2003. Viestintätaito: opas aikuisopiskelun ja työelämän vuorovaikutustilanteisiin. Helsinki: Otava.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rönkä, A., Malinen, K. ja Lämsä, T. 2009 (Toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sasin päiväkodin nettisivut. Viitattu 20.11.2018. <https://www.hameenkyro.fi/palvelut/varhaiskasvatus/paivakodit/sasi/>

Sasin päiväkodin Facebook-sivut. Viitattu 20.11.2018. <https://www.facebook.com/sasinpvk/>

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. Osallisuuden edistäminen. Viitattu 14.4.2018. <http://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>.

Särkelä, A. 2011. Välittäminen ammattina. Tampere: Vastapaino.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Osallisuus – syrjäytyminen. Viitattu 20.11.2018. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>.

Tillikka, A. 2010. Kasvatuskumppanuus- tulevaisuuden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Teoksessa L.Turja ja E. Fonsén (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 66-79.

Turja, L. 2011. Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala ja L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 109-121.

Törrönen, Maritta. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Valli, R. 2018. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valli, R. ja Aaltola, J. 2018 (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatuslaki 2015. Viitattu 20.10.2017. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 19.10.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016. Viitattu 19.10.2017. https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf

Venninen, T. 2014. Vaikuttamisen ympyrä varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, J. Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 155-169.

Venninen, T. Leinonen, J. Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2011. ”Lähes aina sanotaan, että ihan ok päivä- mitä se lopulta tarkoittaa?” Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Viitattu 23.2.2019. http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf

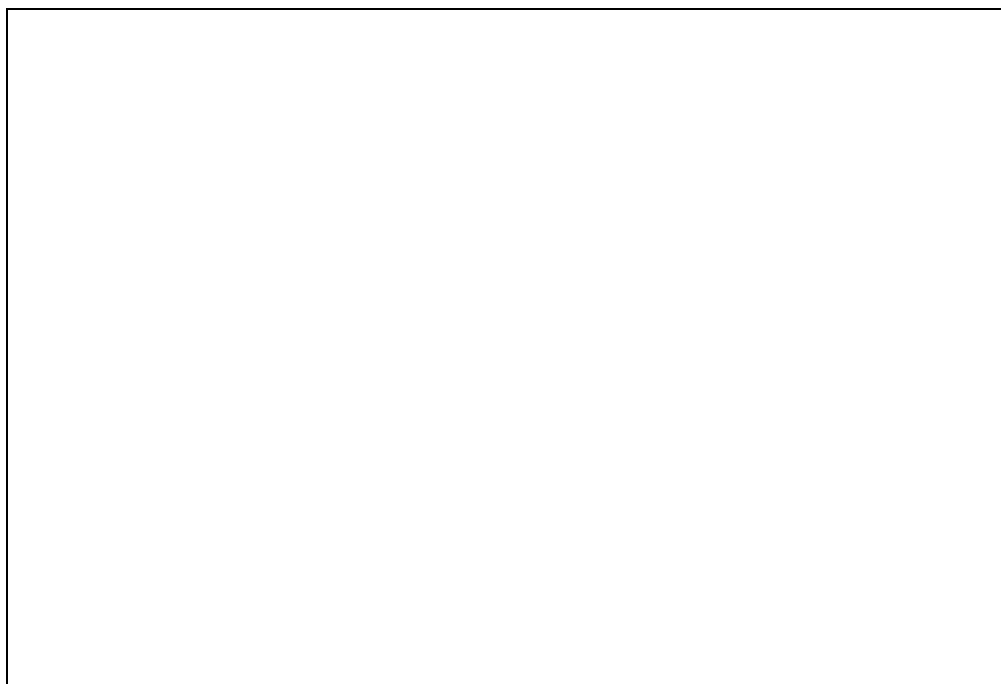
Vilkkä, Hanna. 2006. Tutki ja havainnoi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2006.

Åhlberg, M. 2018. Käsitekartat tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Valli, Raine, (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 52-62.

Liite 1.

MUN OMA VASU

Oma kuva

NIMI

SYNTYMÄAIKA

HUOLTAJAT

PÄIVÄKOTIRYHMÄ

MUN JUTTU - Ajattelu ja oppiminen

MINÄ OLEN

OLEN TAITAVA

LUONTEELTANI OLEN

VAHVUUTENI

VIIMEKSI OLEN OPPINUT

SEURAAVAKSI HALUAISIN OPPIA

Huoltajan kertomaa

MUN HYVINVOINTI - Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

OSAAN JO ITSE

ASIAT, JOITA NYT HARJOITTELEN

TARVITSEN VIELÄ APUA

MINULLE TÄRKEÄT RUTIINIT

Huoltajan kertomaa

MUN ÄÄNI - Osallisuus ja vaikuttaminen

MINUA KIINNOSTAVAT ASIAT JA HARRASTUKSENI

NÄISTÄ ASIOISTA SAAN ITSE PÄÄTTÄÄ KOTONA

ASIOITA, JOITA HALUAISIN TEHDÄ ENEMMÄN PÄIVÄKODISSA

Huoltajan kertomaa

MUN TAPA TOIMIA - Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

TÄLLÄISESTÄ LIIKKUMISESTA TYKKÄÄN

OLEN PARHAIMMILLANI TAI OMIMMILLANI

TULEN ILOISEKSI

MINUA HARMITTAAN, KUN

SUOSIKKIPAIKKANI KOTONA

PARHAAT KAVERINI

Huoltajan kertomaa

MUN MAAILMA - Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

LEMPILEIKKINI

LEMPIKIRJANI

LEMPIOHJELMANI

LEMPIVÄRINI

LEMPIMUSIIKKINI

LEMPIPELINI

OSAAN KÄYTTÄÄ TIETSIKKA / TABLETTIA TMS.?

Mitä muuta haluaisin itsestäni kertoa?

Huoltajan kertomaa